Regionledningskontoret
Helena Näsström

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2022-09-27

TRN 2022-0118

Tillväxt- och
regionplanenämnden

Yttrande över samråd för reviderad översiktsplan för Nynäshamns kommun

Regionledningskontorets förslag till beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden beslutar följande.

> Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över samråd för reviderad översiktsplan för Nynäshamns kommun

Sammanfattning

Nynäshamns kommun har remitterat ärendet samrådsförslag till Översiktsplan för Nynäshamns kommun, till Region Stockholm för yttrande.

Region Stockholm anser att Nynäshamns kommun har tagit fram ett genomarbetat förslag till översiktsplan. Förslaget ligger i huvudsak i linje med RUFS 2050 avseende bebyggelsestruktur, grönstruktur och transportsystem. Region Stockholm är positiv till att översiktsplanen har ett genomgående fokus på hållbar samhällsutveckling, inklusive social hållbarhet och folkhälsa, och att klimatperspektivet lyfts fram.

Region Stockholm saknar ett antal frågor av strategisk karaktär, som med fördel skulle kunna redovisas med ställningstaganden i översiktsplanen. Det gäller jordbruksmark där kommunens ställningstaganden till exploatering och byggande på jordbruksmark bör framgå i översiktsplanen. Kraftförsörjningsfrågan pekas ut som utmaning, men den behöver utvecklas och kopplas till utveckling inom bebyggelse, näringsliv och transporter. Region Stockholm anser inte att kapitlet om energiförsörjning är tillräckligt utvecklat för att kunna fungera som kommunens energiplan.

Region Stockholm saknar det mellankommunala och regionala perspektivet. Förslaget till översiktsplan tar utgångspunkt i den regionala

utvecklingsplanen RUFS 2050, men Nynäshamns roll som en del i Stockholmsregionen skulle med fördel kunna lyftas fram tydligare.

Översiktsplanen saknar en tydlig mark- och vattenanvändningskarta med beskrivning av kommunens intensioner till framtida mark- och vattenanvändning.

Bakgrund
Nynäshamns kommun har remitterat ärendet samrådsförslag till Översiktsplan för Nynäshamns kommun, till Region Stockholm för yttrande. Ärendet har inom Region Stockholm remitterats till tillväxt- och regionplanenämnden, trafiknämnden, kulturnämnden samt hälso- och sjukvårdsnämnden.

Översiktsplanen omfattar hela kommunens yta och beskriver hur bebyggelse, naturområden och infrastruktur i Nynäshamn ska utvecklas eller bevaras. Översiktsplanen har ett övergripande mål, att bidra till en hållbar utveckling, och tre delmål för att nå det övergripande målet; en stark tillväxtkommun, goda livsmiljöer och en klimatsmart och ekosystemvänlig utveckling. För att styra kommunens utveckling mot delmålen och det övergripande målet finns tre utvecklingsstrategier; bärkraftig ortsstruktur, hållbara orter och en attraktiv storstadsnära landsbygd. Utvecklingsstrategierna konkretiseras i sin tur med prioriteringar och riktlinjer.

Regionledningskontorets förslag och motivering

Allmänna synpunkter
Region Stockholm anser att Nynäshamns kommun har tagit fram ett förslag till översiktsplan med ett tydligt fokus på bebyggelseutveckling i kollektivtrafiknära lägen, hållbara transporter och att värdefulla natur- och kulturmiljöer värnas. Förslaget ligger i huvudsak i linje med RUFS 2050, men Region Stockholm ser att det finns ett antal frågor av strategisk karaktär som saknas i förslaget.

Översiktsplanens mål och utvecklingsstrategier
Region Stockholm anser att kommunens övergripande mål, delmål och strategier ligger väl i linje med målen i RUFS 2050.

Mellankommunala frågor av regionalt intresse
Under rubriken mellankommunala intressen konstateras att Nynäshamn gränsar till fyra kommuner samt att det finns en stark koppling till Gotland.

Region Stockholm saknar en beskrivning av vilka mellankommunala frågor som är relevanta för kommunen och hur kommunen arbetar med dessa. RUFS 2050 uttrycker vad som är en lämplig mellankommunal samordning av regional betydelse och listar mellankommunala frågor av regional betydelse. Samrådsförslaget bör utgå från beskrivningen i RUFS 2050.

Befolkning och bostäder
Kommunen har ett långsiktigt mål om att befolkningen ska växa med 1,2 procent årligen, vilket innebär drygt 36 000 invånare i kommunen år 2040. Den regionala utvecklingsplanen har inget mål för befolkningstillväxt, Region Stockholm gör befolkningsframskrivningar med utgångspunkt i SCB:s nationella befolkningsframskrivningar. Region Stockholm noterar att Nynäshamns mål för befolkningstillväxten 2040 ligger mellan scenario Bas och scenario Hög i Region Stockholms befolkningsframskrivningar från 2017.

Samrådsförslaget beskriver att merparten av de nya bostäderna till 2040 ska tillkomma i Nynäshamn och Ösmo. Enligt kommunens prognos handlar det om ungefär 150 bostäder/år, vilket motsvarar 2 900 bostäder till 2040. Kommunens bostadsprognos ligger väl i linje med Nynäshamns andel av bostadstillskottet som behövs för att möta det demografiska bostads-behovet i regionen.

Markanvändning och bebyggelsestruktur
Samrådsförslaget beskriver att ortsstrukturen utgår ifrån utvecklingsstrategin i RUFS 2050, men att den är justerad med hänsyn till lokala förutsättningar. Merparten av nya bostäder till 2040 ska tillkomma i Nynäshamns tätort och i Ösmo, som pekas ut som en landsbygdsnod i RUFS 2050. Region Stockholm ser positivt på att kommunens inriktning för bebyggelseutveckling i huvudsak följer inriktningen i RUFS 2050, vilket möjliggör en mer hållbar samhällsutveckling.

Bebyggelseutveckling på landsbygden
Utöver bebyggelseutvecklingen i Nynäshamns tätort och i landsbygdsnoden Ösmo, som tillsammans ska stå för den största delen av tillkommande bebyggelse, lyfter översiktsplanen fram sex orter för utveckling på landsbygden. Region Stockholm är generellt positiv till riktlinjerna för ny bebyggelse på landsbygden, som syftar till att motverka spridd bebyggelse genom att lokalisera ny bebyggelse till befintlig, satsa på utbyggnad av kommunalt VA, öka tillgång till service samt öka befolkningsunderlaget för att skapa underlag för service och kollektivtrafik. Region Stockholm vill

dock lämna några förslag avseende bebyggelseutveckling på landsbygden ur ett regionalt perspektiv och för några av orterna.

Sunnerby och Spångbro (i RUFS 2050 gemensamt benämnda Sorunda) samt Segersäng är utpekade som serviceorter enligt RUFS 2050. Serviceorterna har som funktion att förse omgivningen med service och kollektivtrafik. Den utveckling som översiktsplanen beskriver ligger i linje med utvecklingen i RUFS 2050.

Segersäng lyfts fram som en framtida markreserv med potential för bostäder på lång sikt. Segersäng har en pendeltågsstation som idag är relativt lågutnyttjad, vilket skulle kunna möjliggöra framtida kollektivtrafiknära bostäder. På plankartan i RUFS 2050 är Segersäng markerat som sekundärt bebyggelseläge. Det ska tolkas som att det strategiska stadsutvecklingsläget Nynäshamns tätort och landsbygdsnoden Ösmo ska utvecklas i första hand. Region Stockholm ser dock att Segersäng på längre sikt kan vara ett lämpligt läge för bebyggelseutveckling.

Landfjärden tillhör inte den prioriterade bebyggelsen enligt RUFS 2050, utan är klassad som landsbygd och skärgård utanför den samlade bebyggelsen. Det innebär att bebyggelse i första hand bör tillkomma i andra, prioriterade lägen i kommunen. Området har tidigare varit ett fritidshusområde, men i dagsläget är merparten åretruntbostäder. Kommunen lyfter att åretruntboende ställer andra krav på service och kollektivtrafik än fritishusboende. Region Stockholm instämmer i detta, kollektivtrafik prioriteras i första hand till områden inom den prioriterade bebyggelsestrukturen.

Det är positivt att kommunen avser att bygga ut kommunalt vatten och avlopp till Landfjärden, vilket minskar risken för negativ påverkan på natur och vattenmiljöer/recipienter. Region Stockholm vill lyfta fram att också andra tekniska försörjningssystem behöver hållbara lösningar vid utbyggnad.

Grödby, Stora Vika samt Lidatorp, Källberga, Björsta, som samrådsförslaget pekar ut som landsbygdsorter, är inte regionalt prioriterade för bebyggelseutveckling och de kommer inte att prioriteras för utvecklad kollektivtrafik.

Markanvändningskartan
Region Stockholm ser ett stort behov av att kommunen utvecklar översiktsplanens markanvändningskarta. Markanvändningskartans uppgift

är att vara till stöd i fortsatt planering. I samrådsförslaget kopplar inte markanvändningskartan tydligt till de begrepp som används i strategierna för bebyggelse- och ortsutveckling. Det är därmed svårt att läsa ut ur kartan hur kommunen ser på framtida utveckling. Textmässigt med riktlinjer, beskrivningar av utmaningar och avvägningar för de olika orterna samt för bebyggelsen på landsbygden utanför orterna är beskrivningarna tydliga och framåtriktade, men kartan behöver utvecklas och kopplas till textbeskrivningarna.

Transportsystem
Riktlinjerna för transporter och hållbart resande lyfter bland annat att kollektiva färdmedel samt gång och cykel ska prioriteras, tillgängligheten till arbetsplatser, bostäder, service och rekreation ska förbättras och tillgång till effektiv kollektivtrafik ska vara en viktig bedömningsfaktor vid lokalisering av ny bebyggelse. Region Stockholm är positiv till riktlinjerna som ligger väl i linje med inriktningen i RUFS 2050. Det är också positivt att riktlinjerna lyfter fram sambanden mellan kollektivtrafik och bebyggelsens lokalisering.

Region Stockholm skulle gärna se att riktlinjerna också omfattade kommunens intentioner för godstransporter. Som det är nu beskrivs utvecklingen av Norviks hamn och dess påverkan på ökande godstransporter. Översiktsplanen lyfter angelägna åtgärder för att hantera denna ökning, Tvärförbindelse Södertörn, åtgärder på väg 225, utvecklad pråmtrafik samt dubbelspår på Nynäsbanan, men det saknas generella riktlinjer för utveckling av hållbara godstransporter.

Energiförsörjning
Kapitlet om energiförsörjning ska enligt kommunen fungera som kommunens energiplan enligt lag (1977:439) om kommunal energiplanering. Enligt denna lag ska det i varje kommun finnas en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi i kommunen. Planen ska också innehålla en analys av vilken påverkan verksamheten har på miljön, hälsan och hushållningen med mark och vatten och andra resurser. Region Stockholm anser inte att samrådsförslagets kapitel om energiförsörjning motsvarar de krav som ställs på en energiplan. Bland annat saknas en nulägesanalys och beskrivning av energisituationen i kommunen. Region Stockholm saknar också det mellankommunala perspektivet och eventuella möjligheter till mellankommunal samverkan inom energiområdet.

Kraftförsörjning/elförsörjning
Samrådsförslaget identifierar under delmål 1 En stark tillväxtkommun att en av utmaningarna för att nå målet är att regionens kraftnät är ansträngda och behöver stärkas för att möjliggöra bostadsutveckling och företagsetableringar. Region Stockholm saknar en beskrivning av hur Nynäshamns kommun avser arbeta med utmaningen med kraftförsörjningen. Det saknas också beskrivningar av hur kapacitetsutmaningen påverkar utvecklingen av bebyggelse, näringsliv och transporter i kommunen, samt riktlinjer för kraftförsörjning.

Region Stockholm anser att frågan om kraftförsörjning bör få ett större utrymme under avsnittet om teknisk försörjning. Under rubriken energiförsörjning nämns att det pågår projekt för att höja spänningen i två regionnätsledningar som försörjer kommunen med el, men i övrigt saknas kraftförsörjning i detta avsnitt. Region Stockholm anser att kraftförsörjning börlyftas som en strategisk regional fråga och utvecklas i planen, mot bakgrund av den befolkningstillväxt som planen tar höjd för. Planens inriktning att locka till sig näringsliv med fler arbetstillfällen och den pågående elektrifieringen av transporter bidrar exempelvis till ett ökat behov av el, vilket kan kräva olika strategiska förhållningssätt i markanvändningen.

Grönstruktur
Region Stockholm är positiv till att samrådsförslaget redovisar och utvecklar kopplingen mellan den regionala och kommunala grönstrukturen och dess värden. Det är också positivt att samrådsförslaget tydliggör i riktlinjer och förhållningssätt att den regionala och lokala grönstrukturen, främst värdekärnorna, ska bevaras och utvecklas, samt att grönstrukturen ska vara sammanhängande och att svaga gröna samband ska stärkas.

Jordbruksmark
Region Stockholm saknar ett djupare resonemang och ställningstaganden till exploatering och byggande på jordbruksmark i samrådsförslaget. Kommunens ställningstagande till byggande på jordbruksmark skulle med fördel kunna tydliggöras i riktlinjer som är mer utvecklade än det generella ställningstagandet att brukningsvärd jordbruksmark ska bevaras. Genom tydligare riktlinjer blir översiktsplanen ett bra stöd i efterföljande planering.

Klimatpåverkan och klimatanpassning
Region Stockholm är positiv till att samrådsförslaget har ett genomgående fokus på hållbar samhällsutveckling och att klimatperspektivet har fått ett

eget kapitel som beskriver hur kommunen ska arbeta för att nå det nationella klimatmålet genom tre övergripande kommunala klimatmål. Samrådsförslaget innehåller också tydliga riktlinjer som hanterar såväl klimatsmart byggande med materialval och lokalisering som riktlinjer för att förebygga naturolyckor, översvämningar, värmeböljor, ras, skred och olyckor.

Social hållbarhet och folkhälsa
Det är positivt att samrådsförslaget har ett mål om att kommunen ska vara socialt hållbar och innehåller riktlinjer för social hållbarhet. Det är också positivt att riktlinjerna så tydligt kopplar den sociala hållbarheten till fysisk planering, bebyggelse och livsmiljöer. Platsens betydelse för folkhälsan tas upp i kapitlet om social hållbarhet.

Näringsliv
Samrådsförslagets kapitel om näringsliv omfattar fyra områden med tillhörande riktlinjer, vilka ska bidra till att skapa förutsättningar för företag och näringsliv samt bidra till att nå målet om att kommunen till 2030 ska ha en oförändrad eller ökad andel arbetstillfällen. Områdena är verksamhet och lokaler, handel och kommersiell service, arbetskraft och kompetens samt besöksnäring.

Det finns en stor efterfrågan på mark för verksamhetsområden, vilket till stor del beror på utvecklingen av Norviks hamn, och samrådsförslaget lyfter behovet av att kommunen har beredskap för detta. Region Stockholm instämmer i att det är viktigt att kommunen har beredskap för ökad efterfrågan och pekar ut områden för framtida verksamhetsetableringar.

Det är positivt att samrådsförslaget har riktlinjer för handel och att centrala Nynäshamn pekas ut och ska stärkas som kommunens största handelsplats, vilket bidrar till att stärka stadskärnans attraktionskraft, minska transportbehovet samt minska behovet av att ny mark tas i anspråk.

Samrådsförslaget lyfter fram kommunens utmaning med brist på högskoleutbildad arbetskraft och riktlinjerna fokuserar på utbildnings-verksamhet för såväl ungdomar som vuxna. Det finns också en riktlinje som handlar om behovet av attraktiva livsmiljöer för att locka högskoleutbildad arbetskraft att bosätta sig i kommunen. Region Stockholm delar kommunens bild av utmaningen gällande kompetensförsörjning och anser att riktlinjerna bidrar till att möta utmaningen.

Ekonomiska konsekvenser
Beslutet bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Anton Västberg
Utvecklingsdirektör

Beslutsunderlag
1. Översiktsplan för Nynäshamns kommun, samrådsförslag

Beslutsexpediering
1. Nynäshamns kommun

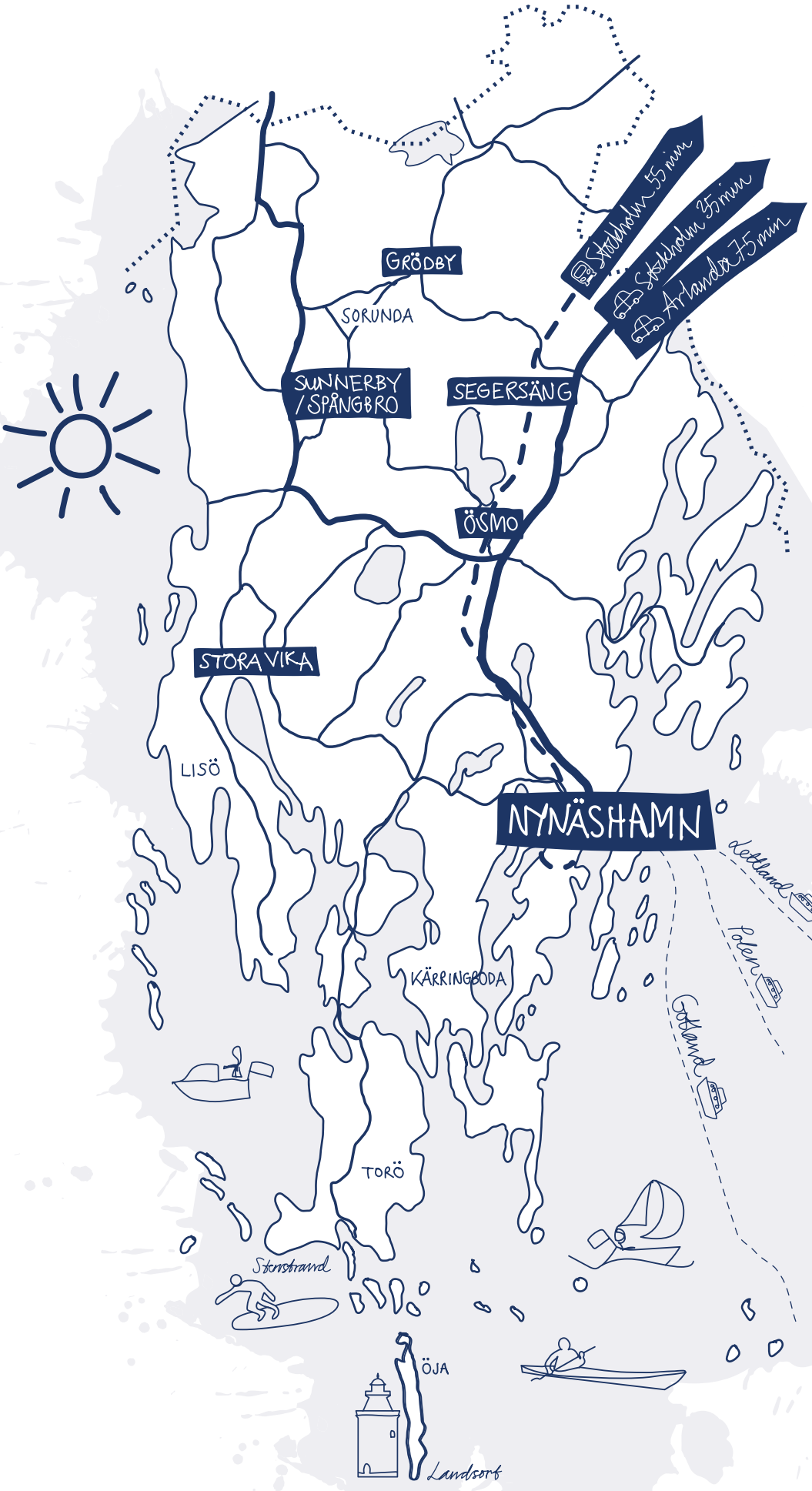
Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2022-09-27

Nynäshamns kommun

Samrådsförslag

ÖVERSIKTSPLAN

GRÖDBY
SORUNDA
SUNNERBY / SPÅNGBRO
SEGERSÄNG
ÖSMO
STORA VIKA
LISÖ
NYNÄSHAMN
KÄRRINGBODA
TORÖ
ÖJA
Landsort
Stockholm 55 min
Stockholm 35 min
Arlanda 75 min
Gotland
Polen
Gotland
Stenstrand

Nynäshamns kommun – här får hela livet plats

Nynäshamn är en unik kommun. Den storstadsnära landsbygden med sin rika kulturhistoria och småstaden med dramatiskt läge på klipporna vid kusten utgör attraktiva livsmiljöer med närhet till allt. Stora sammanhängande naturmiljöer ger utrymme för friluftsliv, avkoppling och rekreation. Havet är alltid nära och längs den långa kuststräckan finns både populära samlingsplatser och dolda pärlor.

I takt med att trafikinfrastrukturen har utvecklats har kommunen allt mer integrerats i Stockholmsregionens bostads- och arbetsmarknader. Intresset för att bo i kommunen har också ökat på senare år, med nya byggprojekt som följd. Det växande intresset ger kommunen möjlighet att utvecklas, men med ett högre bebyggelsetryck ställs också högre krav på den kommunala planeringen.

Denna översiktsplan pekar ut en långsiktig vision för hur den fysiska miljön ska utvecklas och hur kommunen ska växa. Utvecklingen ska stärka och bygga vidare på kommunens många kvaliteter, med en öppenhet för förändringar och nya idéer.

INNEHÅLL

NYNÄSHAMNS KOMMUN – HÄR FÅR HELA LIVET PLATS 3

Översiktsplanens roll 7
Planering till 2040 med en utblick mot 2060 7

Omvärld och trender 9
Mellankommunala intressen 9
Relaterade mål och planer 9

Översiktsplanens mål 11
Delmål 1: En stark tillväxtkommun 12
Delmål 2: Goda livsmiljöer 14
Delmål 3: En klimatsmart utveckling med starka ekosystem 17

Utvecklingsstrategier 19
Strategi 1: Bärkraftig ortsstruktur 20
Strategi 2: Hållbara orter 22
Strategi 3: En attraktiv storstadsnära landsbygd 23

Orterna, landsbygden och skärgården 25
Nynäshamn 26
Ösmo 28
Sunnerby och Spångbro 30
Segersäng 32
Landfjärden 34

De mindre tätorterna 36
Grödby 36
Stora Vika 37
Lidatorp, Källberga, Björsta 39

Landsbygd och skärgård 42
Riktlinjer 43
Utvecklingsmöjligheter och ny bebyggelse 45

ALLMÄNNA INTRESSEN, RIKSINTRESSEN, KOMMUNENS RIKTLINJER 49

Befolkningsutveckling och bostadsförsörjning 50

Transporter och hållbart resande 52
Riktlinjer 53

Näringsliv 57
Verksamhetsmark och lokaler 59
Handel och annan kommersiell service 62
Arbetskraft och kompetens 63
Besöksnäring 64

Grön- och blåstruktur 67
Grönstruktur 68
Blåstruktur 72
Skyddade och skyddsvärda natur- och vattenområden 76
Skyddsvärda områden 76

Social hållbarhet 82
Platsens betydelse för folkhälsan 83
Jämställdhet 83
Barns perspektiv 84
Trygghet 84
Tillgänglighet 85
Social inventering som utgångspunkt 85

Bebyggelse och kulturmiljö 86
Ny bebyggelse 87
Kulturmiljöer 87

Klimatpåverkan och klimatanpassning 90
Klimatsmart byggande 92
Klimatanpassning 93

Teknisk försörjning 98
Vatten- och avloppsförsörjningssystem 99
Energiförsörjning 102

Riksintressen 104
Kulturmiljövård 105
Transportinfrastruktur 106
Yrkesfiskare 106
Energiproduktion 107
Industriell produktion 107
Totalförsvaret 107
Riksintresse för friluftsliv 109
Riksintresse för samlade natur- och kulturvärden 109
Riksintresse för naturvård 110
Natura 2000 110

FREDSGATAN
12
HUS&HEM
SÖDERTÖRN
TATTOO
FRISÖR

Översiktsplanens roll

Översiktsplanen är det centrala dokumentet för att visa kommunens långsiktiga vilja för samhällsbyggandet. Den ska ge vägledning i beslut om hur mark- och vattenområden ska användas samt i utveckling och bevarande av den byggda miljön.

Sedan översiktsplanen antogs 2012 har förutsättningarna förändrats på era sätt. Stora detaljplaner för stadsutveckling och bostadsbyggande har antagits, bland annat i stadsdelen Telegrafen i Nynäshamn och i Källberga. Byggandet av Norviks hamn ger kommunen en central roll i hela regionens godsförsörjning och ställer nya krav på infrastrukturen. En ny regional utvecklingsplan, RUFS 2050 har antagits, med nya mål och strategier.

PLANERING TILL 2040 MED EN UTBLICK MOT 2060

Översiktsplanen har två tidsperspektiv, där det främsta är det kortare perspektivet på ungefär 20 år, fram till 2040. Det tidsperspektivet utgör den så kallade planperioden och är inriktat på genomförande. Planen pekar ut områden för att möta bostadsbehovet och för utveckling av olika verksamheter under planperioden. I vissa delar av planen nns även en utblick mot 2060 som ger en tänkbar inriktning för kommunens långsiktiga arbete.

Omvärld och trender

Nynäshamns kommun har ett speciellt läge på Södertörns södra spets. Som en del av region Stockholm är det nära till storstaden och regionens allt mer integrerade bostads- och arbetsmarknader. Åt väster gränsar kommunen mot Trosa i region Sörmland. Närheten och kommunikationerna gör även Gotland till en viktig granne.

Den globalisering som pågått i flera decennier fortsätter även framöver. Med ny teknik och en allt mer sammanfogad världsekonomi blir avstånd kortare och utbytet av varor, kapital och arbetskraft mellan olika delar av världen växer. Det ökade globala utbytet märks också i kommunen. Som en stor nod för godstransporter har Nynäshamn en viktig roll i hela regionens försörjning.

De digitala verktyg som möjliggör globaliseringen påverkar även vardagslivet. Under pandemin har många arbetsplatser ställt om till distansarbete. Även när restriktionerna lättar kommer många anställda att fortsätta arbeta hemifrån, åtminstone på deltid. Det kan göra Nynäshamn mer attraktivt som boendeort. Digitalisering och automatisering kommer att förändra näringslivet och ställa nya krav på arbetskraften.

Urbaniseringen fortsätter och en majoritet av världens invånare bor nu i städer. Sverige är ett högurbaniserat land, där ungefär 40% av befolkningen bor i de tre storstadsregionerna. Fram till år 2050 beräknas stockholmsregionen växa till cirka 3,4 miljoner invånare, en ökning med nästan 50%. Under de senaste åren har inflyttningen till regionen från övriga landet avtagit något, men det återstår att se om detta är ett tillfälligt brott i kurvan eller början på en trend. Befolkningstillväxten beror idag främst på migration från utlandet och barnafödande.

När regionen växer blir bostadsförsörjningen en stor utmaning. Region Stockholm räknar med att nästan 600 000 bostäder behöver byggas till år 2050, vilket ställer stora krav även på planeringen av andra funktioner som skolor, vård och transporter. De senaste åren har byggtakten varit hög, men marknaden är konjunkturkänslig och nybyggnationen möter inte behovet av billiga bostäder. En stor andel av befolkningen har idag inte råd med en nyproducerad bostad och för stora grupper är rörligheten låg. Det skapar svårigheter i människors vardag, men är också ett problem för näringslivets kompetensförsörjning.

Även om globalisering och digitalisering har minskat avstånden och möjliggjort arbete på distans så har betydelsen av närhet inte försvunnit. Närhet till grönområden, levande stadsmiljöer och ett utbud av varor och tjänster är viktiga faktorer när människor väljer en bostad. Om närhet till arbetsplatsen blir mindre viktigt kanske närhet till vännerna, naturreservatet eller favoritkaféet istället kommer att spela en större roll.

Segregationen i regionen har ökat sedan 1990-talet och märks bland annat i stora skillnader i förväntad livslängd mellan olika regiondelar. Stockholmsregionens segregation är till stor del ekonomisk: låginkomsttagare bor nära andra låginkomsttagare och höginkomsttagare bor nära andra höginkomsttagare. Denna uppdelning ställer krav på samhällsplaneringen för att inte förstärka problemen.

MELLANKOMMUNALA INTRESSEN

Nynäshamns kommun gränsar till fyra kommuner: Haninge, Botkyrka, Södertälje och Trosa. Kopplingen till Gotland är också stark på grund av närheten och färjeförbindelsen.

RELATERADE MÅL OCH PLANER

RUFS 2050

Den regionala utvecklingsplanen pekar ut riktningen för regionen fram till 2050. Visionen är att Stockholmsregionen ska vara Europas mest attraktiva storstadsregion. Planen utgår från fyra regionala mål: *en tillgänglig region med god livsmiljö, en öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region, en ledande tillväxt- och kunskapsregion, samt en resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp.*

En central del i den regionala planeringen är att hålla samman och koncentrera tillväxten till de bästa bebyggelselägena med hänsyn till bland annat trafikinfrastrukturen. RUFS 2050 anger att minst 95% av ny bebyggelse bör hamna i regionens mest tillgängliga lägen. Dessa lägen är den centrala regionkärnan, regionala stadskärnor, strategiska stadsutvecklingslägen, primära bebyggelselägen samt landsbygdsnoder.

Översiktsplanen följer i stora drag den riktning som RUFS 2050 visar och konkretiserar hur Nynäshamn kan utvecklas för att bidra till en hållbar och attraktiv region. Till bebyggelsestrukturen lånar översiktsplanen vissa begrepp från RUFS, till exempel betecknas Ösmo som landsbygdsnod. Nynäshamn är till stora delar en landsbygdskommun och bebyggelsestrukturen är traditionellt mer utspridd. Den regionala grönstruktur som RUFS pekar ut ligger också till grund för den mer detaljerade grönstruktur som presenteras under "grön- och blåstruktur" i denna plan.

Översiktsplanens mål

Det övergripande målet för översiktsplanen är att bidra till en hållbar utveckling i enlighet med FN:s globala hållbarhetsmål, Agenda 2030. Det betyder att den fysiska planeringen bidrar till förbättrad folkhälsa, goda utbildningsmiljöer, jämställdhet, rent vatten, ökad andel förnybar energi, främjande av näringsliv, tillförlitlig infrastruktur och transportsystem, säkerställande av bostadsproduktion, minskad klimatpåverkan, skydd av havet samt livskraftiga ekosystem. Det ligger även helt i linje med Södertörnskommunernas gemensamma vision om att skapa livskvalitet och en långsiktig hållbar utveckling, samt med kommunens vision. Översiktsplanens inriktning ska därför styra kommunens arbete för att bidra till de tre delmålen:

- **En stark tillväxtkommun**
- **Goda livsmiljöer**
- **En klimatsmart och ekosystemvänlig utveckling**

De tre delmålen är inriktningsmål som ska styra arbetet för att uppnå det övergripande målet. Hur målen ska nås förtydligas i översiktsplanens utvecklingsstrategier och genom de riktlinjer som nns i planens samtliga kapitel.

1

DELMÅL 1: EN STARK TILLVÄXTKOMMUN

Nynäshamn ska vara en dynamisk kommun som främjar innovationer och där människor vill starta och utveckla verksamheter. Kommunen ska ha hög sysselsättning, stor kunskapsintensitet och starkt entreprenörskap. Arbetsplatserna ska bli fler och tillgängligheten till övriga regionen ska öka. Proaktiv planering ska säkerställa lämplig mark för företag i goda lägen. Tillgängligheten ska vara hög, såväl inom kommunen som till övriga regionen.

Bostadsplaneringen ska anpassas så att invånarantalet kan växa i takt med målen. Med en tillräcklig planberedskap och en tydlig strategi för framtida utveckling kan kommunen bli ännu mer attraktiv både för de som vill bygga och de som vill flytta in. Tillgång till förskola, utbildning och annan samhällsservice är en förutsättning för att kommunen ska kunna växa på ett hållbart sätt.

Nuläge, förutsättningar och utmaningar

Kommunen har drygt 29 000 invånare. Sedan år 2000 har befolkningen växt med i genomsnitt 0,9 procent per år. Totalt innebär det en ökning på 18 procent, mer än 4 000 nya invånare. Med ett stort antal bostäder i antagna och pågående detaljplaner finns utrymme för en snabbare befolkningstillväxt under kommande år. Kommunens markreserv är en viktig resurs för att säkra bostadsförsörjningen även på sikt. En hög befolkningsökning i kombination med demografiska förändringar innebär utmaningar när behovet av skolor, förskolor och äldreboenden ökar.

Invånarna är positivt inställda till att kommunen växer. Länsstyrelsens årliga medborgarundersökning visar att Nynäshamn har den största andelen som är positivt inställda till en växande befolkning i den egna kommunen. Mer än 60 procent vill se en växande befolkning i kommunen, medan en fjärdedel är emot. Kommunen är den enda i länet där en majoritet välkomnar en ökande befolkning i det egna närområdet.

Stockholms län har de senaste 20 åren fått mer än en halv miljon nya invånare och ökningen ser ut att fortsätta. Kommunerna på Södertörn beräknas växa kraftigt under planperioden. Utvecklingen av regionala stadskärnor i Flemingsberg, Haninge centrum, Södertälje och Kungens kurva-Skärholmen kommer att ge fler arbetsplatser och beslutade infrastrukturinvesteringar ger högre tillgänglighet och kortare restider.

Norviks hamn har färdigställts och tagits i bruk. Transporterna till och från hamnen medför ett ökat tryck på infrastrukturen, samtidigt som närheten till hamnen kan öka attraktiviteten för företagsetableringar. Trafiksystemet har förstärkts med bland annat motorvägens färdigställande och införandet av snabbtåg, men det finns fortfarande behov av åtgärder för att öka tillgängligheten och minska störningskänsligheten.

En stor andel av den arbetande befolkningen pendlar till arbetsplatser i övriga länet. Andelen förvärvsarbetare är något högre jämfört med länet, medan arbetslösheten ligger på samma nivå. Utbildningsnivån är låg, vilket kan påverka näringslivets utveckling i kommunen.

Regionens kraftnät är ansträngda och behöver stärkas för att möjliggöra bostadsutveckling och företagsetableringar. En förbättrad digital infrastruktur i form av bredband och trådlösa nätverk är viktig både för medborgare och företag.

DELMÅL 2: GODA LIVSMILJÖER

2

Samhällsbyggandet ska bidra till att skapa attraktiva utemiljöer, ett varierat utbud av bostäder och levande lokalsamhällen. Kommunens invånare ska ha tillgång till ren luft, rent vatten samt en trivsam, trygg, hälsosam och vacker miljö. Riktade satsningar i kommunens tätorter ska förbättra utbud av service och handel för hela kommunen. Verksamhetslokaler som skola, förskola och vård- och omsorgsboende ska placeras och utformas på ett sådant sätt att de bidrar till attraktiva och levande orter.

Orternas utemiljöer ska vara trygga och tillgängliga. Trafikens negativa effekter på omgivningen i form av risker, buller, utsläpp och barriärer ska minska på sikt.

Nuläge, förutsättningar och utmaningar

Nynäshamns kommun har både småstad och landsbygd, långa kuststräckor och skärgårdsöar. Alla har nära till naturen och havet, samtidigt som storstaden finns runt hörnet. Bostadsbeståndet är varierat med olika bostadstyper och upplåtelseformer i olika miljöer. Invånarna känner sig i stor utsträckning trygga i sina bostadsområden jämfört med regionen i stort och en stor majoritet anser att man kan lita på människor i närområdet. Det finns dock platser i kommunen där människor upplever otrygghet, särskilt på kvällar och nätter.

Trafikens påverkan genom buller, utsläpp och olycksrisker skapar problem på vissa platser, särskilt längs väg 225.

Det finns betydande hälsoproblem i kommunen och ohälsotalen är bland de högsta i länet.

DELMÅL 3: EN KLIMATSMART UTVECKLING MED STARKA EKOSYSTEM

3

Nynäshamn har ambitiösa mål för att minska utsläppen av växthusgaser. Samhällsbyggandet är ett viktigt verktyg för att kunna nå dem och med en klimatsmart planering går det att skapa attraktiva livsmiljöer med lägre klimatpåverkan. Samtidigt behöver den byggda miljön vara tålig och motståndskraftig för att klara effekterna av ett förändrat klimat.

Med en hållbar bebyggelsestruktur minskar vi utsläppen av växthusgaser samtidigt som mindre naturmark behöver tas i anspråk. Genom att ta hänsyn till ekosystemtjänster och biologisk mångfald i all planering stärker vi samhällets motståndskraft.

Nuläge, förutsättningar och utmaningar

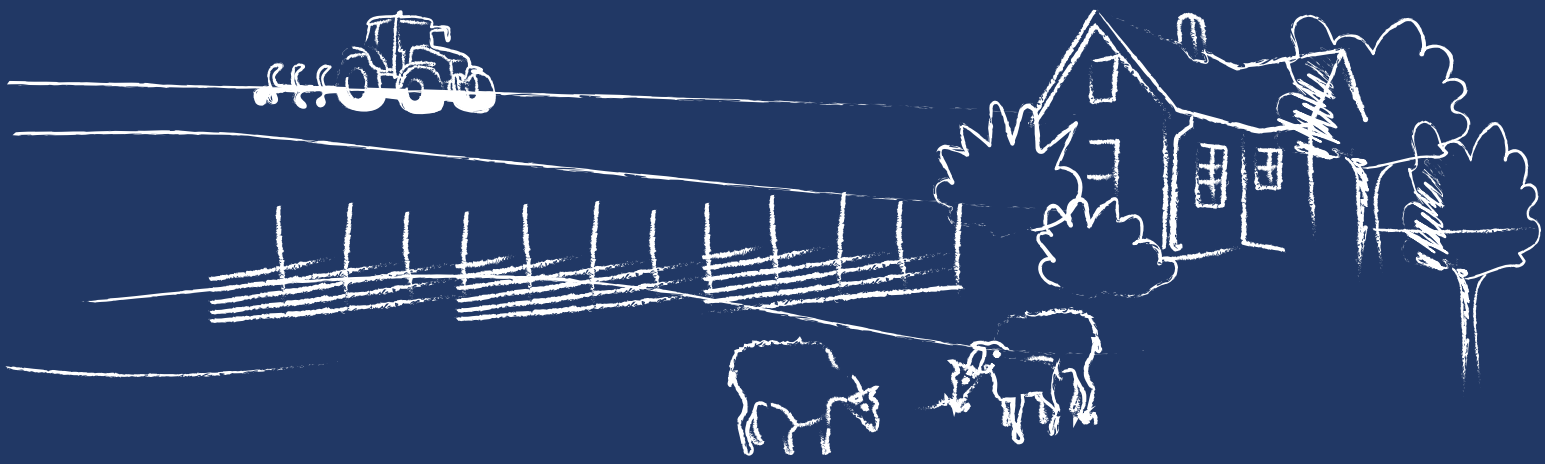
De globala utsläppen av växthusgaser fortsätter att öka. År 2019 släpptes totalt 59 miljarder ton koldioxidekvivalenter ut. Det innebär en ökning med ungefär 55 procent sedan år 1990[1]. Sveriges utsläpp var 51 miljoner ton, en minskning med 29 procent under samma period. Nynäshamns kommun har länets högsta utsläpp av växthusgaser per capita, med 7,6 ton per invånare år 2019. Om man räknar bort de verksamheter som ingår i EU:s handel med utsläppsrätter (raffinaderiet och kraftvärmeverket) ligger kommunen på 3,4 ton koldioxidekvivalenter per person och år 2019. Den siffran har minskat med 35 procent sedan år 1990. Liksom i övriga landet finns det flera orsaker bakom minskningen: uppvärmning genom oljeeldning har ersatts av mindre klimatpåverkande system, bilarna är mer bränslesnåla med mera. Statistiken tar inte hänsyn till så kallade konsumtionsbaserade klimatutsläpp som sker utomlands till följd av vår konsumtion.

En stor del av utsläppen i kommunen kommer från transporter, framför allt inrikes sjöfart och privata bilar. För att kunna nå målet om netto-noll-utsläpp 2045 behöver trafikens utsläpp minska. Genom att planera för minskat bilberoende kan vi öka gång-, cykel- och kollektivtrafikens andelar av resandet. För de som ändå måste åka bil behövs goda bytesmöjligheter och infrastruktur för förnybara bränslen. Minskade utsläpp från sjötrafiken, framför allt Gotlandsfärjorna, är en annan viktig del i att minska trafikens klimatpåverkan. Kommunens många godstransporter innebär en utmaning, både för närmiljön och de totala växthusgasutsläppen. En ökad elektrifiering kan vara en dellösning, liksom styrning av transporter från väg till järnväg och sjöfart.

För att möta klimatförändringarna behöver samhället vara robust och motståndskraftigt. Det ställer krav på planering för att minska risker från översvämningar och andra naturhändelser. Tekniska försörjningssystem behöver klara störningar.

Kommunen har stora orörda områden med höga naturvärden. Med hänsyn till ekosystem, spridningsvägar och biologisk mångfald kan vi bevara och utveckla dem samtidigt som kommunen växer.

Utvecklingsstrategier

För att uppnå mål och delmål ska samhällsbyggandet följa tre grundläggande strategier: en *bärkraftigortsstruktur* , *hållbaraorter* samt en *levandelandsbygd* . Strategierna syftar alltså till att visa vägen till hur mål och delmål ska kunna nås. Strategierna visar på den övergripande inställningen till samhällsbyggandet och ska vara vägledande vid lokaliseringsprövningar, bedömningar av planbesked och andra beslut i samhällsbyggnadsprocessen. Strategierna fördjupas och förtydligas genom de olika tematiska riktlinjer som nns i planens övriga kapitel. Riktlinjerna visar den konkreta användningen av strategierna i olika frågor och geogra ska områden.

1

STRATEGI 1: BÄRKRAFTIG ORTSSTRUKTUR

En bärkraftig ortsstruktur betyder att kommunen framför allt ska växa i de befintliga tätorterna. Ortsstrukturen anger en prioriteringsordning för orternas tillväxt. Prioriteringen ska styra kommunens planering av nya bostäder och andra funktioner. Det innebär att merparten av nya bostäder fram till 2040 bör tillkomma i Nynäshamn och Ösmo.

Medan bebyggelsestrukturen ska styra den storskaliga utvecklingen ska det även fortsättningsvis vara möjligt att bygga i hela kommunen. Utvecklingen utanför tätorterna beskrivs närmare i strategi 3.

Ortsstrukturen utgår ifrån utvecklingsstrategin i RUFS 2050, men är justerad med hänsyn till lokala förutsättningar. Närmare beskrivningar av orternas förutsättningar, utmaningar och utvecklingsmöjligheter finns i kapitlet Orterna, landsbygden och skärgården.

Prioritet 1: Utveckla småstaden Nynäshamn och landsbygdsnoden Ösmo med förtätning och utbyggnad

Utvecklingen av Nynäshamn utgår från den fördjupade översiktsplan som antogs 2017. Huvudprincipen är förtätning inom den befintliga strukturen, följt av utbyggnadsområden i de yttre delarna av staden. Ny byggnation ska vara funktionsblandad och förstärka stadens kvaliteter, samtidigt som underlaget för handel och service förstärks. Småstadens kvaliteter och kopplingen till havet är särskilt viktiga vid ny planering. I Nynäshamn beräknas nya bostäder byggas under hela planperioden.

Ösmo har inte fått några större tillskott av nybyggnation på lång tid, men idag pågår detaljplanering i ett större projekt som syftar till att bygga ihop ortens olika delar, skapa ett mer attraktivt centrumområde och tillföra ett stort antal bostäder. Även strax utanför Ösmo tätort, vid Källberga, finns en antagen detaljplan med mellan 600 och 700 bostäder.

Ösmos roll som en nod för den omgivande landsbygden ska förstärkas genom ett större utbud av handel och service. Funktionen som bytespunkt för kollektivtrafiken ska värnas. För Ösmo finns en fördjupad översiktsplan (2006), ett planprogram (2010) samt en strukturplan (2017). Utbyggnation av Ösmo beräknas kunna täcka en stor del av kommunens bostadsbehov under 2020-talet.

Prioritet 2: Stärk och expandera Sunnerby-Spångbro, Segersäng och Landfjärden

Både Segersäng och Sunnerby-Spångbro pekas ut som serviceorter i den regionala landsbygds- och skärgårdsstrategin. Deras roll som centralpunkter på landsbygden ska stärkas och på längre sikt kan Segersäng växa till en större ort med god tillgänglighet.

Sunnerby och Spångbro är kommunens tredje största tätort. Orten är del av en känslig kulturmiljö och all utveckling ska ske varsamt, i samklang med befintlig bebyggelse och med hänsyn till landskapet. Ny service och företagsetableringar ska prioriteras. Grundvattentäkten Gorran är känslig för föroreningar och kan utgöra ett hinder för förtätning i befintlig struktur. Ett område där expansion av orterna kan utredas pekas ut i kapitlet Orterna, landsbygden och skärgården.

Segersäng har cirka 250 bostäder, huvudsakligen i friliggande småhus. Förskola finns, men i övrigt saknas service. Orten med omgivning utgör kommunens främsta strategiska markreserv. Här finns stora obebyggda områden och en lågutnyttjad pendeltågsstation. Planering för verksamhetsområde vid

motorvägsavfarten öster om byn har avslutats, men andra placeringar runt avfarten kan bli aktuella framöver. När behovet finns kan en exploatering väster om järnvägen tillföra ett stort antal bostäder. Det bedöms bli aktuellt tidigast år 2030. Utvecklingen föreslås utredas närmare genom en fördjupning av översiktsplanen för den nordöstra kommundelen. I en sådan fördjupning bör även Landfjärden och kopplingen dem emellan ingå.

I Landfjärden finns idag runt 200 bostäder, främst fritidshus. Området har länge haft problem med vatten- och avloppsförsörjningen, men den planerade utbyggnaden av kommunalt vatten och avlopp ger nya möjligheter för utveckling. Söder om Landfjärden finns också ett utredningsområde för ny bebyggelse i form av en trädgårdsstad. Området har höga natur- och kulturvärden och förändringar bör ske med hänsyn.

Prioritet 3: Ta vara på möjligheter i de mindre tätorterna

I kommunens mindre tätorter Lidatorp, Grödby och Stora Vika kan ny bebyggelse tillkomma i form av företagsetableringar, kompletterande bostadsbebyggelse på så kallade lucktomter och utveckling som kan stärka lokal service.

STRATEGI 2: HÅLLBARA ORTER

2

Varje ort ska planeras långsiktigt med en helhetssyn för att bli attraktiv och hållbar.

Planeringen av en tätort ska ske enligt följande principer:

Inifrån och ut

Orten ska i första hand växa genom förtätning inom dess befintliga gränser. Tätare bebyggelse ger förutsättningar för socialt och miljömässigt levande miljöer med korta avstånd, naturlig genomströmning av människor samt goda förutsättningar för handel, service och kollektivtrafik. Det ger i sin tur förutsättningar för trygga och tillgängliga miljöer. Täthetsgrad och bebyggelsetyper ska anpassas efter orternas förutsättningar.

Stärka

All utveckling ska utgå från tätortens, byns eller stadsdelens särprägel och bygga vidare på det som gör platsen unik. På så vis kan vi skapa orter med tydliga identiteter och bidra till en varierad bostadsmarknad. Levande centrum ska prioriteras i de större orterna. Hänsyn ska tas till kulturmiljöer och till kopplingen mellan tätorterna och deras omland. Befintliga rekreationsområden och kontakten mellan bebyggelse och natur ska beaktas i planeringen.

Variera

Inom orterna ska det finnas en variation av bebyggelse och miljöer. Det kan handla om gammalt och nytt, olika bebyggelsetyper, husvolymer och upplåtelseformer, men också om en variation i de offentliga rummen. Service och handel ska blandas med bostäder. Det ska ges utrymme för en hög grad av variation av natur-, rekreations- och parkupplevelser från små kvartersparker till lummiga strövområden.

Koppla

Barriärer inom orterna ska överbryggas och olika bebyggelseområden kopplas ihop med varandra. Viktiga stråk ska få goda siktlinjer för att skapa orienterbarhet och täthet och samtidigt öka tillgängligheten. Kopplingarna mellan orter i form av vägar, kollektivtrafikförbindelser samt gång- och cykelstråk ska värnas och stärkas på sikt.

STRATEGI 3: EN ATTRAKTIV STORSTADSNÄRA LANDSBYGD

3

Landsbygden är ett viktigt element i kommunens identitet och ger möjlighet att bevara och utveckla kulturlandskapet med värden för kulturmiljö, rekreation och biologisk mångfald. Med en levande landsbygd finns bättre förutsättningar att utveckla besöksnäring, företag och lokala aktiviteter. Därför ska det ska finnas förutsättningar att bo och arbeta i mindre skala utanför tätorterna. .

I den storstadsnära landsbygden finns ett stort förändringstryck och avvägningar mellan utveckling och bevarande är därför särskilt viktiga. Tillkommande bebyggelse och etablering av verksamheter är beroende av landskapsförutsättningar, allmänna intressen så som riksintressen och möjlighet att lösa VA-försörjning. Med rätt förutsättningar kan landsbygdens orter utveckla bättre möjligheter till service, kollektivtrafik och mötesplatser. Det kan handla om att underlätta för den typ av serviceställen som är viktiga för landsbygdens näringar, till exempel drivmedelsstationer, postutlämning och kontanthantering.

En mer koncentrerad utbyggnad gör också att omlandets natur- och kulturvärden kan bevaras. Ösmo, Sunnerby-Spångbro och Segersäng är viktiga fokuspunkter som kan bidra till att omlandet lever. I utvecklingen av orterna ska den omgivande landsbygdens behov vägas in och prioriteras.

Även i trafikfrågor behöver landsbygdens behov lyftas. Förutsättningarna för landsbygdens befolkning att resa kollektivt ska bibehållas, bland annat genom att infartsparkeringar för bil och cykel bevaras och vid behov utvecklas. En utvecklad kollektivtrafik förbättrar möjligheterna att koppla samman landsbygdens aktiviteter med tätorterna, vilket i sin tur skapar bättre förutsättningar för landsbygden.

Utveckling av digital teknik kan ge befolkningen på landsbygden förutsättningar att etablera företag lokalt och minska behovet av fysiska kommunikationsmedel.

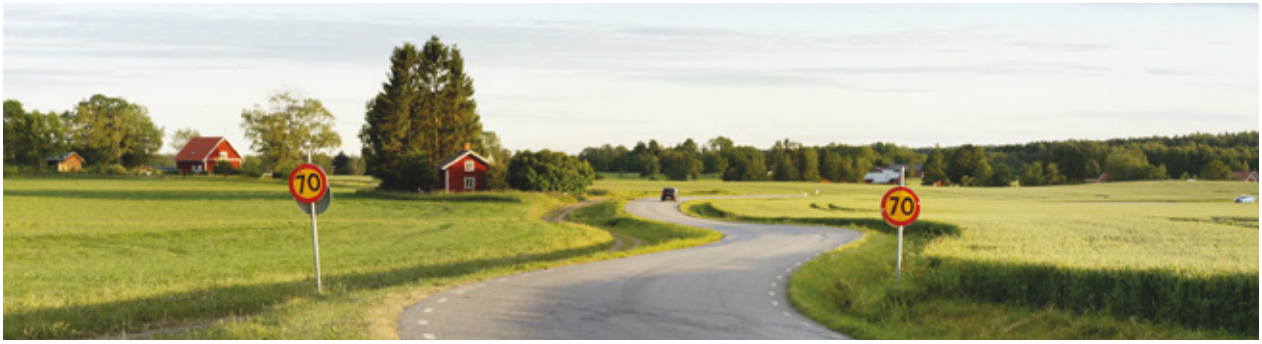
Skärgården

En särskild del av landsbygden är den del av skärgården som saknar fast broförbindelse. I många fall har dessa öar helt andra förutsättningar än andra områden. Här blir tillgängligheten till fungerande hamnar och bryggor en grundförutsättning för att människor ska kunna bosätta sig på öar och för att samhället ska kunna utvecklas. Nynäshamns kommun har få fastboende på öar utan broförbindelse. Öja är den ö med flesta fastboende och ön benämns i RUFS som en kärnö, vilket bland annat innebär att den förses med bastrafik året runt. Här bedrivs ett aktivt arbete med en modernisering och upprustning av hamnarna för att säkerställa att de kan fungera för att ta emot persontransport och gods även i framtiden. Ett sådant arbete kräver insatser från flera aktörer i samhället, och kommunen är en viktig och aktiv samarbetspart i det arbetet. Kommunen ska även fortsättningsvis vara en av de drivande aktörerna i utvecklingsprojekt på Landsort.

Hållbara VA-lösningar och utvecklad digital infrastruktur

Hållbara lösningar för vatten och avlopp (VA) är en av de viktigaste förutsättningarna för fler permanentbostäder och bibehållen service på landsbygden och i skärgården. Kommunens VA-plan beskriver hur VA-utvecklingen ska se ut fram till år 2030. En översyn av VA-planen pågår dock parallellt med översiktsplanens framtagande.

För många på landsbygden är distansarbete en möjlighet. Detta kan minska transportbehovet och därmed klimat- och miljöpåverkan. Regeringen har som mål att alla i Sverige ska ha en god digital uppkoppling med snabb hastighet år 2025 och även att det mobila bredbandet ska vara av bra kvalitet. En stabil och snabb bredbandsuppkoppling bidrar till bättre möjligheter att kunna leva och bo var man vill och samtidigt kunna arbeta och ta del av olika samhällstjänster. Kommunen arbetar för att underlätta för de företag som bygger ut bredbandstjänster i syfte att de kommande åren säkerställa att alla invånare har en god bredbandsuppkoppling.

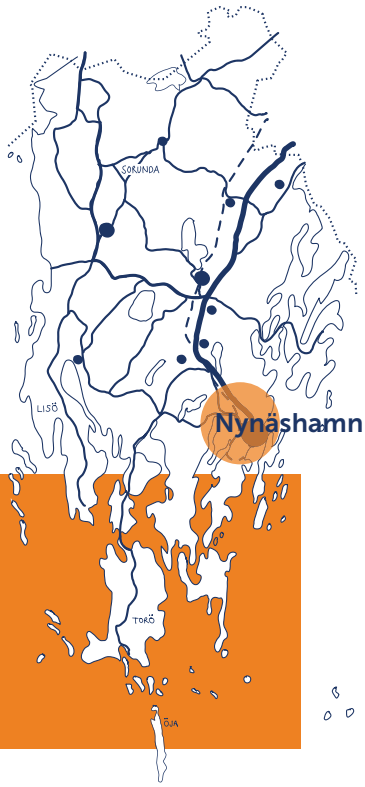
Orterna, landsbygden och skärgården

Det här kapitlet beskriver närmare hur kommunens orter, fritidshusområden samt landsbygd och skärgård ska utvecklas för att uppnå målen för samhällsbyggandet. Samhällsbyggandet ska utgå från den inriktning som anges i kapitlet Utvecklingsstrategier i översiktsplanens första del. För tätorterna är strategi 1 och 2 ledande i arbetet, medan strategi 3 vägleder utvecklingen på landsbygden och i skärgården.

För vissa av orterna refereras till fördjupade översiktsplaner eller andra dokument, som ger en mer detaljerad bild av den tänkta utvecklingen.

NYNÄSHAMN

Nynäshamns stad är kommunens centralort och största tätort med 15 000 invånare, drygt hälften av kommunens befolkning. Nynäshamn anlades som trädgårdsstad under tidigt 1900-tal. Staden har förtätats gradvis och erbjuder idag småstadens fördelar med närhet till storstaden. Här finns en trygg miljö i kontakt med havet och närhet till allt.

- Förtätning enligt fördjupad översiktsplan
- Växer under hela planperioden
- Potential för cirka 2000 nya bostäder fram till år 2040
- Prioritera nya arbetsplatser och förstärkt handel
- Strategiskt stadsutvecklingsläge i RUFS 2050
- Planera för att koppla samman stadens delar

Natur- och kulturvärden

Nynäshamns stadsutveckling följer i stort den första stadsplanen från 1915 som togs fram av PO Hallman och som delade in staden i tre områden. I söder societetsvillor och badanläggning, egnahemsbostäder och kommersiellt centrum i mitten samt industri och arbetarkvarter i norr. Staden är kuperad, vilket ger många naturliga mellanrum i bebyggelsen. Stadens bebyggelse är av blandad karaktär. Det finns allt från villor som byggdes i början av 1900-talet till miljonprogramsområden från 1960-/70tal och nybyggda flerbostadshus.

Mycket av det gamla Nynäshamn försvann i samband med den nationella rivningsvågen i början av 1960-talet. I själva stadskärnan återstår bara några få hus som minner om den äldre staden. Dessa byggnader är viktiga att bevara för förståelsen av hur staden vuxit fram och för att en attraktiv stad består av årsringar. Mycket av det ursprungliga gatunätet, med gator som anpassats efter topografin med dess karaktäristiska bergknallar, finns fortfarande kvar. En inventering av stadens kulturmiljöer pågår.

Höga naturvärden finns främst i stadens södra och norra delar. Käringboda och Järflotta naturreservat angränsar till staden. Lövhagen är ett mycket viktigt rekreationsområde, liksom området kring Fjättern och Nynäs Gård.

Stadens parker är även de viktiga för rekreation. De privata villaträdgårdarna bidrar till att ge staden ett lummigt intryck och är viktiga för den biologiska mångfalden.

Utmaningar och avvägningar

Nynäshamn har en stadsmässig struktur med blandad bebyggelse. De tre pendeltågsstationerna ger en god kollektivtrafikförsörjning och med korta avstånd mellan stadens olika funktioner finns möjligheter till hållbara och effektiva resor. Närheten till hav, naturområden och kulturmiljöer bidrar till attraktiva livsmiljöer. Det finns goda möjligheter till förtätning och staden kan växa inom sina nuvarande gränser.

Till utmaningarna hör att bevara småstadens kvaliteter med närhet, småskalig bebyggelse, närnatur och kulturvärden när den växer med ny bebyggelse. Stadskärnans utbud av handel, restauranger, kultur och andra verksamheter behöver bevaras och utvecklas även när konkurrensen från näthandel och externa köpcentra växer. Det finns behov av att länka samman delar av staden och öka orienterbarheten, inte minst vid de viktiga entréerna. Kopplingen mellan centrum och stadens östra delar är också viktig, särskilt då området runt Sjötelegrafen växer med nya bostäder och verksamheter.

Planering och utveckling

Nynäshamns utvecklingsmöjligheter till år 2030 beskrivs i den fördjupade översiktsplanen (länk), antagen 2017. Planen visar på möjliga lokaliseringar för mellan 1 800 och 2 400 nya bostäder till år 2030, mestadels inom stadens nuvarande gränser. Större stadsutvecklingsområden finns vid Telegrafen/Vaktberget i öster, Rappsta/Kvarnängen i norr samt vid Glasberget i söder. Telegrafenområdet är det första att utvecklas, med antagna detaljplaner för totalt cirka 1 200 bostäder. Förutom de större områden som pekas ut i den fördjupade översiktsplanen finns möjligheter till förtätning i befintlig struktur. Till år 2040 beräknas Nynäshamn kunna växa med upp till 3 000 nya bostäder.

Staden har ett behov av nya arbetsplatser för att öka dagbefolkningen och på sikt kunna minska utpendlingen. Det finns goda möjligheter för företag att etablera sig. Personintensiva och ickestörande verksamheter lokaliseras med fördel till centrum och runt pendeltågsstationerna, medan industrier och ytkrävande verksamhet lokaliseras till verksamhetsområden i stadens utkant.

Genom förtätning med bostäder och arbetsplatser får den lokala handeln ett större underlag. De offentliga miljöerna, särskilt i stadskärnan, vid pendeltågsstationerna och längs viktiga stråk, ska vara tillgängliga och attraktiva för att på sikt bli mer levande.

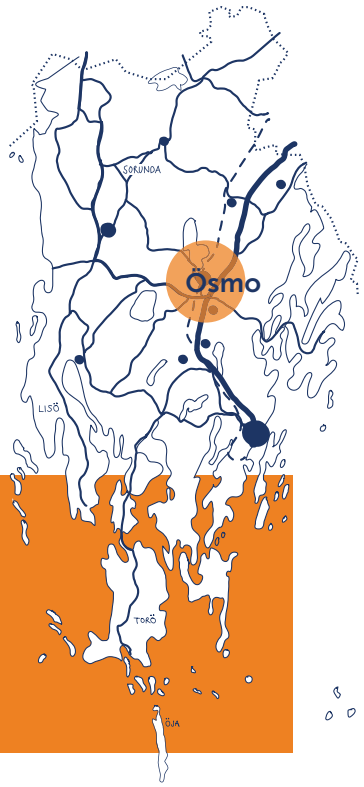
Ändringar i befintlig fördjupad översiktsplan

I samband med antagande av denna översiktsplan görs även utifrån utvecklingsbehov ett antal justeringar i den nu gällande fördjupade översiktsplanen för Nynäshamns stad. Det handlar om att:

- Förslaget om gågata i centrala Nynäshamn utgår
- Säkerställa att det finns tillräckligt många parkeringsplatser nära centrum
- Säkerställa att området kring gästhamnsområdet rustas upp och att stråket mellan centrum och gästhamnen förtydligas

ÖSMO

Ösmo är kommunens näst största ort med cirka 4000 invånare. Orten ligger mitt i kommunen, intill sjön Muskan och där de viktigaste kommunikationsstråken korsar varandra. Orten har stor potential att växa genom förtätning och utbyggnad under planperioden och detaljplanering av de centrala delarna är under arbete.

- Utveckling utgår från fördjupad översiktsplan, planprogram och strukturplan
- Prioritera ökad service och handel, levande utemiljöer och mer attraktivt centrum
- Huvudort för omgivande landsbygd
- Växer under hela planperioden men särskilt under 2020-talet
- Potential för upp till 1 500 nya bostäder till år 2040 genom förtätning
- På längre sikt kan orten växa norrut mot Körunda

Natur- och kulturvärden

Liksom Nynäshamn etablerades Ösmo som en direkt följd av att järnvägen byggdes. Till en början enbart som ett litet samhälle väster om kyrkan, i anslutning till järnvägsstationen. Först i början av 1950-talet började Ösmo att växa. Anledningen till detta var den planerade flytten av örlogsbasen från Stockholm till Muskö.

I anslutning till samhället finns höga natur- och kulturvärden. Runt Ösmo finns stora strövområden, till exempel området kring sjön Muskan, som används för det rörliga friluftslivet (hundpromenader, ridning, scoutverksamhet, fågelskådning med mera). Den regionalt viktiga vandringsleden Sörmlandsleden passerar också orten.

Närmiljön kring Ösmo kyrka (kulturmiljöinventering sida 61) sammanfaller med riksintresseområdet för kulturmiljö. Miljön ska bevaras, med motiveringen att den välbevarade bebyggelsen kring Ösmo medeltida kyrka ger en bra och sällsynt fullständig bild av vilka funktioner som knöts till ett äldre sockencentrum och hur ett sådant kunde te sig. Området innehåller en av Ösmos två koncentrationer av fornlämningar från äldre järnålder. I området vid Gryt finns flera förekomster av skålgropar och i berget nära Ösmo trafikplats finns en av kommunens två förekomster av hällristningar.

Utmaningar och avvägningar

Ösmo ligger tillgängligt med en central placering i kommunen. Kommunikationerna är goda, med närhet till väg 73, väg 225, järnväg och flera busslinjer. Med bland annat simhall, större livsmedelsbutik, bibliotek och en större skola bidrar orten med viktig service även till omgivande landsbygd.

Orten ger ett splittrat intryck och dess delar behöver kopplas ihop. Trafikseparingen i västra Ösmo utgör en särskild utmaning vid kommande förtätning. Utemiljöerna i centrumområdet är överdimensionerade och svåra att orientera sig i. Det saknas levande gatumiljöer och kopplingen mellan centrum och stationsområdet behöver stärkas. Den kraftledning som går genom orten är visuellt störande och hindrar förtätning.

Området runt Ösmo kyrka utgör riksintresse för kulturmiljövården. Mellan Nyblevägen och väg 225 finns ett stort antal fornlämningar.

Planering och utveckling

Planeringen av Ösmo utgår från den strukturplan som miljö- och samhällsbyggnadsnämnden (nuvarande samhällsbyggnadsnämnden) antog 2018. Detaljplaneringen ska förtäta ortens centrala och södra delar. Idén är att förtäta längs Nyblevägen, som blir en stadsgata och knyter ihop ortens olika delar. Hela projektet beräknas kunna tillföra mer än 1000 nya bostäder och syftar till att bygga ihop ortens olika delar med nya gator och ett tydligare centrum. Dessutom ska det tillföra handelsytor och en ny placering av Vanstaskolan med mera.

Även på andra platser i orten finns planer på förtätning. Runt centrum och längs Nyblevägen tillkommer tätare småstadsbebyggelse, medan de mindre centrala delarna av orten växer enligt trädgårdsstadens principer. I samband med att regionens kraftnät ska spänningshöjas planerar Vattenfall att flytta den kraftledning som idag går genom Ösmo. Det frigör ytor för förtätning och läker ett sår i ortens bebyggelse.

I ortens norra del, mot Körunda, finns ett utredningsområde där orten kan växa ytterligare på längre sikt.

Kopplingen till Källberga i sydost bör stärkas på sikt, särskilt vad gäller gång- och cykeltrafik.

SUNNERBY OCH SPÅNGBRO

Sunnerby och Spångbro är kommunens tredje största tätort med ungefär 1 300 invånare. Därmed finns förutsättning för en relativt god kollektivtrafikförsörjning med buss. Orten klassas som serviceort i den regionala utvecklingsplanen RUFS 2050.

- Lokal serviceort för omlandet
- Nya exploateringar behöver utredas
- Skydda den viktiga grundvattentäkten
- Prioritera tillgång till service och handel
- Utredningsområde för bostäder öster om Sunnerby

Samhället består av flera delar med olika karaktär. Den första bebyggelsen i Sorunda som inte var direkt kopplad till bondbyarna uppkom i trakten av Spångbro. Ett antal bostadshus byggdes här i början av 1900-talet. Senare byggdes radhus och flerfamiljshus under 1950-70-talen. Den- senaste förtätningen tillkom i början av 1990-talet i form av parhus. Idag består Spångbro av Sorunda sockens gamla servicecentrum med en begränsad blandad bebyggelse i anslutning till kyrka, affärer, skolor och annan service. Torps by är en väl bevarad radby. Sunnerby uppfördes i sin helhet under perioden 1965–1974 och omfattar cirka 250 småhus samt ett 40-tal lägenheter i flerbostadshus. I den östra utkanten ligger ett litet industriområde. Skogsområdena kring Sunnerby utgör viktiga motions- och strövområden för befolkningen i området.

Det finns ett utbud av service i form av bland annat dagligvaruhandel, förskola och skola, fritidshem, vårdcentral och äldreomsorg. Förutom dessa finns arbetstillfällen inom exempelvis småindustri.

Natur- och kulturvärden

Naturinventeringen visar på värdefulla områden i direkt anslutning till tätorten, främst i de norra delarna runt Sunnerby.

I kulturmiljöprogrammet redovisas helhets- och närmiljön kring Spångbro och Torp (7:5) som sammanfaller med riksintresseområdet för kulturmiljö. Området ska bevaras med motiveringen att det är den del av Sorunda socken som är rikast på fornlämningar. Det stora antalet gravfält, av vilka flera har över hundra anläggningar, visar att området har utgjort centralbygden i Sorunda under järnåldern. Kyrkomiljön vid Torp har ett komplext och värdefullt innehåll, särskilt den medeltida stenkyrkan med sin 1500-talsexteriör, bogårdsmur med stigluckor från 1600-talets senare hälft samt klockstapel från samma tid. Slättlandskapet vid Sorunda kyrka har sitt särskilda intresse i att det är ett resultat av 1800-talets jordhunger. De ängs- och kärrmarker som tidigare utgjorde större delen av området dikades ut och omvandlades till åkermark under senare delen av 1800-talet. Byarna har, trots utflyttningar vid laga skiftet, ombyggnader och andra förändringar under 1900-talet, bibehållit karaktären av väl sammanhållen bebyggelse. Detta gäller särskilt Berga och Torp.

Utmaningar och avvägningar

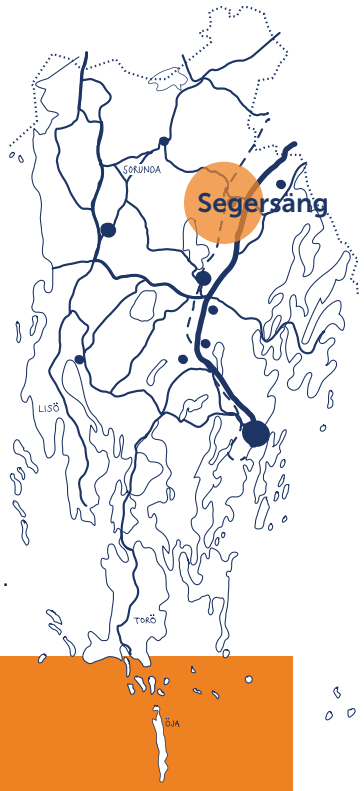
Orten ligger inom vattenskyddsområde för Gorrans grundvattentäkt. Vattentäkten försörjer västra delen av kommunen med dricksvatten och har hög regional prioritet i den regionala vattenförsörjningsplanen. Då det genomsläppliga materialet går upp till markytan är täkten mycket känslig för föroreningar. Nyexploateringar inom vattenskyddsområdets primära zon bör undvikas för att skydda vattentäkten. Även i den sekundära zonen bör nyexploateringar behandlas mycket restriktivt, särskilt inom områden med hög eller extrem känslighet.

Utifrån markanvändning finns en viss konflikt mellan boende och industri- respektive täktverksamhet. Länsvägarna har ett stort antal utfarter, vilket skapar trafiksäkerhetsproblem, särskilt som servicenäringarna i Spångbro är belägna på båda sidor om vägarna. Trafiksäkerheten bör höjas i området genom att befintliga utfarter samordnas och nya enskilda inte tillkommer. Godstransporter längs väg 225 medför risker. Vägen är transportled för farligt gods och det är viktigt att rekommenderade skyddsavstånd följs.

Planering och utveckling

Sunnerby och Spångbro har daglig service och en relativt god kollektivtrafikförsörjning. Det gör området attraktivt för bostäder i lantlig miljö.

Vattenskyddsområdet och grundvattentäktens höga känslighet för föroreningar utgör ett hinder för ny bebyggelse inom orten. För att orten ska kunna växa på sikt pekas ett utredningsområde för bostäder ut sydost om Sunnerby, avgränsat av Väggarövägen i öster. Naturvärden och markförhållanden är okända, varför en eventuell exploatering behöver utredas noga. En grov uppskattning ger att området skulle kunna rymma cirka 100 nya bostäder, men osäkerheten är stor.

SEGERSÄNG

Segersäng är en tätort som har vuxit fram på senare år tack vare den goda tillgången till spårbunden kollektivtrafik. Orten klassas som serviceort i den regionala landsbygds- och skärgårdsstrategin.

- Kommunens stora markreserv med potential för många nya bostäder på sikt
- Utvecklingen ska utredas genom en fördjupad översiktsplan för kommunens nordöstra del
- Viktiga natur- och rekreationsområden ska bevaras och utvecklas
- Behov av lokal service och arbetsplatser

Fram till 2002 bestod bebyggelsen av ett mindre fritidshusområde med cirka 50 fastigheter. Sedan dess har drygt 200 bostäder tillkommit, varav flertalet friliggande hus och ett mindre antal små flerfamiljshus och befolkningen har vuxit till cirka 600 invånare. Det kuperade landskapet har bevarats med dess bergknallar och skogsdungar och bostadshusen har placerats enligt bytradition med gårdsplan och tillhörande uthus. Byggnaderna är väl sammanhållna i färg och karaktär och ligger grupperade längs bygator.

I Segersäng finns en förskola men i övrigt saknas både offentlig och kommersiell service. Två planlagda tomter för skolor finns i byn. Vid infartsparkeringen väster om stationen pågår detaljplanering för bostäder och lokal service.

Natur- och kulturvärden

Segersäng ligger i ett landskap med varierad och kuperad topografi. Segersäng omges av attraktiva strövområden, bland annat löper vandringsleden Sörmlandsleden genom området. Höga naturvärden förekommer främst norr om orten och väster om järnvägsspåret. Stationsmiljön är en kulturhistoriskt värdefull miljö och fornlämningar förekommer.

Utmaningar och avvägningar

Huvudsakligen består bebyggelsen av enfamiljshus. Den bör på sikt kompletteras med bostäder i flerfamiljshus. Förutsättningar för service och mötesplatser behöver tillkomma i form av lämpliga lokaler och fler boende för att ge kundunderlag. Segersäng by är uppbyggd kring återvändsgator och slingor som gör det svårt att komplettera med ytterligare bebyggelse i direkt anslutning. Öster om järnvägen löper ett mindre vattendrag som omfattas av strandskydd.

Den föreslagna utvecklingen väster om stationen kan komma i konflikt med den utpekade grönstrukturen samt med buller från järnvägen. Konflikter med befintlig fritidshusbebyggelse runt stationen kan också uppstå.

Väg 546 genom Segersäng är i stort behov av förbättringar. I och med färdigställandet av väg 73 har trafiken från Grödby och landsbygden runt omkring ökat på väg 546 genom Segersäng by. Ökade trafikmängder innebär ytterligare belastning, vilket även kan få konsekvenser för trafiksäkerheten. Åtgärder för trafiksäkerheten är angeläget, särskilt med tanke på den stora andelen barn i Segersäng. Om busstrafik genom Segersäng ska bli möjligt krävs att vägstandarden förbättras. Ny bebyggelse är möjlig inom 1 200 meters avstånd (fågelvägen) från pendeltågsstationen.

För att möjliggöra en större nyexploatering väster om stationen krävs en planskild passage över järnvägen. Vägstandarden behöver också höjas, helst genom en ny väg runt Segersäng by.

Planering och utveckling

Segersäng utgör kommunens stora markreserv för framtida bostadsförsörjning. Den relativt lågutnyttjade pendeltågsstationen ger möjligheter till effektivt och hållbart resande för en betydligt större befolkning.

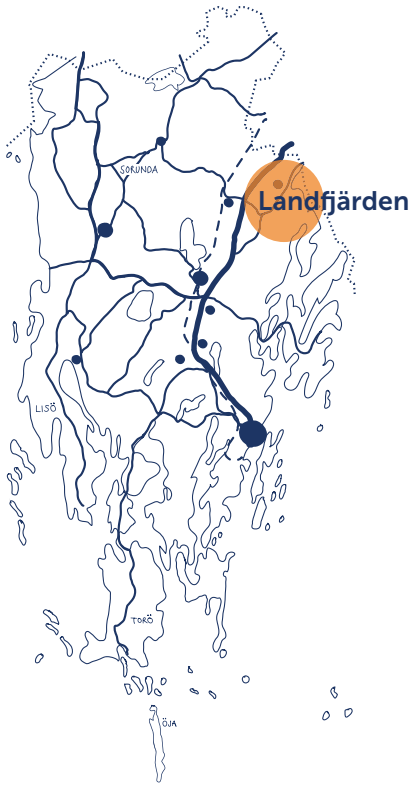
En större utbyggnad av orten kan ske när det är motiverat av bostadsbehovet och när planerade exploateringar i Nynäshamn och Ösmo har genomförts.

Planeringsförutsättningarna behöver utredas närmare genom fördjupad översiktsplan, som även bör omfatta Landfjärden och orternas kopplingar. Markförutsättningar, natur- och rekreationsvärden samt fornlämningar behöver studeras närmare. Även gestaltning, hantering av höjdskillnader, trafiksäkerhet och servicebehov är viktiga frågor.

Utbyggnadens tyngdpunkt ska ligga vid pendeltågsstationen, som blir ett naturligt centrum med tätare bebyggelse och lokaler för handel och service. Merparten av ny bebyggelse hamnar väster om spåret och tätheten minskar längre från stationen. Nyexploateringens omfattning och bebyggelsens täthet behöver utredas vidare i en fördjupning av översiktsplanen. Lågt räknat finns potential för minst 2 000 bostäder samt lokaler för handel och service.

Vid avfarten från väg 73 finns utredningsområden för industrimark. Kommunen påbörjade detaljplanering för verksamhetsmark sydväst om avfarten men planläggningen avslutades efter samrådet. Öster om motorvägen finns potentiella konflikter med närliggande bostäder som behöver utredas. Norr om Segersäng, mellan motorvägen och järnvägen, finns ett större område med potential för att etablera verksamheter. Naturvärden på platsen behöver utredas, liksom risker och störningar.

LANDFJÄRDEN

I Landfjärden finns idag drygt 200 bostäder, merparten fritidshus som med tiden blivit åretruntbostäder. Orten ligger naturskönt i kommunens nordöstra del, nära gränsen mot Haninge. Det finns ett stort intresse för att bygga ut Landfjärden sedan väg 73 dragits om. När orten ansluts till kommunalt vatten och avlopp möjliggörs en utveckling av orten med nya bostäder. Ortens utveckling ska utredas i en fördjupad översiktsplan för den nordöstra delen av kommunen, där Segersäng och Landfjärden ingår.

Natur- och kulturvärden

Runt Landfjärden finns flera riksintresseområden för natur- och kulturvärden. Riksintresse för naturmiljövård sammanfaller med naturreservat, Natura 2000 och högsta naturvärde sydväst om bebyggelseområdet, öster om väg 545 (gamla väg 73). Ett område med mycket högt naturvärde delar orten. Det finns också höga naturvärden syd-sydväst om bebyggelsen väster om väg 545.

Den i kulturmiljöprogrammet utpekade närmiljön kring Hammersta sammanfaller med riksintresseområdet för kulturmiljö och ska bevaras, då Hammersta gård är en mycket välbevarad nationalromantisk herrgårdsanläggning från tidigt 1900-tal. Lämningarna efter det medeltida Hammersta är, med sina höga murar efter källarvåningen, en av de bäst bevarade resterna efter ett fast stenhus i Stockholms län. Kulturlandskapet runt Hammersta är starkt präglat av herrgården och har, med en mångfald av ekar, bitvis parkkaraktär. Vattnet utanför Landfjärden är av riksintresse för yrkesfiske.

Utmaningar och avvägningar

Landfjärden har under lång tid haft problem med vatten- och avlopp. Förutsättningar för lokala vatten och avloppslösningar är dåliga på grund av begränsade möjligheter till infiltration av avloppsvatten och att lämplig recipient saknas. I och med att det planeras för anslutning till kommunalt vatten och avlopp skapas nya förutsättningar för bebyggelseutveckling i Landfjärden. Området ligger relativt långt från service och saknar god kollektivtrafik.

Ytterligare en förutsättning för expansion är att den i kulturmiljöprogrammet utpekade närmiljön kring Hammersta bevaras. Det öppna landskapet med ekarna ska skyddas och bevaras. Många av ekarna är redan idag utpekade som naturminnen.

Planering och utveckling

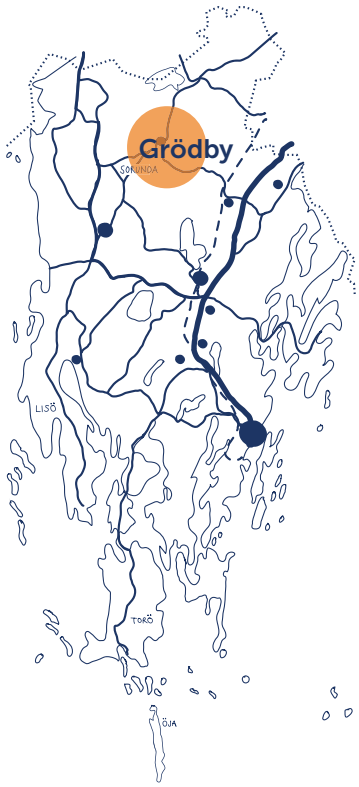
Landfjärden planlades delvis under 1950-talet, ursprungligen som fritidshusområde. Bebyggelsen är småskalig och har anpassats väl till terrängen. Karaktären på området har dock ändrats sedan många fastighetsägare har byggt om och byggt ut fritidshusen i olika omgångar. Idag uppskattas cirka 70 procent av bostadsbeståndet fungera som permanentbostäder vilket skapar ett ökat behov av funktioner såsom kollektivtrafik och fungerande lösningar för vatten- och avloppshantering. I dagsläget finns ingen tillgång till handel eller service såsom skola eller förskola. Närmaste matvaruaffär finns i Ösmo, Tungelsta eller Västerhaninge och närmaste grundskola i Nynäshamns kommun är Vanstaskolan eller Tallbackaskolan i Ösmo.

Program Landfjärden pekar på möjligheter till viss förtätning samt permanentning av befintliga fritidshus i samband med att området ansluts till kommunalt vatten och avlopp.

För att möjliggöra ett större utbud av kommunal och kommersiell service samtidigt som underlaget för kollektivtrafiken ökar, avser kommunen utreda en bostadsutveckling och exploatering i Landfjärden och dess omgivning. Det är viktigt att byggnadsalternativet kan skapa befolkningsmässigt underlag för tillräcklig service och förbättrad kollektivtrafik. Utvecklingen ska preciseras genom en fördjupad översiktsplan för den nordöstra kommundelen.

GRÖDBY

Under 1930- och 1940-talen började villor byggas i Grödby. Tätorten utvecklades ytterligare under 1960-talet genom avstyckningar från byn Grödbys marker. Idag är cirka 560 personer folkbokförda i Grödby, inklusive Fagervik och Grödbylund, varav cirka 350 bor i tätorten Grödby. I fritidshusområdet Fagervik är invånarantalet troligen något högre än vad som är känt enligt folkbokföringen. Grödby har en förskola, medan grundskolan stängdes 2017.

Natur- och kulturvärden

Höga naturvärden finns i området, bland annat kring Fagerviksskolan. Området Fagersjön (9) är utpekat som närmiljö i kulturmiljöprogrammet, med motiveringen att några av de stenåldersboplatser som har upptäckts i Grödinge och Sorunda på västra Södertörn är de äldsta lämningarna efter människor i länet. Boplatskoncentrationen vid Fagersjön tillhör ett av de största komplexen. Ett antal stenålderslokaler ligger som ett pärlband i anslutning till kurvan som visar 50 meter över havet. Några spår efter boplatserna är idag inte synliga ovan mark och det kan därför vara svårt att visa på värdet av dem.

Utmaningar och avvägningar

Totalförsvarets skjutfält vid Grindsjön utgör ett riksintresse, vars påverkansområde sträcker sig till Sorundavägen. Försvaret tillämpar en strikt bedömning vid frågor om nybyggnation, vilket hindrat tidigare planer på bostadsbyggande norr om vägen.

Grödby ligger inom sekundärt vattenskyddsområde och den riskanalys som kommunen beställt visar hög till extrem känslighet i merparten av området. Det innebär att stor hänsyn krävs vid alla förändringar och att nyexploatering normalt ska undvikas. Runt orten finns många fornlämningar.

Planering och utveckling

De planer som funnits för en större expansion av Grödby är inte längre genomförbara, då både vattenskyddsområdet och försvarsmaktens riksintresse hindrar bostadsbyggande. Möjligen kan orten förtätas med enstaka bostäder i den södra delen, men det totala tillskottet av bostäder bedöms vara litet.

Kulturmiljön kring skolan ger identitet åt Grödby och kan utvecklas med ett torg och verksamheter så att orten får en tydligare karaktär och identitet. För att skapa bättre förutsättningar för kollektivtrafik behöver sambandet till pendeltågsstationen i Segersäng och omkringliggande orter på sikt förbättras genom välutformade gång- och cykelvägar.

STORA VIKA

Redan på stenåldern bosatte sig människor runt dalgången där Stora Vika nu ligger. År 1949 anlades dagens Stora Vika i anslutning till den gamla byn Marsta. Skånska Cement AB (senare Cementa) byggde en cementfabrik i anslutning till en omfattande kalkstensfyndighet. Samhället planerades för fabrikens arbetare med familjer, där skulle finnas allt man kunde behöva; bostäder, skola, affär, allaktivitetshus och kyrka. Cementfabriken är nedlagd och av service återstår förskolan. I samhället bor idag cirka 650 personer.

Natur- och kulturvärden

Högst naturvärde finns söder om bebyggelsen längs båda sidor om Vikavägen, väg 573. Västerut finns höga naturvärden och i nordväst finns mycket höga naturvärden. Inga naturreservat eller Natura 2000-områden finns, men vid det nedlagda kalkbrottet verkar kommunen för att inrätta ett naturreservat. Runt kalkbrottet och dess dammar finns värdefull flora och fauna samt ett rikt fågelliv. Genom reservatsbildning och/eller förbättrad tillgänglighet kan kalkbrottet bli en målpunkt, särskilt under sommarhalvåret. Fållnäsviken är av riksintresse för yrkesfisket.

Stora Vika anses vara ett av landets sista brukssamhällen och orten med omgivningar är av riksintresse för kulturmiljövård. Den i kulturmiljöprogrammet utpekade närmiljön kring Marsta och Stora Vika (11:3) sammanfaller med riksintresseområdet för kulturmiljövård. Området ska skyddas, med motiveringen att det innehåller kommunens

tätaste koncentration av boplatser från yngre stenålder. Cementas fabriksanläggning, kalkbrott och samhälle vid Stora Vika och Marsta har haft stor betydelse som industriort.

Marsta är ett arkitekturhistoriskt intressant samhälle med bland annat radhus från slutet av 1940-talet. När samhället anlades gjordes också en trädgårdsplanering med egna små täppor, allmänna gräsytor och vegetation anpassad utifrån platsens förutsättningar. Samhället har i stort behållit sin karaktär, en varsam förtätning har skett i södra delen i slutet av 1980-talet.

Utmaningar och avvägningar

Stora Vika är ett område av riksintresse för kulturmiljö och naturen runt samhället är mycket värdefull. Det är därför viktigt att bebyggelsens och de enskilda byggnadernas utformning underordnas de karaktäristiska dragen i landskapsbild och bebyggelsemiljö. Den befintliga öppna dalgången, med lekpark och fotbollsplan, ska bevaras. Dalgången lämnar också fri siktlinje ner mot Fållnäsviken. De öppna gräsytorna och vegetationen ska, om möjligt, sparas. Vid plantering av träd bör man eftersträva att plantera sådana träd som ingick i den ursprungliga trädgårdsplanteringen. För bebyggelsen från 1940/50talen gäller att den ljusa, putsade fasaden ska bevaras. Trappor och förstukvistar på radhusen bör bevaras och även stenreliefer och ursprungliga namnskyltar. Nya byggnader inne i samhället ska hållas i samma skala som den befintliga bebyggelsen.

Bebyggelsen ligger samlad väster om väg 573. Vid planering österut ställs det krav på ökad trafiksäkerhet för korsande trafikanter. Även kollektivtrafiken, särskilt till Ösmo, liksom möjligheterna till säker gång- och cykelväg behöver förbättras. Vägen har en hög andel tung trafik, delvis från hamnen i Stora Vika. Orten byggdes som bruksort och de som bodde där arbetade på bruket och såg trafik, sprängningar, damm med mera som en naturlig del av att bo i Stora Vika. Så är det inte idag och störningarna från verksamheterna kring orten måste hanteras i fortsatt planarbete.

Planering och utveckling

Orten har en tydlig karaktär och identitet som ska bevaras. En varsam förtätning av det befintliga samhället är önskvärd för att ge underlag för service, men förutsätter att riksintresset för kulturmiljön kan tillgodoses. Tillkommande bebyggelse skulle eventuellt kunna vara lämplig öster om väg 573, i anslutning till samhället. 2015 antogs en utvecklingsplan för Stora Vika, som beskriver planeringsförutsättningarna och visar på ett antal möjliga vägar för ortens framtid.

Det före detta kalkbrottet, cirka 1 kilometer från tätorten, är en spännande resurs som kan få helt nya användningsområden, kanske som kulturinstitution och besöksmål. Bland annat finns där en fjärilsstig som lockar många besökare och själva kalkbrottet är populärt för bad under sommaren.

LIDATORP, KÄLLBERGA, BJÖRSTA

Orterna Lidatorp, Björsta och Källberga ligger öster om väg 73, mellan Ösmo och Nynäshamn. I Lidatorp har merparten av bebyggelsen tillkommit sedan början av 2000-talet. I Björsta och Källberga finns antagna detaljplaner för sammanlagt runt 700 bostäder. Söder om Källberga finns ett utredningsområde för ytterligare bostadsbebyggelse. När detaljplanerna är fullt utbyggda kommer orterna att ha växt ihop och bildat en gemensam tätort, även om den blir relativt utspridd.

- Utredning av ny bebyggelse i Källberga, söder om befintlig detaljplan
- Bussgata och gång- och cykelväg ska prioriteras
- Koppla ihop områdena och undvik barriäreffekter

Natur- och kulturvärden

I stråket mellan Nynäshamn och Ösmo finns en hel del natur- och kulturvärden. Det finns en mycket hög koncentration av fornlämningar, särskilt gravfält av äldre och yngre järnålderskaraktär samt komplex av bronsålderslämningar vid Valsjö. Området innehåller kommunens största koncentration av fornlämningar från bronsålder. Gravfältet nordväst om Älby är det största i kommunen. Gravanläggningarna är mycket tydliga. Särskilt märks flera monumentala resta stenar. Vidare ingår två runstenar i gravfältet. Vid Björsta och Valsjö finns stora gravfält av karakteristisk yngre järnålderstyp. Fatburen vid Valsjö har sitt särskilda intresse på grund av att det är en av mycket få bevarade lämningar av denna byggnadstyp i länet. Fatburar var förr ett typiskt inslag på herrgårdarna.

Nedergården i Älby ger ett ålderdomligt intryck med parstuga och tresidigt kringbyggd fägård. Byggnaderna är grupperade på ett sätt som var vanligt före laga skiftet. Hagalund är kommunens äldsta bevarade skolhus. Valsjö skola är ett välbevarat exempel på en skolbyggnad från 1800-talets senare hälft. Älgviken är en i kulturmiljöprogrammet utpekad helhets- och närmiljö. Motiveringen för utpekandet är att fornlämningsmiljön vid Älgvikens station innehåller pedagogiska exempel på gravfält från yngre järnålder. Särskilt det stora gravfältet har tydliga anläggningar. Höga naturvärden finns i området väster om bebyggelsen i Lidatorp.

Utmaningar och avvägningar

Från Lidatorp är det cirka fyra kilometer till Ösmo station och drygt sex kilometer till Nynäsgårds station. Det finns cykelfält på båda sidor om gamla väg 73 från Lidatorp till Ösmo och Nynäshamn. Området innehåller enbart bostäder och saknar förskola, service, arbetsplatser och mötesplatser. I Källberga finns planlagd mark för förskola samt låg- och mellanstadieskola, vilket i övrigt saknas i närheten. Hela området är av riksintresse för högexploaterad kust/rörligt friluftsliv. Vid exploatering ska turismens och friluftslivets intressen beaktas.

Väg 73 och järnvägen utgör barriärer och området runtomkring är utsatt för buller. I vissa delar föreligger risk för ras och skred. Hela området omfattas av vattenskyddsområde, både primärt och sekundärt. Det innebär att ny bebyggelse måste uppföras enligt särskilda krav för att inte riskera att skada grundvattnet. Det ställs krav på grundläggning och dagvattenhantering, exempelvis är pålning inte tillåtet vilket medför att hushöjd och byggnadstyp begränsas något.

Planering och utveckling

Ny bebyggelse ska utredas söder om den befintliga detaljplanen i Källberga. Denna bör planeras så att orten på sikt knyts ihop med Lidatorp i söder. Bussväg genom området ska prioriteras för att möjliggöra kollektivtrafikförbindelser med Nynäshamn och Ösmo. Även gång- och cykelväg bör anläggas för att koppla orterna till varandra. Eventuell ny bebyggelse ska tillkomma i anslutning till befintliga bostäder.

Landsbygd och skärgård

ALLMÄNNA RIKTLINJER

- Traditionella landsbygdsnäringar som jord- och skogsbruk, fiske och djurhållning prioriteras.
- Brukningsvärd jordbruksmark ska bevaras.
- Verksamheter med inriktning mot turism, upplevelser, gårdsbutiker och lägerverksamheter främjas.
- Utbyggnad av bredband och ny digital teknik ska främjas, då det kan minska transportbehov och klimat- och miljöpåverkan samtidigt som det möjliggör distansarbete och företagsetablering.

RIKTLINJER FÖR NY BEBYGGELSE PÅ LANDSBYGDEN

Lokalisering av ny bebyggelse prövas enligt plan- och bygglagen, miljöbalken, samt de riktlinjer som beskrivs i samtliga avsnitt i översiktsplanen. Sammanfattningsvis ska följande riktlinjer följas:

- I områden som ligger perifert, har VA-problem eller där det föreligger risk för ras och skred tillämpas restriktiv bedömning av ny bebyggelse eller omvandling till permanentboende.
- Nya bostadshus lokaliseras företrädesvis i anslutning till sammanhållen bebyggelse.
- Nya bostäder (även fritidshus) ska behandlas som åretruntbebyggelse vid lokalisering, lovgivning och tillståndsgivning för enskild VA-anläggning.
- Nya bostäder ska ha god tillgänglighet och trafiksäkerhet, tillgång till daglig service och kollektivtrafik, godtagbara VA-lösningar och god brandsäkerhet.
- Vid prövning av ny bebyggelse ska hänsyn tas till drift av befintliga jordbruk, naturvärden och kulturmiljöer.
- Ny bebyggelse får inte lokaliseras på platser med risk för översvämning, ras eller skred.
- Tomtplats för nytt bostadshus ska följa traditionen på platsen. Minsta tomtstorlek som tillåts är 1500-2000 kvadratmeter, men större tomter kan krävas i känsliga kulturmiljöer eller om det behövs för att uppnå godtagbar VA-försörjning.

På landsbygden ska förutsättningar för de gröna näringarna, de verksamheter som traditionellt sett förknippas med landsbygden, utvecklas och bevaras. I framtiden kan jord- och skogsbruk få större betydelse då lokal produktion av livsmedel, material och bioenergi kan bidra till minskad klimatpåverkan och större resiliens. Jordbruket är inte bara en livsmedelsproducent utan bidrar också till ett öppet landskap. Den värdefulla jordbruksmarken ska bevaras.

Skogsbruket ska drivas rationellt med inriktning att bevara och förstärka natur- och kulturvärden samt med speciell hänsyn gällande skogsskötsel i tätortsnära områden. Utveckling av digital teknik ger friare förutsättningar att etablera lokala företag på landsbygden.

Natur- och kulturvärden

Byarna på landsbygden har vuxit fram där det har funnits naturliga förutsättningar. Tillgång till odlingsbar mark, bränsle och byggnadsmaterial från skogen liksom fiske, jakt och boskapsskötsel var nödvändiga för överlevnad.

Idag ser situationen annorlunda ut. Jordbruken används inte på samma sätt längre och många söker sig till landsbygden för att leva i en lugn och vacker miljö. Genom nya förutsättningar och modern teknik går det att bibehålla en levande landsbygd och skärgård. I framtiden spås behov och efterfrågan för lokala jordbruk och närproducerade varor att öka, varför förutsättningarna för dessa näringar ska bevaras.

Kommunens landsbygd och skärgård är varierande med många natur och kulturvärden. Dessa redovisas närmare i kommunens naturinventering och kulturmiljöprogram [båda dokumenten är under uppdatering]. Se även tematiska avsnitt i översiktsplanen. Fastlandet i kommunen karaktäriseras av smala uppodlade sprickdalar med mellanliggande barrskogsbevuxna berg- och moränområden. Den enda större sammanhängande slätten ligger i Dyån/Fitunaåns dalgång i Sorunda, som också är kommunens största jordbruksområde. I väster är Sorundas kust mot Himmerfjärden hög och brant. I skärgården övergår landskapet ut mot de yttre öarna successivt till en allt träd- och jordfattigare hällmarksterräng.

Redan under förhistorisk tid fanns de stora gårdarna Fållnäs, Fituna, Hammersta och Nynäs. Under Sveriges storhetstid på 1600-talet tillkom flera av de andra stora godsen, exempelvis Vansta, Ogesta och Djursnäs, i samband med att medlemmar ur de olika adelsslänterna fick jordegendomar av kronan.

Under 1700- och 1800-talen inleddes den stora förändringen av landsbygden och kulturlandskapet i och med jordbruksreformerna storskiftet, enskiftet och laga

skiftet. Reformerna gick i korthet ut på att varje bonde skulle få sina många små, spridda tegar mark samlade till ett eller ett fåtal skiften. Detta medförde att många av byarna splittrades, då vissa gårdar flyttade ut till den nya åkermarken.

Utmaningar och avvägningar

Ett varierat kulturlandskap och bebyggelse för vidare en historisk tradition av markanvändningen. Av omtanke om kommunens invånare, turister och kommande generationer ska värdefulla kultur-, natur- och vattenmiljöer bevaras. Ny bebyggelse påverkar naturen och miljön på ett varaktigt sätt och ska därför placeras där det är lämpligt med hänsyn till landskapsbilden och kulturvärdena på platsen samt intresset av en god helhetsverkan. Därför ska ny bebyggelse huvudsakligen placeras i anslutning till befintlig, på ett sådant sätt att den utgör en naturlig komplettering.

Förutom kultur- och naturvärden som nämns ovan finns även riksintresseområden och värdefulla vattenområden på landsbygden och i skärgården. På flera håll är strandskyddet utvidgat till 300 meter. Många fastigheter saknar kommunalt vatten och avlopp och på flera håll är det dåliga grundvattenförhållanden, vilket medför problem med vatten och avloppsförsörjning. De stora avstånden till service och kollektivtrafik medför ökade transportbehov. Delar av landsbygden och skärgården är otillgänglig och svår att försörja med vägar och allmänna kommunikationer.

Hållbara lösningar för vatten- och avlopp (VA) är en av de viktigaste förutsättningarna för fler permanentbostäder och bibehållen service på landsbygden och i skärgården. Kommunens VA-plan beskriver hur VA-utvecklingen ska se ut fram till år 2030. En översyn av VA-planen pågår dock parallellt med översiktsplanens framtagande.

För många på landsbygden är distansarbete en möjlighet. Detta kan minska transportbehovet och därmed klimat- och miljöpåverkan. Regeringen har som mål att alla i Sverige ska ha en god digital uppkoppling med snabb hastighet år 2025 och även att det mobila bredbandet ska vara av bra kvalitet. En stabil och snabb bredbandsuppkoppling bidrar till bättre möjligheter att kunna leva och bo var man vill och samtidigt kunna arbeta och ta del av olika samhällstjänster. Kommunen arbetar för att underlätta för de företag som bygger ut bredbandstjänster i syfte att de kommande åren säkerställa att alla invånare har en god bredbandsuppkoppling.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER OCH NY BEBYGGELSE

Det finns ett stort intresse för bostäder i den storstadsnära landsbygden och bebyggelsetrycket är därför stort. Nybyggnation kan dock innebära konflikter med andra intressen och omfattande exploatering kan påverka de värden som gör landsbygden attraktiv. Det finns idag en planberedskap för bostäder i lantlig miljö, där den största delen finns i Källberga. Söder om den befintliga detaljplanen pekar översiktsplanen ut ett utvecklingsområde för ytterligare bostadsbebyggelse. Utvecklingsområdet beräknas kunna omfatta cirka 500 nya bostäder.

På längre sikt, efter 2040, kan det finnas möjligheter till nya bostäder på lämpliga platser i närheten av kommunens huvudstråk, väg 73 och väg 225. Vid väg 73 handlar det framför allt om området öster om motorvägen, mellan Nynäshamn och Ösmo. En sådan utveckling skulle bli en fortsättning på den lantliga bebyggelsen vid Lidatorp och Källberga. Längs väg 225 kan bostäder utredas mellan Ösmo och Sunnerby/Spångbro. Detta skulle kräva anslutning till kommunalt vatten och avlopp. Trafikproblemen på väg 225 behöver också lösas.

Bedömning av lokalisering för nya bostäder på landsbygden

Utanför tätorterna saknas ofta detaljplan eller områdesbestämmelser. I områden som inte är planlagda måste en grundlig bedömning göras utifrån de förutsättningar som finns på platsen för att avgöra om ny bebyggelse kan tillkomma. Ny bebyggelse tillåts om det är lämpligt med hänsyn till plan- och bygglagen, miljöbalken, ställningstaganden i denna översiktsplan samt övriga kommunala riktlinjer och planer såsom dagvattenpolicy, kulturmiljöprogram etc. Vid bedömningen tittar man bland annat på risker för människors hälsa och säkerhet, samhällsekonomiska konsekvenser och påverkan på miljön.

Kommunen har en restriktiv hållning till ny bebyggelse i områden som ligger perifert, har problem med VA-försörjning eller där det föreligger risk för översvämning, ras och skred. Ny bebyggelse på landsbygden eller i skärgården kan anses vara lämplig om den uppfyller krav på tillgänglighet till kollektivtrafik, god tillgänglighet till vägnätet i området, godtagbara VA-lösningar samt god trafiksäkerhet, ljudmiljö och tillgång till daglig service. Ny bebyggelse får inte heller riskera att påverka värdefulla natur- eller kulturmiljöer negativt.

För att bevara förutsättningarna för jord- och skogsbruk ska ny bebyggelse huvudsakligen tillkomma i anslutning till befintlig sammanhållen bebyggelse. Sammanhållen bebyggelse definieras i plan- och bygglagen som bebyggelse på tomter som gränsar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark. Prioriteringar ska göras för att möjliggöra jordbrukets fortsatta drift genom generationsskifte.

Enligt plan- och bygglagen ska lämplighetsprövning göras i samband med planläggning, förhandsbesked

eller bygglov. Syftet är att mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål de är mest lämpade för med hänsyn till läge, beskaffenhet och behov. Företräde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför god hushållning.

Inriktning av lokaliseringsprövningen

Ny bebyggelse utanför tätorterna delas in i tre kategorier beroende på omfattning. Nya mellan- eller storskaliga bebyggelsegrupper bedöms restriktivt utanför utvecklingsorterna och bör endast ske om de kan tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan lösas på annat sätt. Om kommunen bedömer att storskalig utbyggnad kan vara lämpligt i ett område utanför tätort bör det först utredas genom planprogram eller i den översiktliga planeringen.

Småskalig bebyggelse innebär enstaka nya bostadshus. Småskalig bebyggelse kan beslutas genom förhandsbesked och bygglov om kraven enligt PBL 9 kap. 31§ uppfylls. I de områden där samordning är nödvändigt kan detaljplanering krävas. Den småskaliga bebyggelsen är den mest lämpliga på landsbygden och den kan bevara och utveckla landsbygdens kvaliteter.

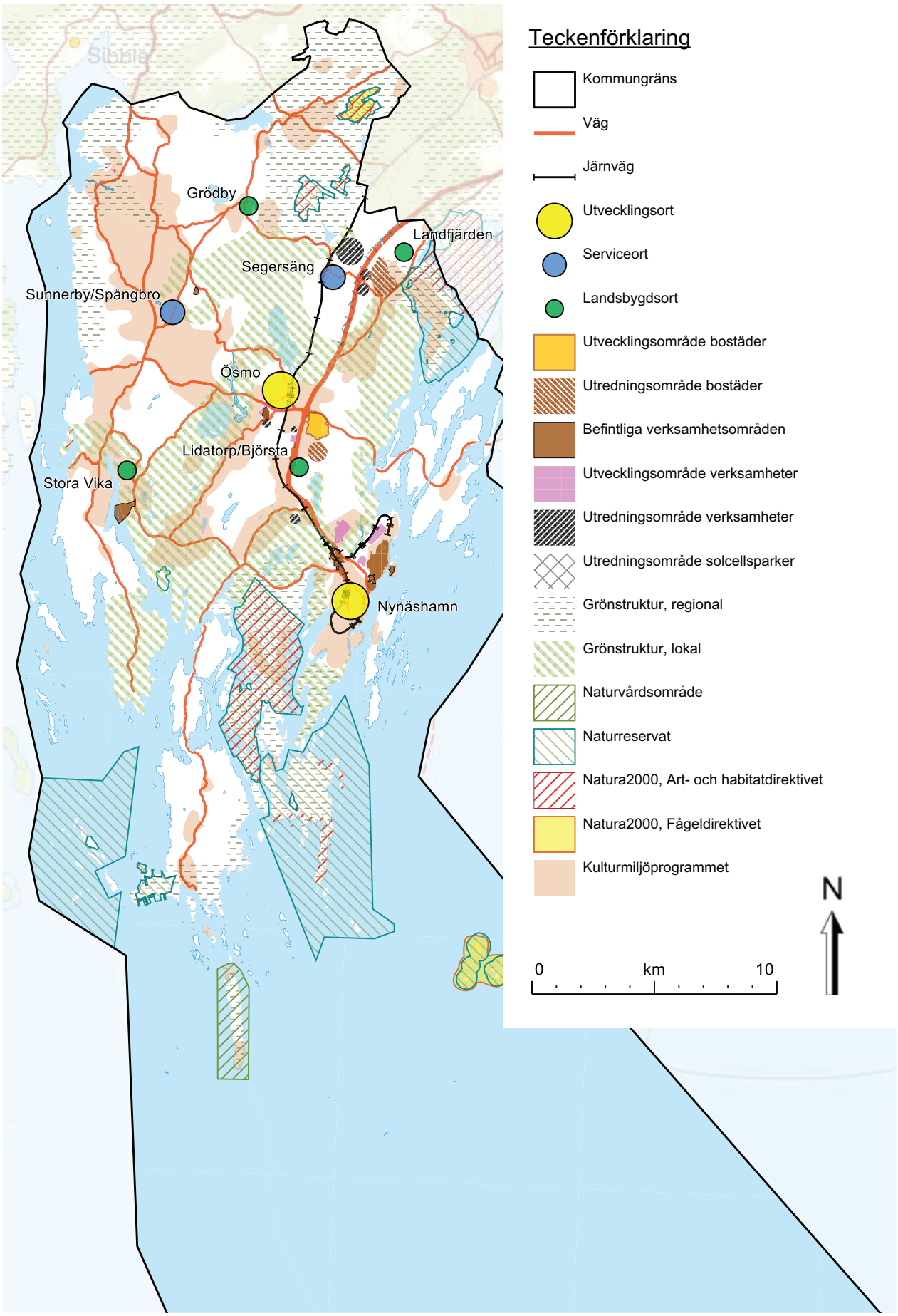
Småskalig bebyggelse i form av enstaka bostadshus kan vara lämpligt som komplettering i anslutning till sammanhållen bebyggelse, anpassad till omgivande bebyggelsemiljö och landskap. Särskilt passande är byggnader på så kallade lucktomter i den befintliga bebyggelsen (se avsnittet om placering). Sammanhållen bebyggelse definieras här som tio eller fler bostadshus med tomter som gränsar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark. När bebyggelsegrupper växer med nya bostäder ska kommunen bedöma om detaljplan krävs. Bedömningen sker med utgångspunkt i plan- och bygglagens 4 kap. 2§. Det kan innebära att tillskott även av enstaka bostadshus gör att detaljplanekravet aktiveras för hela bebyggelsegruppen.

Krav på detaljplan bedöms i varje enskilt fall och beror på vilka behov av samordning som föreligger.
Nya bostadshus som inte ligger i anslutning till sammanhållen bebyggelse bedöms mer restriktivt, men kan vara lämpligt i vissa fall, bland annat när det behövs för att möjliggöra jordbrukets fortsatta drift genom generationsskifte.

Mellanskalig bebyggelse innebär mellan ca 5 och 50 nya bostadshus. Den typen av exploateringar är så omfattande att de kräver detaljplan. Nya mellanskaliga bebyggelsegrupper påverkar landsbygdens karaktär, vilket riskerar att skada lokala värden. Bebyggelsegrupperna är dock inte så stora att de kan skapa nya tyngdpunkter i kommunen, med tillräckligt underlag för kollektivtrafik och service.
Nya bebyggelsegrupper bedöms restriktivt och exploateringar av denna storlek bör i normalfallet lokaliseras inom eller i direkt anslutning till befintliga tätorter. Det kan dock finnas skäl att tillåta sådana tillskott om de tillgodoser specifika behov, som så kallade livsstilsboenden i form av exempelvis hästbyar. För att uppnå en godtagbar VA-försörjning krävs vanligtvis anslutning till kommunalt vatten och avlopp. Lokaliseringsprövningen ska här se till möjligheterna till effektiv kollektivtrafikförsörjning, behov av kommunal service, samhällsekonomiska effekter och påverkan på miljön. .

Storskalig utbyggnad handlar om fler än cirka 50 nya bostäder. Byggande i den skalan på landsbygden skapar nya orter och förändrar därmed kommunens sammansättning. Det genererar också behov av kommunal service, kollektivtrafik och dagligvaruhandel. Projekt av denna omfattning kräver alltid detaljplan och lokaliseringsprövningen är mer omfattande.

LÄS MER: Att bygga på landsbygden - Information och råd till dig som vill bygga hus på landsbygden i Nynäshamns kommun

Teckenförklaring
Kommungräns
Väg
Järnväg
Utvecklingsort
Serviceort
Landsbygdsort
Utvecklingsområde bostäder
Utredningsområde bostäder
Befintliga verksamhetsområden
Utvecklingsområde verksamheter
Utredningsområde verksamheter
Utredningsområde solcellsparker
Grönstruktur, regional
Grönstruktur, lokal
Naturvårdsområde
Naturreservat
Natura2000, Art- och habitatdirektivet
Natura2000, Fågeldirektivet
Kulturmiljöprogrammet
N
0
km
10
Grödby
Landfjärden
Segersäng
Sunnerby/Spångbro
Ösmo
Lidatorp/Björsta
Stora Vika
Nynäshamn

Del 2:
Allmänna intressen, riksintressen, kommunens riktlinjer

Befolkningsutveckling och bostadsförsörjning

Befolkningsutvecklingen och bostadsbyggandet påverkas av konjunkturläget, arbetsmarknaden och andra faktorer. Kommunens utveckling har historiskt varit nära kopplad till regionens, en koppling som stärkts i och med att kommunikationerna blivit bättre och arbetsmarknaden har kopplats samman.

- Kommunen ska växa med i snitt 1,2 procent per år under planperioden
- Bostadsbyggandet utgår från riktlinjer för bostadsförsörjning
- Öka variationen av bostadstyper och upplåtelseformer i alla kommundelar
- Prioritering av nya bostadsprojekt som ger mervärden till orterna
- Bostadsbebyggelse och kommunal service, framför allt skola och förskola, behöver samplaneras.

Ett tillräckligt bostadsbyggande är en förutsättning för att kommunen ska kunna växa. Kommunens långsiktiga mål är en befolkningsökning på 1,2 procent årligen. Det innebär att invånarantalet ska uppgå till drygt 36 000 år 2040. För att det ska vara möjligt behövs cirka 2 900 nya bostäder under samma period, eller knappt 150 bostäder per år.

Idag har kommunen en betydande planberedskap och många bostäder i kommande detaljplaner. Det sker under planperioden en geografisk förskjutning av bostadsbyggandet. De antagna planerna finns framför allt i Nynäshamn och Källberga. I Ösmo pågår planering av ett stort antal bostäder och planbesked finns för en ytterligare utökning av Källberga med cirka 500 bostäder, utöver de redan planlagda 600-700 bostäderna. Under planperiodens senare del kommer därmed en stor del av de nya bostäderna tillkomma i Ösmo och delvis förändra befolkningens geografiska fördelning. Nynäshamn är dock även fortsättningsvis den stora tätorten med ungefär hälften av kommunens befolkning. Även om det alltid finns en osäkerhet i planerade bostadsprojekt, så innebär den stora beredskapen att målen för bostadsbyggande under planperioden kan uppnås utan att nya större områden för bostäder pekas ut. Förutom pågående och antagna detaljplaner byggs varje år ett antal nya bostäder utanför detaljplan.

Det nationella målet för bostadsmarknaden är långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader, där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven. Kommunerna ansvarar för att ta fram riktlinjer för bostadsförsörjningen en gång per mandatperiod. Kommunens bostadsbestånd ska utvecklas med bibehållen variation av bostadstyper och upplåtelseformer i hela kommunen.

Vid all bostadsplanering är det viktigt att den offentliga servicen, särskilt i form av skolor och förskolor, byggs ut i samma takt. Kommunens lokalförsörjningsplan, som revideras varje år, pekar ut den strategiska utvecklingen av lokaler.

Transporter och hållbart resande

Kommunen är beroende av ett e ektivt och attraktivt transportsystem. En stor andel av befolkningen pendlar till arbetsplatser i andra kommuner. Den stora mängden transporter av gods och människor till och från hamnarna ökar också behovet av ett fungerande regionalt transportsystem där både väg och järnväg är viktiga delar.

Riktlinjer för transporter och hållbart resande

- Andelen biltrafik i Nynäshamns kommun ska minska till förmån för gång, cykel och kollektivtrafik. Tillgängligheten till arbetsplatser, bostäder, service och rekreation ska förbättras.
- Utifrån den regionala planeringen arbeta för att lokalisera nya bostäder inom gång- och cykelavstånd från en station eller hållplats, det vill säga max 1 200 m från kollektivtrafikläget.
- Tillgång till effektiv kollektivtrafik ska vara en viktig bedömningsfaktor vid lokalisering av ny bebyggelse. En högre exploateringsgrad är lämplig inom 600 meter från station eller busshållplats med minst fyra avgångar i timmen under rusningstid.
- Förutsättningarna för gång- och cykeltrafik får inte försämras till biltrafikens fördel.
- Gång- och cykelbanor till skolor och arbetsplatser, till hållplatser för kollektivtrafik samt till andra viktiga målpunkter ska prioriteras, liksom cykelparkering vid målpunkterna. Särskild hänsyn ska tas till barn, med säkra och gena vägar till skolor och fritidsaktiviteter.
- Vägnätet i kommunen ska ha en god trafikstandard ur framkomlighets-, säkerhets- och miljöperspektiv.
- Varje exploatering ska täcka sitt eget parkeringsbehov.
- Infartsparkeringar ska finnas vid pendeltågsstationerna.
- Barriäreffekter av trafikinfrastruktur ska motverkas. Trafiken ska bidra till levande och attraktiva offentliga rum.
- Utbyggnad av tankställen för el, biogas eller andra förnybara drivmedel ska främjas.

LÄS MER: i kommunens trafik- och mobilitetsstrategi

I Nynäshamns kommun är utsläppen av klimatpåverkande gaser från trafiken stor. År 2018 var de totala utsläppen av växthusgaser från vägtransporter i Nynäshamns kommun ungefär 28 000 ton. För att kunna uppnå klimatmålen måste dessa utsläpp minska. Därför ska gång-, cykel- och kollektivtrafikens förutsättningar förbättras och bilberoendet minskas. Godstrafik på spår och till sjöss ska prioriteras framför godstrafik på väg.

Lokaliseringen av bostäder och verksamheter är den viktigaste faktorn för ett hållbart transportsystem. Hur samhällen byggs avgör till stor del hur stor trafikalstring som genereras och vilken typ av resbehov som skapas. Täta samhällen med blandade funktioner och närhet till målpunkter minskar det totala resbehovet. Genom att planera och bygga så att människor bor och arbetar nära service, nöjen, kollektivtrafik och rekreationsområden blir samhället mer tillgängligt. Därför ska nya bostads- och verksamhetsområden planeras för tillgång till kollektivtrafik. I nära anslutning till pendeltågsstationer och busshållplatser med hög turtäthet är en relativt sett högre exploateringsgrad lämplig. Med relativt sett tätare bebyggelse inom gångavstånd från stationer och hållplatser möjliggör vi för fler att resa hållbart.

Kollektivtrafikförbindelserna och möjligheten att resa hållbart mellan kommunens olika delar och tätorter behöver stärkas. I dialog med andra aktörer verkar kommunen för att främja kollektivtrafiken på landsbygden. Kommunen ska verka, och ibland utreda möjligheten, för nya busslinjer som kan länka samman olika tätorter med varandra. Innovativa lösningar för hållbara resor på landsbygden såsom kombinerad cykel- och kollektivtrafik, anropsstyrd kollektivtrafik och samåkningslösningar kan ses över. Ett sammanhängande gång- och cykelnät främjar också hållbara resor mellan olika tätorter och särskilt angelägen är gång- och cykelväg längs väg 225 mellan Ösmo och Spångbro samt mellan Grödby och Sunnerby. Kommunen ska säkerställa att det finns tillräckliga infartsparkeringar vid pendeltågsstationer och bussnoder för att göra kollektivtrafiken till ett attraktivt alternativ även för personer som bor längre bort.

Trafiken är en del av det offentliga rummet och påverkar i hög utsträckning hur en plats uppfattas. Hur olika miljöer upplevs och används är ett samspel mellan den fysiska infrastrukturen och människorna som rör sig där. Trafiken ska inte enbart fungera som länkar mellan olika noder utan vara en integrerad del av det attraktiva, öppna och tillgängliga samhället. Människors livssituation påverkas av hur transportmöjligheterna är utformade. Det kan bland annat handla om att få tillgång till socialt viktiga målpunkter såsom arbete, utbildning, sociala aktiviteter, sjukvård eller annan service. Fokus bör vara att det ska vara enkelt att ta sig dit gående, med cykel eller kollektivt i första hand. Andelen äldre, barn och kvinnor är oftast högre bland gångtrafikanterna jämfört med de andra trafikslagen och därför ska dessa gruppers behov särskilt tillgodoses vad gäller trygghet, säkerhet, tillgänglighet och gena stråk.

Nya bebyggelseområden bör placeras så att de inte kräver nya stora trafikapparater för att kunna kopplas till befintlig service och andra målpunkter. Planeringen bör utgå från tillgänglighet snarare än rörlighet, vilket betyder att så många medborgare som möjligt ska ha rimliga avstånd till aktiviteter i vardagen. Det kan exempelvis betyda att det finns många lokala servicecentra, men inga externa stormarknader som kräver att kunderna förflyttar sig längre sträckor för att komma dit. Platser med fler fotgängare upplevs ofta som trygga och därför är det viktigt att samla olika målpunkter i ett område för att skapa rörelse och ett ökat antal fotgängare.

Pendeltåget är stommen i Nynäshamns kollektivtrafik och det är i stationsnära lägen som större bostadsprojekt planeras. Därmed är pendeltågets attraktivitet avgörande för kommunens utveckling.

Pendeltåg är ett kapacitetsstarkt färdmedel och måste vara pålitligt och ges goda förutsättningar för utveckling. I och med industrispåret från Norviks hamn ökar belastningen på Nynäsbanan. Nynäsbanans enkelspåriga del, som idag är från Hemfosa till Nynäshamns station, är en brist som medför stora risker för förseningar. Förseningar tenderar att fortplanta sig till pendeltågssystemets centrala delar, vilket i längden undergräver förtroendet för kollektivtrafiken som effektivt transportmedel. För att öka pålitligheten och robustheten i pendeltågssystemet krävs en utbyggnad av dubbelspår på Nynäsbanan för att säkerställa framkomlighet för både gods och persontrafik.

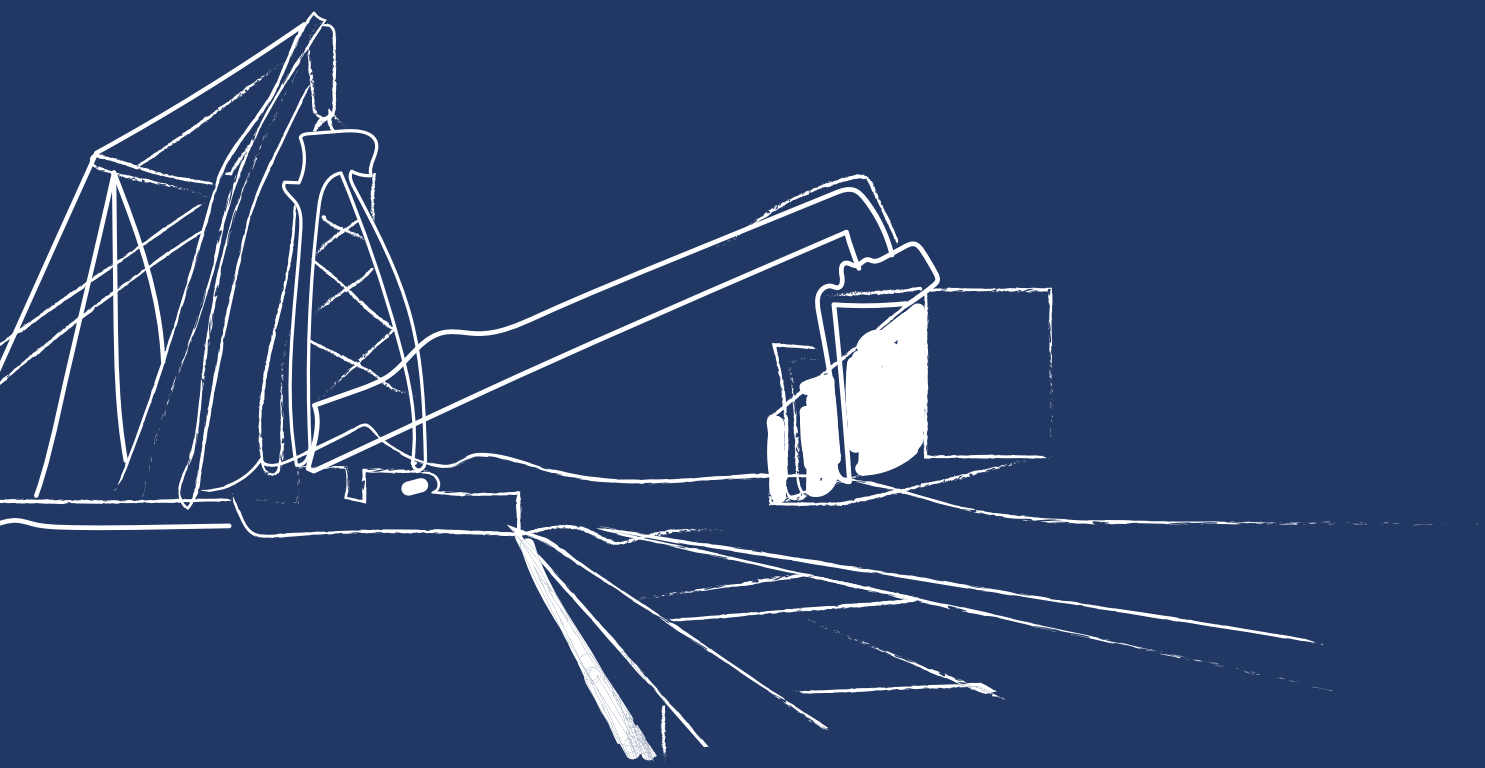
Godstrafiken från Norvik hamn innebär en ökad belastning på trafikinfrastrukturen och i synnerhet väg 225. Färdigställandet av Tvärförbindelse Södertörn är en viktig åtgärd för att avlasta väg 225, men det finns även andra angelägna åtgärder:

- Att skyndsamt färdigställa de åtgärder som har tagits fram i arbetet med åtgärdsvalsstudier för väg 225 (där ett antal valts ut och prioriterar i en avsiktsförklaring) samt den fördjupade utredningen för ett antal problempunkter.
- Genomföra elvägspiloten för väg 73 mellan Nynäshamn och Västerhaninge samt förbereda Tvärförbindelsen för anpassning till elväg.
- Utveckla prämtrafiken på de inre vattenvägarna till och från Norvik.
- Dubbelspår på Nynäsbanan för att säkerställa robust gods- och persontrafik.

Tvärförbindelse Södertörn i kombination med ovanstående åtgärder kan minska godstrafiken på väg 225 och samtidigt säkerställa hållbara godstransporter i Nynäshamn och regionen.

NYNA

Näringsliv

Det lokala näringslivet är en viktig del i utvecklingen av vår kommun. Företagen erbjuder service och arbetstillfällen till våra invånare och genom engagemang och investeringar driver de viktig samhällsutveckling.

NÄRINGSLIVSUTVECKLING

I Nynäshamns kommun ska företag ha goda möjligheter att verka och växa, samtidigt som det ska vara attraktivt att flytta verksamheter hit. Ett bra företagsklimat, alltså förutsättningarna för att driva företag, är viktigt för kommunens utveckling, genom att företagen erbjuder service till invånarna och skapar lokala arbetstillfällen. För att Nynäshamns kommun år 2030 ska ha en oförändrad eller ökad andel arbetstillfällen i förhållande till den växande befolkningen behövs ett nettotillskott på minst 175 arbetstillfällen per år. Därför är det viktigt att förutsättningarna är goda för de befintliga företagen att växa och för nya företag att etablera för att kunna erbjuda arbetstillfällen för vår växande befolkning.

Nynäshamns näringsliv idag kan beskrivas som varierat. Vi har en näringslivsstruktur som både karaktäriserar den större staden med låg andel tillverkning men samtidigt efterliknar kommunen en mindre tätort med hög andel små och medelstora företag. De största branscherna, sett till antal arbetstillfällen med arbetstillfällen inom offentlig sektor inkluderat, är vård och omsorg, byggverksamhet, utbildning, handel och företagstjänster, exempelvis företag som erbjuder juridiska eller administrativa tjänster eller marknadsföringsbyråer.

VERKSAMHETSMARK OCH LOKALER

Riktlinjer för verksamhetsmark och lokaler

- Kommunen ska möjliggöra för näringslivets expansion genom att säkerställa tillgången på detaljplanerad mark för verksamhetsändamål.
- Personintensiva verksamheter, till exempel kontor, ska primärt lokaliseras centralt i tätorterna med god tillgänglighet till kollektivtrafik.
- Ytkrävande verksamheter ska lokaliseras utanför tätort med närhet till viktig transportinfrastruktur.
- Utgångspunkten är att ny verksamhetsmark i första hand ska förläggas till redan befintliga exploaterade verksamhetsområden.
- Olika slags arbetsplatser och verksamheter som inte är störande, inte medför störande trafik och där byggnaderna gestaltningsmässigt kan anpassas till omgivande bebyggelse, bör finnas i och i direkt anslutning till bostadskvarter.
- Där förutsättningar finns planeras med fördel för mindre kontor, service och handel i bottenvåningar på flerbostadshus.
- Särskilda gestaltningskrav ska ställas för verksamhetsetableringar i skyltlägen oavsett lokalisering inom kommunen.
- Vid planläggning av verksamhetsområden eftersträvas flexibla detaljplaner.

Efterfrågan på verksamhetsmark är stor och intresset ser ut att vara fortsatt högt i och med etableringen av Stockholm Norvik hamn och kommunens placering i Stockholmsregionen. Lokaler för kontor och service kan ofta integreras med bostäder i traditionell stadsbebyggelse, men det behövs också särskilda områden för företag som på grund av exempelvis ytbehov, påverkan på omgivningen eller olycksrisker måste förläggas avskilt från övrig bebyggelse.

Antalet kvadratmeter planlagd verksamhetsmark möter i dagsläget inte efterfrågan. Inom vissa av kommunens befintliga verksamhetsområden finns möjlighet till expansion och förtätning, men i merparten av verksamhetsområdena förespråkas småskalig verksamhet, vilket begränsar vilka företag som kan etablera sig. Utgångspunkten är att ny verksamhetsmark ska förläggas till redan befintlig exploaterat verksamhetsområde. De företag som behöver stora ytor vid infrastrukturnära lägen hittar inte lämplig lokalisering och söker sig till andra kommuner. Beredskapen för att hantera potentiella etableringar behöver höjas för att Nynäshamns kommun ska ha förutsättningar att dra nytta av den händelserika och expansiva period vi har framför oss.

Befintliga verksamhetsområden

Kalvö verksamhetsområde ligger i direkt anslutning till väg 73 vid infarten till Nynäshamns stad. Området är 12,5 hektar men planeras utökas med ytterligare 10 hektar. Befintliga tomtstorlekar varierar men merparten är cirka 1500–3000 kvadratmeter och tomterna på tillkommande yta anpassas till efterfrågan.

Sunnerby verksamhetsområde ligger intill tätorten Sunnerby-Spångbro. Området är 4 hektar och tomtstorlekar varierar men merparten är cirka 1 500–2 500 kvadratmeter. Vattentäkten Gorran ligger nära och därför passar området verksamheter som inte är skadliga för grundvattnet.

Rappsta verksamhetsområde ligger i norra delen av Nynäshamns stad. Området är 18 hektar med tomtstorlekar på cirka 1 500–8 000 kvadratmeter. Stadsdelen Rappsta planeras på sikt utvecklas med fler bostäder vilket kan påverka verksamheterna i området.

Hammarhagens verksamhetsområde ligger i norra delen av Nynäshamns stad med direkt anslutning till väg 73. Området är 12 hektar med tomtstorlekar på cirka 1 000–5 000 kvadratmeter.

Vansta verksamhetsområde ligger i direkt anslutning till väg 225 intill tätorten Ösmo. Området är 6 hektar men planeras utökas med ytterligare 6 hektar. Befintliga tomtstorlekar varierar men merparten är cirka 1500–2000 kvadratmeter och tomterna på tillkommande yta anpassas till efterfrågan.

Älby verksamhetsområde ligger längs väg 73 mellan tätorterna Lidatorp och Ösmo. Området är 10 hektar men planeras utökas med ytterligare 6–8 hektar. Befintliga tomter är cirka 1500–4000 kvadratmeter och tomterna på tillkommande yta anpassas till efterfrågan.

Stora Vika verksamhetsområde ligger intill tätorten Stora Vika. Området är 1,5 hektar med tomtstorlekar på cirka 4000 till över 100 000 kvadratmeter.

Intill Stockholm Norvik hamn Intill Stockholm Norvik hamn tillkommer ett nytt verksamhetsområde om 45 hektar med tomtstorlekar som anpassas till efterfrågan.

Utvecklingsområden för verksamhetsmark

Nedan listas de områden som kommunen redan har påbörjat planering för eller som kommunen avser att påbörja.

Kalvö 1:6
Dagens verksamhetsområde kan förlängas och växa i nordöstlig riktning.

Älby 2:3
Dagens verksamhetsområde kan förlängas och växa i nordlig riktning längs lokalgatan som löper efter Väg 73.

Nya utredningsområden för verksamhetsmark

Nedan listas de områden där kommunen avser att utreda förutsättningar för lämpligheten att etablera verksamhetsmark.

Norr om Eneby motorbana
Området ligger norr om dagens motorbana vid Eneby. Avgränsningen av det eventuella verksamhetsområdet kräver en fördjupad utredning i relation till anslutningen till Eneby motorbana och det nya utpekade skyddet av skogsområdet kring Fjättern.

Älby norr
Norr om det planerade nya området längs lokalgatan som löper efter väg 73.

Vansta södra
Söder om befintlig detaljplan för verksamhetsområde.

Nordost om trafikplats Segersäng
Området som ligger öster och norr om trafikplatsen.

Sydost om trafikplats Segersäng
Området som ligger öster och söder om trafikplatsen.

Nordväst om trafikplats Segersäng
Ett stort område som ligger väster och norr om trafikplatsen.

Utredningsområde för solcellsparker

Längs Väg 73
Från kommungränsen i norr, till strax norr om trafikplatsen Övre Fors, ska kommunen utreda förutsättningarna för att etablera solcellsparker längs väg 73. Även andra områden kan komma att utredas för etablering av solenergi.

Hamnområden
Nynäshamns kommun har tre olika områden för hamnverksamhet:

- Norviks hamn
- Nynäshamns hamn
- Stora Vika bulkhamn

Mildensborg
Mörkarfjärden
fjärden
Vinaren
Södertörn
Skjutfält
Frölunda
Fituna
Sandviken
Hemfosa
Västnora
Aska
Grödby
Källsta
N Enby
Neder Söderby
Söderby
Segersäng
Häringe
Landfjärden
Tyrved
Ragnarök
Hammersta
Sunnerby
Himmerfjärden
fjärden
Sorunda
Körunda
Ekeby
Muskan
Väggarö
Överfors
Ogesta
Ösmo
Grimsta
Herrön
Svalsta
Lyngsta
Oaxen
Vansta
Sittesta
Stenkulla
Gryt
Norrön
Fållnäs
Stora Vika
Björsta
Björkhagen
Lisö
Yxlö
Brunn
Sandvik
Solsa
Djursnäs
Nynäs
Norsbol
Hästnäs
Skärlinge
Nynäshamn
Grönsö
Bedarön
Oxnögården
Frönäs
Oxnö
Nynäsviken
N Dyvik
Käringboda
Grytnäs
Yttre Gården
Lisökalv
Svärdsö
Svärdsfjärden
fjärden
Norrskog
Storbygården
Torö
Revskärs naturres.
Sågsten
S Verkarö
0
km
8
Teckenförklaring
N
Befintliga verksamhetsområden
Utvecklingsområden för verksamheter
Utredningsområden för verksamheter
Utredningsområde solcellsparker
Hamn

HANDEL OCH ANNAN KOMMERSIELL SERVICE

Handeln och annan kommersiell service är viktig för kommunens utveckling och attraktivitet. Det ger invånarna ett bra utbud av varor och tjänster och förstärker kommunens dragningskraft för besökare. Branschen innebär också många arbetstillfällen, särskilt för personer som inte är etablerade på arbetsmarknaden.

Riktlinjer för handel och annan kommersiell service

- En utveckling av handeln i kommunen eftersträvas, liksom en mångfald i utbudet. Inriktningen är shopping, nöjen, service och upplevelser.
- Centrala Nynäshamns stad ska stärkas som kommunens största handelsplats.
- Dagligvaruhandel ska finnas på nära avstånd till bostäder.
- Kommunen uppmuntrar till funktionsblandning av handel, service, bostäder och kontor för att skapa trygga och trivsamma stadsdelar med liv och rörelse dygnet runt.
- Vid planläggning av större bostadsetableringar och i mindre tätorter ska mark avsättas för dagligvaruhandel.
- Tillsammans med fastighetsägare och näringsidkare ska kommunen verka för att skapa offentliga platser i anslutning till handelsytor, och verka för att fastighetsägarna uppför handelsbyggnader och omgivande miljöer med hög arkitektonisk kvalitet.
- För att inte skapa externhandelsområden ska nya ytor för sällanköpsvaror som inte är skrymmande (exempelvis skor, kläder, böcker och hemtextil) endast tillkomma i centrala delar av Nynäshamns stad samt i mindre format som komplement i tätortscentrum nära bostäder. Av samma anledning ska nya ytor för handel med skrymmande varor av sällanköpskaraktär (exempelvis byggvaror, vitvaror och möbler) endast tillkomma i redan etablerade handelsområden.

Handeln och annan kommersiell service är viktig för kommunens utveckling och attraktivitet. Det ger invånarna ett bra utbud av varor och tjänster och förstärker kommunens dragningskraft för besökare. Branschen innebär också många arbetstillfällen, särskilt för personer som inte är etablerade på arbetsmarknaden.

Centrala Nynäshamns stad ska stärkas som kommunens största handelsplats. Restauranger, kultur, nöjen samt kommersiell och offentlig service ska komplettera handeln och bidra till områdets dragningskraft. En attraktiv kärna bidrar till hela kommunens attraktivitet. Handelsutbudet i Nynäshamns stad ska vara tillgängligt för alla kommuninvånare och med hållbara transportalternativ ska de kunna ta sig till staden för att ta del av det utbud som erbjuds där.

Ösmo är en viktig nod för handel och service för den omgivande landsbygden och mindre orter. I och med utvecklingen av centrala och södra Ösmo planeras för fler ytor för handel och kommersiell service, framför allt i centrum och vid stationen, som ytterligare kan stärka utbudet.

Dagligvaruhandel och affärer som besöks ofta ska lokaliseras centralt i kommunens tätorter så att kommuninvånarna kan uträtta en större andel av sina inköp till fots, till cykel eller med buss. Handel ska inte etableras i externa lägen inom kommunen eftersom det bidrar till ett ökat bilberoende och riskerar att utarma handeln i centrala Nynäshamns stad.

ARBETSKRAFT OCH KOMPETENS

Arbetsgivare i kommunen är beroende av arbetskraftsförsörjning från andra kommuner, speciellt de arbetsgivare som behöver högskoleutbildad personal. Det här illustreras tydligt i pendlingsmönstret då de som pendlar till Nynäshamn i större utsträckning än kommuninvånarna har högskoleutbildning. Av de som arbetar i kommunen pendlar 22 procent till Nynäshamn från andra kommuner. Av kommunens invånare i åldern 25–64 år har cirka 16 procent en treårig eftergymnasial utbildning.

Riktlinjer för arbetskraft och kompetens

- Utbildningsverksamheter som erbjuder studier för vuxna (kurser, vuxenutbildning, yrkeshögskola och högskola) ska ges möjlighet att utvecklas.
- Utbildningsverksamheter för ungdomar och vuxna ska lokaliseras centralt i kommunens tätorter. Personal och studenter utgör ett underlag för handel och service men platsen blir också en mötesplats mellan studenter och företag.
- Attraktiva livsmiljöer ska finnas för att locka högskoleutbildad arbetskraft att bo i Nynäshamns kommun.

Med närhet till högskola eller universitet visar erfarenhet att övergången till högre studier ökar. En högre utbildningsnivå hos invånarna skapar förutsättningar för befintliga företag att hitta lokal arbetskraft samt möjligheten till nya företagsetableringar. För att locka kvalificerad arbetskraft att välja Nynäshamn som livsmiljö krävs ett positivt platsvarumärke, bra samhällsservice och attraktivt boende som kombinerar kommunens styrkor, ett liv nära natur och storstad.

BESÖKSNÄRING

Till besöksnäringen räknas alla branscher som får del av de pengar som genereras av turism. Det betyder således att det inte enbart är hotell, campingplatser och aktivitetsföretag som ingår i besöksnäringen, utan även delar av handeln, exempelvis livsmedelsaffärer, bensinstationer och transportföretag som taxi- och bussbolag. Kultur, sport och rekreation är andra delar av näringen. Besöksnäringen är också i hög grad beroende av den offentliga sektorns organisation och ansvar för att sköta parker och utemiljöer, simhall, bibliotek och annan allmän service, då detta bidrar till destinationens attraktivitet och därmed besöksnäringens förutsättningar. Besöksnäringen har stor betydelse för att behålla service i både tätorter och på landsbygden.

Riktlinjer för besöksnäring

- Kommunen ska ge fysiska förutsättningar för såväl destinations- och affärsturism som evenemangsturism genom att möjliggöra för planläggning av bland annat boendeanläggningar, sevärdheter samt upplevelse- och rekreationsanläggningar.
- Flödet av besökare ska beaktas vid planering av exempelvis handel-, cykel- och promenadstråk, parkeringsmöjligheter, vänthallar, offentliga toaletter samt skyltning.
- Kommunen ska värna och stärka kulturhistoriska bebyggelsemiljöer, parkområden och natur- och kulturlandskap som har betydelse för besöksnäringen.
- Kommunen ska vara ett attraktivt besöksmål året runt.
- Möjligheten att nå rekreationsområden och besöksmål med kollektivtrafik för att upptäcka större delar av kommunen ska öka.
- Färjeresenärer ska lockas till och ha möjlighet att stanna upp och besöka kommunen.
- Tillkomsten av kurs-, konferens-, sport- och rekreationsanläggningar ska främjas.
- Hamnområdet och gästhamnen ska utvecklas och kopplingen till centrum i Nynäshamns stad stärkas.

Besöksnäringsaktörerna stärker platsen Nynäshamns kommuns identitet och profil gentemot omvärlden, vilket också är ett sätt att locka framtida invånare. Coronapandemin har inneburit en kraftig nedgång i antalet turister, både från andra delar av Sverige och utlandet, och osäkerheten kring hur lång tid det tar att återhämta sig är stor. Men enligt den långsiktiga trenden förutspås antalet utländska turister i Nynäshamn fortsätta öka, dels som en följd av Stockholms och Stockholms skärgårds attraktionskraft, samt de kryssningsfartyg som tas emot och att allt fler väljer att besöka Sverige och Stockholm året runt. Det är därför angeläget att skapa förutsättningar för besöksnäringsföretagen att verka under fler säsonger än sommaren.

Gästhamnen i närheten av Nynäshamns centrum ökar sitt besöksantal varje år och nådde år 2019 knappt 9000 båtnätter vilket motsvarar drygt 23 000 gästnätter. Detta ställer stora krav på omkringliggande infrastruktur. I och med att större del av båttrafiken flyttas till Stockholm Norvik hamn kan fiskehamnen som besöksmål få ta större plats. Fiskehamnens tillväxt och utveckling är av stor vikt för kommunens attraktionskraft.

Grön- och blåstruktur

Kommunen har en mångfald av natur- och vattenmiljöer tack vare en lång skärgårdskust, det gamla jordbruks- och kulturlandskapet samt många sjöar, vattendrag och skogar. Miljöerna är värdefulla på många sätt. De hyser ett rikt växt- och djurliv, bidrar med kulturella värden och är en stor tillgång för de som bor i och besöker kommunen. Att värna om dessa miljöer är därför av största vikt. Numera brukar man prata om natur- och vattenmiljöer som grön- och blåstruktur. Grönstrukturen innefattar alla typer av grönskande miljöer, allt från större naturområden på landsbygden till mer tätortsnära skogsområden och parker. Blåstrukturen är uppbyggd av allt vatten som finns ovan och under jordytan. Sjöar, vattendrag, hav och grundvatten är exempel på detta. Då befolkningen väntas öka betydligt i kommunen under de kommande decennierna är det särskilt viktigt att utforma en långsiktig strategi för utveckling och bevarande av grön- och blåstrukturen.

GRÖNSTRUKTUR

Grönstruktur innefattar alla typer av grönskande miljöer, allt från större naturområden på landsbygden till mer tätortsnära natur. I Nynäshamns kommun är grönstrukturen en mycket viktig tillgång. Naturområdena är betydelsefulla som livsmiljöer för djur och växter och som platser för rekreation och friluftsliv. Den mer tätortsnära naturen, i form av parker och andra anlagda grönområden, bidrar ekologiskt sett till exempelvis som spridningsvägar för djur och växter, men även som viktiga vardagsmiljöer för kommuninvånarna. Grönstrukturen bidrar även med många ekosystemtjänster och klimatanpassning som pollinering, skuggning, temperatursänkning, flödesreglering och rening av vatten för att nämna några. Grönstrukturen måste vara sammanhängande och innefatta större områden för att kunna fungera som spridningskorridor för växter och djur och ge särskilda sociala upplevelsevärden, som till exempel tysta områden. Kommunens goda tillgång till grönområden gör kommunen mycket attraktiv att bo och leva i.

Allmänna riktlinjer

- Då grönstrukturen är värdefull genom att den hyser ett rikt växt- och djurliv, bidrar med kulturella värden och är en stor tillgång för de som bor i och besöker kommunen, ska den alltid ses som en förutsättning för kommunens närings- och befolkningsutveckling.

Riktlinjer för grönstruktur

- Den regionala och lokala grönstrukturen, främst värdekärnorna, ska bevaras och utvecklas. Grönstrukturen ska vara sammanhängande. Svaga gröna samband ska stärkas.
- De förhållningssätt som anges för den lokala och regionala grönstrukturen ska följas.
- Tillgängligheten till grönstrukturen ska förbättras.
- Tysta områden som pekas ut i kartan Grönstruktur ska bevaras. Bebyggelse, verksamheter och anläggningar kan tillkomma så länge ljudnivån 40 dBA högst 10 minuter per vecka inte överskrids.
- Vid framtagande av fördjupade översiktsplaner ska en grönstrukturplan tas fram som en del av planeringsunderlaget. Grönstrukturplanen ska kartera grönstrukturens ekologiska och sociala värden.

Grönstrukturen som presenteras är av övergripande karaktär, kartläggning och värdering behöver fördjupas. Mer kunskap behövs bland annat om grönområdenas sociala värde, hur de upplevs och används av kommunens invånare och besökare. Det är viktigt att grönområdena utvecklas till att vara inbjudande och mångsidiga. De ska fungera väl för många olika användargrupper och ha god tillgänglighet.

Regionalt utpekad grönstruktur

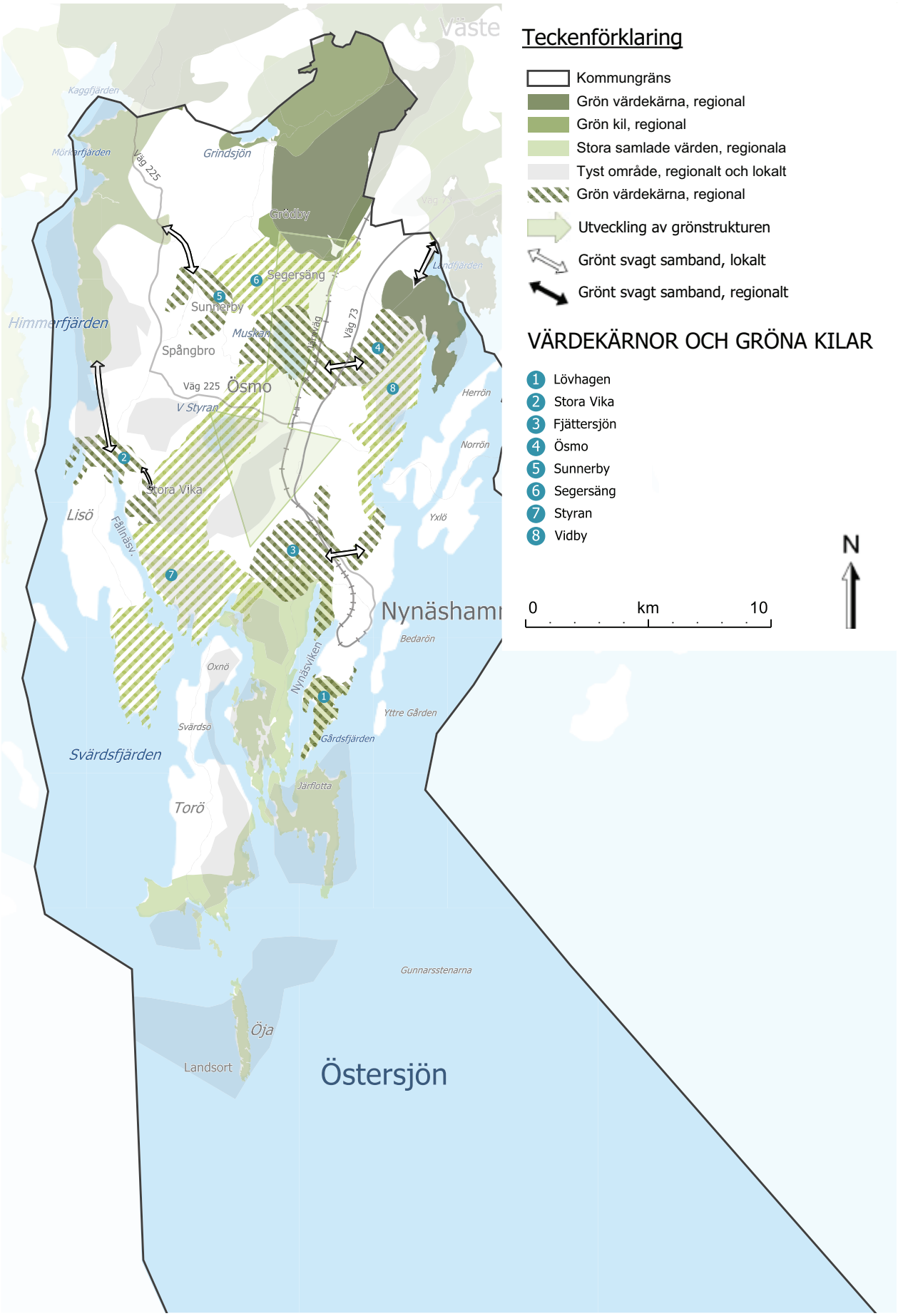
I Stockholmsregionen har regionalt viktig grönstruktur identifierats i den regionala utvecklingsplanen (RUFS 2050). Grönstrukturen i RUFS 2050 består av gröna kilar, gröna värdekärnor, gröna svaga samband samt stora samlade rekreations-, natur- och kulturvärden.

De gröna kilarna utgör en sammanhängande struktur av områden med värden för rekreation, natur- och kulturmiljöer. De gröna kilarna kan långsiktigt förse invånarna och bebyggelseområdena med nödvändiga funktioner såsom rekreation, biologisk mångfald och andra ekosystemtjänster.

Om kilen är smal (under 500 meter) betecknas det som ett **grönt svagt samband** där grönstrukturens behöver förstärkas. Dessa partier är avgörande för att det ska gå att binda samman de gröna kilarna och värdekärnorna. De svaga sambanden kan vara störda av buller eller anläggningar och/eller ha en uppsplittrad naturmiljö där den biologiska funktionen försvunnit eller upplevelsevärdena minskat.

Gröna värdekärnor är de mest värdefulla områdena i kilarna. Värdekärnorna ligger nära de större tätorterna och har de högsta rekreations-, kulturmiljö- och ekologiska värdena. De sammanfaller ofta med naturreservat och riksintressen. Värdekärnorna har ett stort utbud av upplevelse- och kulturmiljövärden, en stor biologisk mångfald och variationsrikedom som ger förutsättningar för ekosystemtjänster samt fortplantning och spridning av djur och växter.

Övriga landskapsavsnitt som liknar de gröna kilarna men som inte är integrerade med bebyggelse på samma sätt, betecknas som områden med **stora samlade rekreations-, natur- och kulturvärden**. Dessa avsnitt sammanfaller ofta med utpekade riksintressen. Områdena bör hållas samman och skyddas mot att delas upp i mindre partier.

Teckenförklaring
Kommungräns
Grön värdekärna, regional
Grön kil, regional
Stora samlade värden, regionala
Tyst område, regionalt och lokalt
Grön värdekärna, regional
Utveckling av grönstrukturen
Grönt svagt samband, lokalt
Grönt svagt samband, regionalt
VÄRDEKÄRNOR OCH GRÖNA KILAR
1 Lövhagen
2 Stora Vika
3 Fjättersjön
4 Ösmo
5 Sunnerby
6 Segersäng
7 Styran
8 Vidby
0
km
10
N
Väste
Kaggfjärden
Mörkarfjärden
Grindsjön
Väg 225
Grödby
Segersäng
Sunnerby
Himmerfjärden
Muskan
Spångbro
Väg 73
Ösmo
V Styran
Herrön
Norrön
Stora Vika
Lisö
Fällnäsv.
Yxlö
Nynäshamn
Bedarön
Oxnö
Nynäsviken
Yttre Gården
Svärdsö
Gårdsfjärden
Svärdsfjärden
Järflotta
Torö
Gunnarsstenarna
Öja
Landsort
Östersjön

Två av Stockholms gröna kilar berör Nynäshamns kommuns norra delar; Hanvedenkilen samt Tyrestakilen. De delar av kilarna som sträcker sig in i Nynäshamns kommun består till största delen av värdekärnor. De gröna kilarna har som helhet inget formellt skydd, men delar av dem är utpekade som riksintressen och/eller är avsatta som exempelvis naturreservat. Det gröna sambandet vid Häringe är klass 3. Klass 3-samband är svaga partier som behöver förstärkas vid planering av ny bebyggelse och infrastruktur, eller i befintlig infrastruktur. Klass 3-sambanden kan även utgöra viktiga ekologiska spridningssamband över vattendrag, mellan befintlig bebyggelse, vid smala naturpassager med mera. De gröna kilarna behöver förvaltas och utvecklas av kommunerna i samverkan, vilket poängteras i RUFS 2050. Områden med stora samlade rekreations-, natur- och kulturvärden har definierats i nordvästra och södra delen av kommunen.

I RUFS 2050 tydliggörs även att grönstrukturen behöver utvecklas i ett långsiktigt perspektiv och preciseras på ett antal ställen. För Nynäshamns kommun gäller det att grönstrukturen i norra delen av kommunen behöver kopplas samman med de stora samlade rekreations-, natur- och kulturvärdena i södra delen, något som Nynäshamns kommun identifierade i översiktsplanen från 2012 – se avsnittet Lokalt utpekad grönstruktur.

LÄS MER: Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS 2050, Europas mest attraktiva storstadsregion, Stockholms läns landsting, Rapport 2018:10

Förhållningssätt till lokalt utpekad grönstruktur

Den regionala och lokala grönstrukturen ska bevaras och utvecklas. Det innebär att grönområdena ska tas tillvara och utvecklas för att ytterligare stärka grönstrukturen. Exempelvis ska tillgängligheten till grönområdena förbättras och den lokala och den regionala grönstrukturen kopplas samman för att underlätta för invånarna att vistas i regionens grönområden. Det innebär dock inte att olika typer av exploatering ska betraktas som omöjliga, men konsekvenserna för grönstrukturen bör utredas noggrant innan beslut om exploatering fattas.

Gröna värdekärnor

Syftet är att värdekärnorna ska bevaras så intakta som möjligt i framtiden. Lokalisering av ny bebyggelse, anläggningar och verksamheter är inte lämplig och ska undvikas. I de fall konflikt uppstår mellan den utpekade grönstrukturen och planer på ny bebyggelse ska en konsekvensbedömning göras utifrån hela grönområdets värde och funktion. Konsekvensbedömningen ska även utreda hur negativa effekter på grönområdet ska minimeras. Vid etablering av störande verksamheter vid en värdekärna ska en buffertzon mot värdekärnan anges för att undvika negativ påverkan. Rekreation och turism ska anpassas i känsliga natur-, kultur- och vattenmiljöer. Förlust av viktiga funktioner och värden behöver kompenseras med lämpliga åtgärder.

Gröna kilar

De gröna kilarna sammanbinder kommunens värdekär-

nor med den regionalt utpekade grönstrukturen. I de gröna kilarna bör lokalisering av ny bebyggelse, anläggningar och verksamheter undvikas. Viss etablering kan tillkomma om den tillåter att grönstrukturens värde och funktion värnas eller utvecklas. Etablering av störande verksamheter i en grön kil ska konsekvensbedömas utifrån hela kilens värde och funktion. Vid etablering av störande verksamheter bör en buffertzon mot de gröna kilarna anges. Förlust av viktiga funktioner och värden behöver kompenseras med lämpliga åtgärder.

Gröna svaga samband

De svaga sambanden är särskilt känsliga för exploatering och ska istället utvecklas mot att stärka grönstrukturen, exempelvis genom att överbrygga barriärer, nyplantera, utforma gång- och cykelvägar, skapa tydliga entréer med mera. Övrig byggnation eller exploatering är inte lämplig. Om det sker en negativ påverkan på ett grönt svagt samband kompenseras detta med lämpliga åtgärder för att upprätthålla sambandets funktion.

Stora samlade rekreations-, natur- och kulturvärden

Områdena ska hållas samman och fragmentering undvikas. Ny bebyggelse, anläggningar och verksamheter som påverkar områdenas värde och funktion ska undvikas.

Lokalt utpekad grönstruktur

I översiktsplanen som antogs 2012 gjordes ett arbete med att binda samman den regionalt utpekade grönstrukturen med lokalt viktig grönstruktur med höga sociala, kulturella och ekologiska värden. Den lokalt utpekade grönstrukturen sammanfaller till stor del med områden som har höga naturvärden i kommunens naturinventering samt med ett eller flera riksintressen. Även skyddad natur, nyckelbiotoper, sumpskogar, våtmarksområden, tysta områden, vandringsleder, sjöar med mera, har vävts in i värderingen. Delar av de regionalt utpekade områdena med stora samlade rekreations-, natur- och kulturvärden ingår också i den lokala grönstrukturen.

Den lokala grönstrukturen som pekas ut i översiktsplanen från 2012 länkar ihop Hanveden och Tyrestakilen i norr med området för stora samlade rekreations-, natur- och kulturvärden i kommunens södra delar. Den lokala grönstrukturen består av ett antal gröna värdekärnor som sammanlänkas med gröna kilar och på vissa ställen pekas gröna svaga samband ut.

Beskrivningar av värdekärnor och gröna kilar finns i bilaga.

Tysta områden

Ljudmiljön är en viktig kvalitet och områden som kan benämnas som tysta är viktiga att värna om, både för djur- och friluftslivet. Tystnaden i rekreationsområden är ofta en förutsättning för att upplevelsen ska ge vila och avkoppling.

I Nynäshamn kartlades tysta områden 2005. Resultatet visar att det i kommunen finns många stora, sammanhängande områden som är opåverkade av buller (40 dBA högst 10 minuter per vecka). Dessa sammanfaller ofta med stora opåverkade naturområden. Sedan bullerkarteringen gjordes har bland annat väg 73 byggts om till motorväg. Det innebär att de tysta områdena längs den nya vägsträckningen har förminskats, medan det har blivit tystare längs den gamla vägen (väg 545).

De tysta områden som markerats på kartan "Grönstruktur" är de som avses att bevaras tysta. Flera av dessa områden ligger inom regionalt och lokalt utpekade gröna kilar och värdekärnor.
[De tysta områdena ska ses över i det fortsatta arbetet med översiktsplanen.]
2015 arbetades en modell för kartering av ostörda områden fram av länsstyrelsen i Jönköping. Modellen har sedan applicerats på Stockholms län och överensstämmer bra med den kartering som kommunen gjorde 2005. Denna kartering kommer användas i det fortsatta arbetet med tysta områden.

LÄS MER: Bullerkartläggning för Nynäshamns kommun, slutrapport från (2005).

LÄS MER: Tillgänglighetsplan för utemiljön i Nynäshamns kommun (2010). Ska avvecklas till fördel för Trafik- och mobilitetsstrategin + bilagor

LÄS MER: Grönstrukturplan för Nynäshamns stad (2017)

SKA TAS FRAM: Rutin för kompensation av värdefull grönstruktur

BLÅSTRUKTUR

Nynäshamn är en utpräglad kust- och skärgårdskommun med cirka 100 mil kuststräcka. Därtill tillkommer en mängd sjöar och vattendrag. Hav, kust, sjöar, vattendrag och våtmarker bildar tillsammans med grundvattnet en blåstruktur i kommunen, en struktur som är en viktig del av Nynäshamns identitet. Blåstrukturen är viktig att uppmärksamma och den framtida vattenförvaltningen är avgörande för en hållbar utveckling av vattenområdena.

Allmänna riktlinjer

- Blåstrukturen är en viktig del av kommunens identitet. Kusten och dess stränder betyder mycket för friluftslivet, är viktig för växter och djur och bidrar till den biologiska mångfalden, vilket gör att den alltid ska ses som en förutsättning för kommunens närings- och befolkningsutveckling.

Riktlinjer för blåstruktur

- Blåstrukturen ska utvecklas och nyttjas på ett hållbart sätt i enlighet med kommunens yt- och grundvattenplan.

Utöver riktlinjerna i yt- och grundvattenplanen ska:

- Vattenmiljöer förbättras exempelvis genom tillskapande av våtmarker, restaurering av påverkade vattensystem samt underlätta för vandring av fisk och övrig fauna.
- Kommunen arbeta för att alla vattenförekomster ska uppnå miljökvalitetsnormerna i EU:s vattendirektiv i utsatt tid.

Blåstrukturens miljöer är ofta känsliga och utsatta för olika typer av negativ miljöpåverkan, samtidigt som de utgör en viktig tillgång på många sätt. Vilken negativ miljöpåverkan som finns på kommunens vatten är delvis klarlagt, men informationen behöver både kompletteras och förnyas. 2002 antogs en Kustplan som arbetats fram tillsammans med Haninge kommun. De relevanta delarna av planen har arbetats in i denna översiktsplan samt i dokumentet Yt- och grundvattenplan för Nynäshamns kommun som togs fram ett tematiskt tillägg till översiktsplanen och antogs 2019. Yt- och grundvattenplanen syftar bland annat till att visa hur kommunen ska arbeta för att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten samt förstärka arbetet mot en hållbar utveckling i Nynäshamns kommun.

[Förslag om att specifikt beslut om att kustplanen inte längre gäller i samband med översiktsplanens antagande]

LÄS MER: Yt- och grundvattenplan för Nynäshamns kommun (2019)

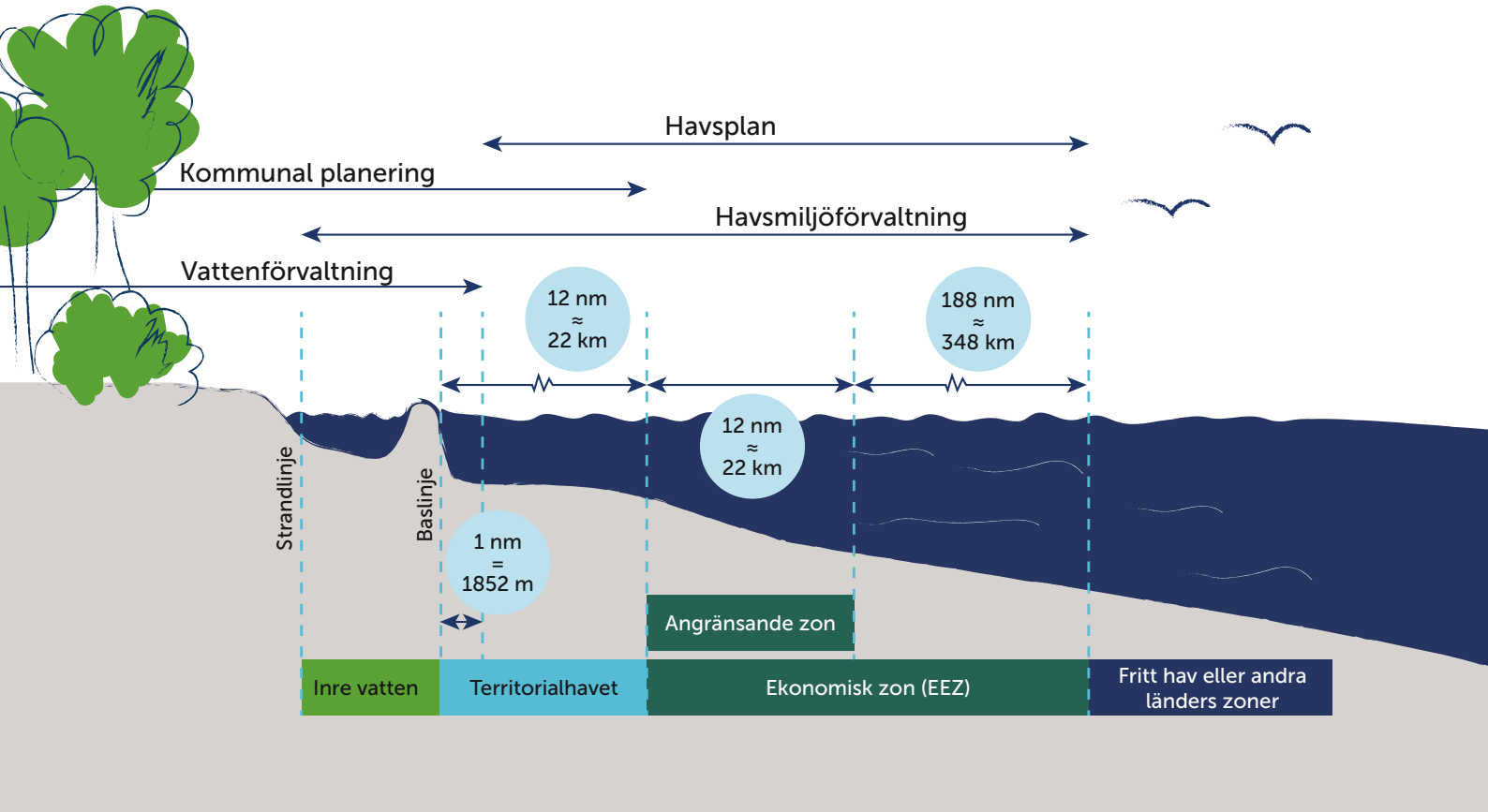
Havsplanering

Sverige har införlivat EU:s ramdirektiv för havsplanering (2014/89/EU) i svensk lagstiftning genom miljöbalken (1998:808) och havsplaneringsförordningen (2015:400). I februari 2022 beslutade regeringen om Sveriges första havsplaner – Havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för havsplaneringsprocessen och havsplanerna har tagits fram i samverkan med andra aktörer såsom länsstyrelser, kommuner, föreningar och näringsidkare. Havsplaneringen är till för att havet ska användas hållbart, nu och i framtiden. Havsplanerna vägleder kring vad som är den mest lämpliga användningen av ett visst område av havet från ett helhetsperspektiv, med hänsyn till dess beskaffenhet, läge och de behov som finns i samhället. Många ska samsas om havet och havsplaneringen avväger mellan olika intressen.

Havsplanen för Östersjön berör Nynäshamns kommun. Havsplanerna berör kommunens yttersta del av havet och sträcker sig från en nautisk mil ut i territorialhavet till den yttre kanten av Sveriges ekonomiska zon. Därmed överlappar den kommunala planeringen och havsplaneringen varandra. För att få en tydligare uppfattning om avstånden ligger den inre gränsen för havsplanen ungefär 7 kilometer söder om Öjas (Landsorts) södra spets. Därefter finns ytterligare ungefär 20 kilometer havsyta bort till kommungränsen. Havsplanens yttre gräns ligger ungefär mitt i Östersjön. Kommunal planering, vattenförvaltningen, havsmiljöförvaltningen och havsplaneringen överlappar varandra vilket illustreras nedan.

Överlapp mellan planer

RUFS 2050, s 153

Hav, kust, sjöar och vattendrag

Havet omger kommunen i alla väderstreck utom i norr. Kommunen har 2,5 gånger så mycket hav som land och sötvatten tillsammans. Av den totala ytan för naturreservat i kommunen utgör havet ungefär två tredjedelar vilket visar vilka värdefulla miljöer det innehåller. Kusten och dess stränder är en viktig tillgång för friluftslivet. Samtidigt utgör kuster och stränder ofta specifika och känsliga miljöer som fungerar som spridningskorridorer och reproduktionslokaler för växter och djur. Havsvikar med grunda bottnar kan vara mycket artrika och utgöra oerhört viktiga reproduktionslokaler för djur samtidigt som de ofta är starkt utsatta för exploatering och miljöpåverkan. Detsamma gäller för sjöarna och vattendragen.

Exploateringstrycket på strandnära områden vid kusten är stort och i vissa delar av kommunen råder brist på tillgängliga stränder. För en positiv utveckling av blåstrukturen bör tillgängligheten till kvarvarande stränder längs med kust och i skärgård förbättras och säkerställas, vilket är i linje med de regionala förhållningssätten i RUFS 2050, exempelvis att undvika större utbyggnader och etableringar av störande verksamhet i områden med stora, samlade rekreations-, natur- och kulturvärden samt i stora, opåverkade och tysta områden.

För bevarande och skydd av stränderna, se även avsnittet om strandskydd.

Våtmarker

Våtmarker utgörs antingen av mark där vatten finns nära under, i eller över markytan under en stor del av året eller av ett vegetationstäckt vattenområde. Våtmarkerna är värdefulla på många sätt och utför många ekosystemtjänster som översvämningsskydd, rening av vatten, hög biologisk mångfald och estetiska värden. I Nynäshamn är många våtmarker små till ytan, vilket främst beror på det relativt torra klimatet, det småbrutna sprickdalslandskapet, samt de sjösänkningar och torrläggningar av våtmarksområden som utfördes runt sekelskiftet 1900. Våtmarksområden i odlingslandskapet är skyddade genom det generella biotopskyddet.

Grundvatten

Grundvattnet är en avgörande förutsättning för liv och är på så sätt en viktig del i blåstrukturen. Grundvattenförekomsterna i Nynäshamn beskrivs i kapitlet Teknisk försörjning i avsnittet om dricksvatten.

Vattenförvaltning

Vatten är inte vilken vara som helst utan ett arv som måste skyddas, försvaras och behandlas som ett sådant enligt EU:s vattendirektiv (2000/60/EG). Vattenförvaltning är ett samlingsord för det vattenarbete som utförs av svenska myndigheter. Enligt vattendirektivet ska vattenförvaltningen ske utifrån en helhetssyn på hur vattnet nyttjas och skyddas och det omfattar alla sjöar, vattendrag, kust- och grundvatten. Eftersom alla typer av vattenområden kan påverkas av ingrepp långt från området utgår vattenförvaltning och samarbeten för att öka vattenkvalitet ifrån vattnets avrinningsområden och inte från administrativa gränser. För att god vattenkvalitet ska uppnås tar Vattenmyndigheterna vart sjätte år fram förvaltningsplan, åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer.

I Nynäshamns kommun finns 25 ytvattenförekomster, det vill säga hav, sjöar och vattendrag. Merparten uppnår inte miljökvalitetsnormerna god ekologisk status och god kemisk status i dagsläget. De flesta ytvattenförekomster har fått tidsfrist att uppnå miljökvalitetsnormerna vid ett senare tillfälle. Det finns även 15 grundvattenförekomster som alla uppnår god status men där flera riskerar att inte göra det framöver av olika orsaker.

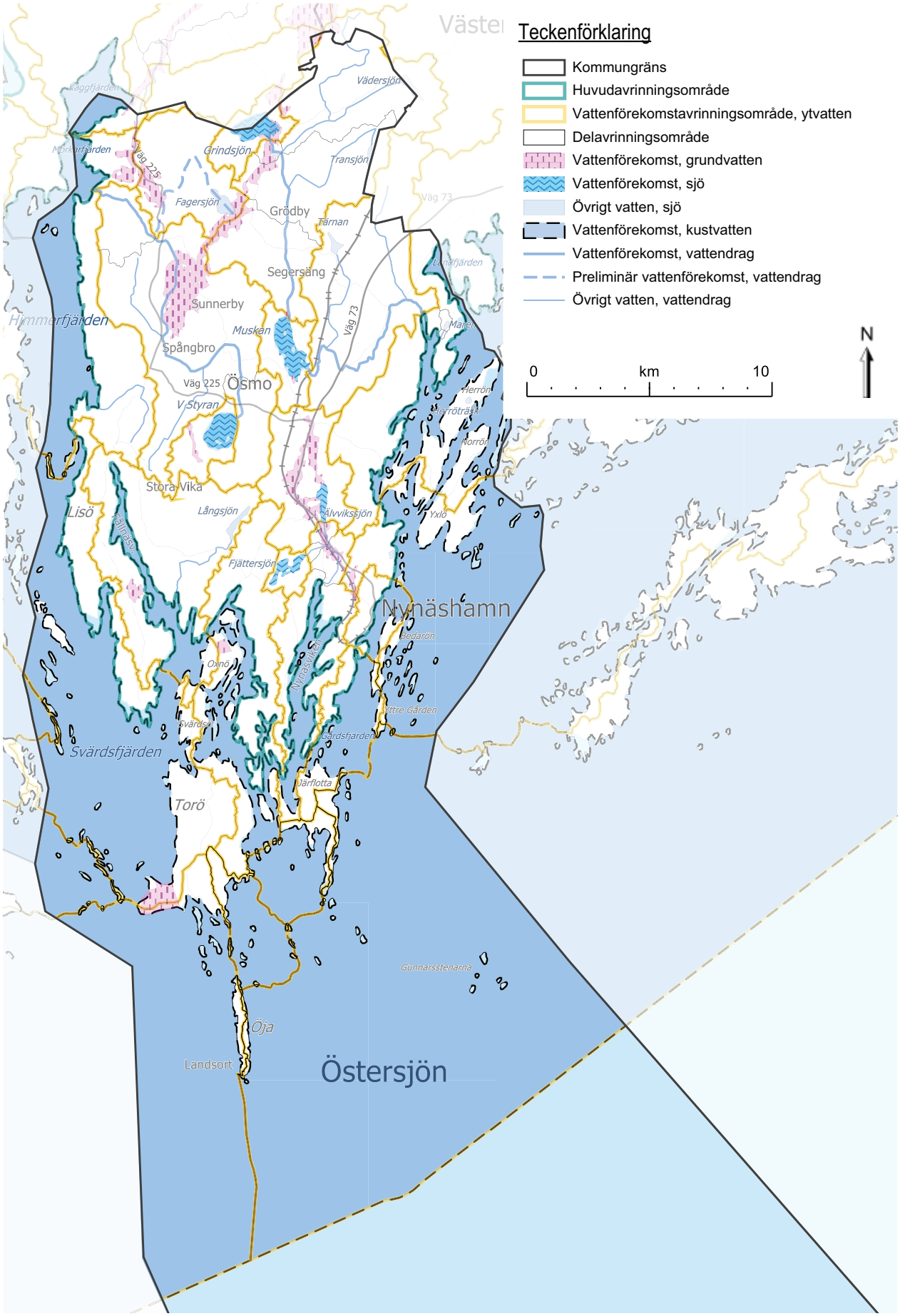
Nynäshamns kommun har en Yt- och grundvattenplan som ett tematiskt tillägg till översiktsplanen. Syftet med Yt- och grundvattenplanen är att visa hur kommunen ska arbeta för att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten samt att förstärka arbetet mot en hållbar utveckling i Nynäshamns kommun. Syftet är också att kartlägga kommunens vatten, att bidra till att hålla samman vattenfrågorna, fungera som underlag för planering, samt skapa struktur för det fortsatta vattenarbetet i kommunen. I planen beskrivs kommunens vatten och arbetet med vattenförvaltningen ytterligare. Information om kommunens vatten återfinns förutom i Yt- och grundvattenplanen även i databasen VISS (VatteninformationssystemSverige) som har utvecklats av vattenmyndigheterna, länsstyrelserna och Havs och vattenmyndigheten.

LÄS MER: Yt- och grundvattenplan för Nynäshamns kommun (2019).

LÄS MER: VISS, VatteninformationssystemSverige, https://viss.lansstyrelsen.se

Åtgärdsprogram för havsmiljön

2010 infördes EU:s marina direktiv i svensk lagstiftning under namnet Havsmiljöförordningen (2010:1341). Denna lag syftar till att upprätthålla eller nå en god status i havsmiljön till år 2020 och omfattar Östersjön och Nordsjöns vatten. I likhet med vattendirektivet får god status uppnås vid ett senare tillfälle om Havs- och vattenmyndigheten finner att det på grund av ett naturligt förhållande inte är möjligt att förbättra havsmiljön så att god miljöstatus i ett havsområde nås senast vid utgången av 2020. Havs och vattenmyndigheten har ansvaret för havsmiljöförvaltningen. Sedan 2015 finns ett åtgärdsprogram framtaget, där det nuvarande gäller mellan 2022-2027. En åtgärd är riktad till kommunerna och anger att ”vid ändring och uppdatering av de kommunala avfallsplanerna hitta och visa hur avfallshanteringen kan bidra till att minska uppkomsten av marint skräp samt sätta upp målsättningar för ett sådant arbete”.

Teckenförklaring
Kommungräns
Huvudavrinningsområde
Vattenförekomstavrinningsområde, ytvatten
Delavrinningsområde
Vattenförekomst, grundvatten
Vattenförekomst, sjö
Övrigt vatten, sjö
Vattenförekomst, kustvatten
Vattenförekomst, vattendrag
Preliminär vattenförekomst, vattendrag
Övrigt vatten, vattendrag
0
km
10
N
Österse
Vädersjön
Grindsjön
Transjön
Fagersjön
Grödby
Tärnan
Segersäng
Sunnerby
Muskan
Spångbro
Väg 225
Väg 73
Österse
Hummerfjärden
Svärdsfjärden
Lisö
Stora Vika
Långsjön
Älvviksjön
Fjättersjön
Nynäshamn
Torö
Öja
Landsort
Östersjön
Gunnarsstenarna
Yxlö
Herrön
Norrön
Bedarön
Oxnö
Svärdsö
Järflotta
Yttre Gården

SKYDDADE OCH SKYDDSVÄRDA NATUR- OCH VATTENOMRÅDEN

I Nynäshamns kommun påträffas flera typer av områdesskydd som bland annat regleras i kapitel 7 i miljöbalken.

Flera av kommunens värdefulla vatten- och naturområden har ett formellt skydd, vilket beskrivs nedan. Det finns dock fortfarande många platser som är skyddsvärda men som idag står utan skydd. I översiktsplanen pekas skyddsvärda områden ut, men vilken skyddsform som är lämplig behöver utredas. För att säkerställa värdet hos skyddade och skyddsvärda områden vid exploatering bör både påverkan på områdena i sig och på deras omgivning beaktas.

Riktlinjer för skydd av natur- och vattenmiljöer

- Kommunen ska verka för att skyddsvärda natur- och vattenmiljöer identifieras och relevanta skydd upprättas.
- Vid exploatering nära skyddade och skyddsvärda områden ska exploateringens påverkan på det skyddade området utredas.
- Tillgängligheten till stränder och vattenområden ska säkerställas och förstärkas.

Naturreservat och naturvårdsområde

Naturreservat bildas av länsstyrelserna och kommunerna med stöd av 7 kap. 4–6 § miljöbalken. Naturreservat upprättas för att långsiktigt bevara och utveckla naturmiljöer som har ett särskilt stort värde för djur, växter och människor. Marken kan ägas av staten eller annan ägare. Till varje reservat finns föreskrifter och en skötselplan, i vilken syfte och mål samt vad som behöver göras för att nå målen ska redovisas.

Skyddsformen naturvårdsområde, som infördes i naturvårdslagen 1974, upphörde i och med införandet av miljöbalken 1999. De områden som inrättats ska vid tillämpningen av miljöbalken anses som naturreservat.

I Nynäshamn finns nio naturreservat och ett naturvårdsområde (Öja). Ett naturreservat är kommunalt (Ören), medan övriga är instiftade av länsstyrelsen i Stockholm. Sedan 2015 pågår reservatsbildning av kalkbrottet i Stora Vika med omgivningar.

Andra skyddsformer för naturskydd är bland annat biotopskydd, djur- och växtskyddsområden och naturminnen. Läs mer om dessa på Naturvårdsverkets webb.

LÄS MER: Naturvårdsverkets kartverktyg Skyddad natur, https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/

LÄS MER: Skyddad natur på Naturvårdsverkets webb, https://www.naturvardsverket.se/

SKYDDSVÄRDA OMRÅDEN

Det finns flera områden i kommunen som är skyddsvärda men som inte, eller bara delvis, omfattas av något formellt skydd. Exempel på sådana miljöer är områden med höga naturvärden av olika slag, områden som är betecknade som tysta och sådana som används flitigt för rekreation. Områdena som listas nedan är sådana som pekas ut i översiktsplan 2012, samt ytterligare fyra områden där önskemål och behov av skydd uppkommit sedan dess.

Områden som föreslås ges formellt skydd:

1. Fitunaån/Källstaån
2. Muskån/Hammerstaån
3. Östra Styran
4. Kronberget
5. Älby
6. Stora Vika
7. Lövhagen
8. Västra skärgården (öarna Äppelgarn, Ramsholmen och Kråkskär med flera)
9. Herrhamraöarna

Nya områden som föreslås utredas för formellt skydd:

10. Skogsriket (skogsområdet mellan sjöarna Tärnan och Transjön)
11. Skogsmarken kring Muskan
12. Västra Styran
13. Skogsområdet kring Fjättersjön

Område 1-9 beskrivs kort i nuvarande översiktsplan och utgörs i huvudsak av områden med högsta naturvärde i kommunens översiktliga naturinventering från 1990. I inventeringen finns ytterligare information om platserna. De områden som ligger på fastlandet har omfattats av en naturvärdesinventering (NVI) på förstudienivå som togs fram under 2020/2021. NVI:n styrker bedömningen av att områdena bör skyddas. I Stora Vika pågår naturreservatsbildning av kalkbrottet med omgivningar.

Merparten av både de ovan och de nedan utpekade områdena har införlivats i de lokala gröna kilarna och värdekärnorna som ett första steg till skydd i väntan på ett formellt sådant. Delar av områdena ingår även i den regionalt utpekade viktiga grönstrukturen.
Kommunen bör verka för att relevanta skydd upprättas för de utpekade skyddsvärda områdena.

Nedan beskrivs de fyra områden som föreslås utredas för skydd:

Skogsriket (skogsområdet mellan sjöarna Tärnan och Transjön). Området har uppmärksammats för sina höga naturvärden kopplat till skog och benämns som Skogsriket. Här finns naturvärden i form av gammal skog med våtmarksområden och flera nyckelbiotoper och naturvärden utpekade av Skogsstyrelsen. Delar av området är skadat av barkborreangrepp. Kring sjön Tärnan har ett antal naturvårdsarter påträffats, bland annat flera fladdermusarter och groddjur. Sörmlandsleden löper genom området. Merparten av området ingår i den regionala grönstrukturen (värdekärna).

Skogsmarken kring Muskan

Området uppvisar höga naturvärden med skiftande skog och kuperad terräng. Här finns flera nyckelbiotoper och naturvärden utpekade av Skogsstyrelsen, samt gamla och skyddsvärda träd. Bland friluftsvärden finns Sörmlandsleden som löper genom området och bad- och fiskemöjligheter i Muskan. Nordväst om sjön har flera områden med höga naturvärden uppmärksammats i naturvårdsinventeringen, varav ett område är av högsta naturvärde. Det innebär ett område av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå. Området är även ett av få lite större tysta områden i kommunen.

Västra Styran

Sjön Västra Styran ligger direkt väster om våtmarken Östra styran. Sjön har höga värden för fågel, kantas av strandskog och hagmarker med höga naturvärden och ligger i ett tyst område. I samband med utredning av skydd av Östra styran bör skydd av Västra styran ses över.

Skogsområdet kring Fjättern

Området har höga naturvärden i form av flertalet nyckelbiotoper och naturvärden utpekade av Skogsstyrelsen. Vidare finns områden med särskilt skyddsvärda träd, sumpskog och våtmarker. I naturvärdesinventeringen som togs fram under 2020/2021 har ytterligare områden identifierats med höga naturvärden. Fjätternområdet har även mycket höga rekreationsvärden med exempelvis spår för vandring, cykling och skidåkning, motorbana, skyttebana, samt bad och fiske i sjön. Området används flitigt för orientering. Ytterligare värden utgörs av Sörmlandsleden, flertalet fornlämningar samt att stora delar är vattenskyddsområde. Två mindre delar av de privatägda delarna av utredningsområdet är idag skyddade som biotopskyddsområde samt med naturvårdsavtal. Det behövs en fördjupad utredning av avgränsningen av skyddsområdet i norr i anslutning till Eneby motorbana och utredningsområdet av eventuell ny verksamhetsmark.

LÄS MER: Bilaga, skyddsvärda områden i Nynäshamns kommun

LÄS MER: Naturinventeringen för Nynäshamns kommun (1988-90) med komplettering (2009, 2021).

LÄS MER: Nyckelbiotoper och sumpskogar finns att se i Skogsstyrelsens karttjänst Skogens pärlor, https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/

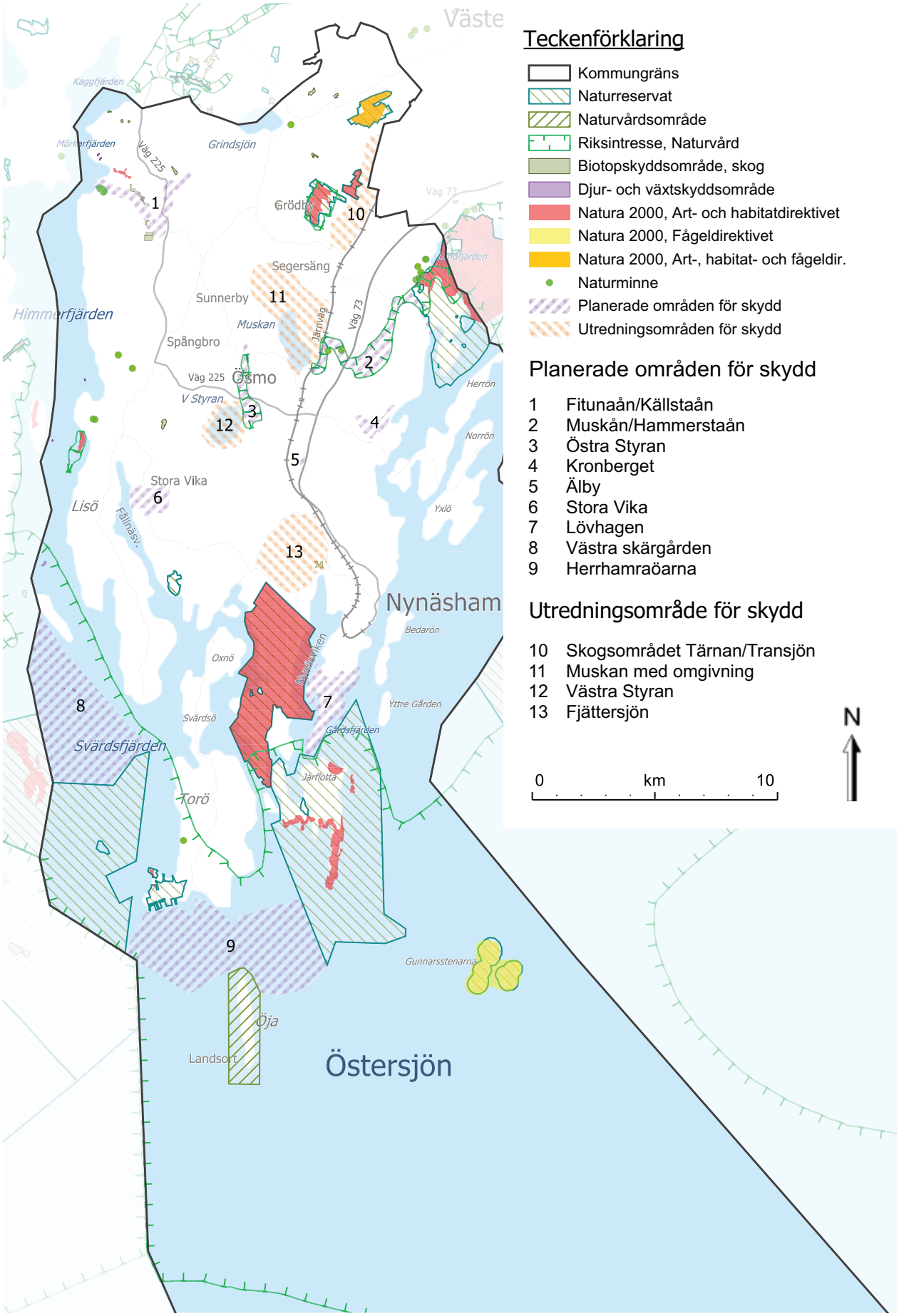
Ekologiskt särskilt känsliga områden (ESKO)

I miljöbalkens hushållningsbestämmelser (3 kap 3 §) anges att ekologiskt särskilt känsliga områden så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Bestämmelsen syftar framförallt till att slå vakt om mångfalden i naturen. Miljöbalkens hushållningsparagrafer konkretiseras i och med att kommunen behandlar dem i sin översiktsplan. Den här aktuella paragrafen kan ofta vara tillämplig på relativt små områden. Därför är det främst kommunen som inom sitt område kan ta ansvar för och med hjälp av fysisk planering beakta ekologiskt särskilt känsliga områden.

Ekologiskt särskilt känsliga områden (ESKO) karaktäriseras av att de ofta har en nyckelfunktion i ett större ekologiskt sammanhang och/eller innehar höga naturvärden. Ekologiskt särskilt känsliga områden kan vara sådana som är hårt belastade av miljöföroreningar och därför känsliga för ytterligare angrepp eller som innehar sällsynta och hotade arter. Naturstränder, viktiga häckningsområden och rastplatser för fåglar, naturskogar med urskogskvalitet och äldre solitära ekar är alla exempel på ESKO. I havsmiljön är till exempel grunda bottnar särskilt betydelsefulla eftersom dessa biotoper utgör skärgårdens viktigaste produktionsområden

I Nynäshamns kommun har inga inventeringar gjorts med avseende på ekologiskt särskilt känsliga områden. Dock kan nyckelbiotoper, våtmarker, Natura 2000-områden, ängs och hagmarker samt de områden som har klassats som område med högsta naturvärde i kommunens översiktliga naturinventering anses utgöra ekologiskt särskilt känsliga områden. Samma sak gäller de skyddsvärda kustvattenområden som pekas ut i Yt- och grundvattenplanen. En mer detaljerad sammanställning och inventering av ekologiskt särskilt känsliga områden bör prioriteras högt i det kommande naturvårdsarbetet.

LÄS MER: Yt- och grundvattenplan för Nynäshamns kommun (2019).

Teckenförklaring
Kommungräns
Naturreservat
Naturvårdsområde
Riksintresse, Naturvård
Biotopskyddsområde, skog
Djur- och växtskyddsområde
Natura 2000, Art- och habitatdirektivet
Natura 2000, Fågeldirektivet
Natura 2000, Art-, habitat- och fågeldir.
Naturminne
Planerade områden för skydd
Utredningsområden för skydd
Planerade områden för skydd
1 Fitunaån/Källstaån
2 Muskån/Hammerstaån
3 Östra Styran
4 Kronberget
5 Älby
6 Stora Vika
7 Lövhagen
8 Västra skärgården
9 Herrhamraöarna
Utredningsområde för skydd
10 Skogsområdet Tärnan/Transjön
11 Muskan med omgivning
12 Västra Styran
13 Fjättersjön
0
km
10
N
Himmerfjärden
Svärdsfjärden
Nynäsham
Östersjön
Landsort
Stora Vika
Spångbro
Segersäng
Sunnerby
Grödby
Grindsjön
Lisö
Torö
Öja
Gunnarsstenarna
Väg 225
Väg 73
Järnväg
Muskan
V Styran
Herrön
Norrön
Yxlö
Bedarön
Oxnö
Svärdsö
Järflotta
Yttre Gården
Gårdsfjärden
Kaggfjärden
Mörkarfjärden
Fällnäsv.
Nynäsviken

Strandskydd

Vid hav, sjöar och vattendrag gäller generellt strandskydd. Strandskyddet är till för att ge människor möjlighet att ströva längs stranden och att skydda värdefulla biotoper i strandlinjen. Generellt strandskydd infördes 1975 och gäller i princip samtliga stränder vid vattendrag, sjöar och hav. Skyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen, men i stora delar av Nynäshamns kommun är strandskyddet utvidgat till 300 meter. Inom planlagda områden varierar strandskyddet, mest beroende när planen antogs. Före 1975 upphörde strandskyddet automatiskt när en detaljplan fastställdes av länsstyrelsen. När det generella strandskyddet infördes 1975 undantogs sådana områden som dessförinnan hade en fastställd detaljplan. Från och med 1975 låg strandskyddet kvar i planområdet om inte länsstyrelsen upphävde det i samband med att planen fastställdes. 1994 ändrades lagen så att syftet också innefattade att bevara goda livsvillkor för växt- och djurliv på land och i vatten. Från 1987 antar kommunerna själva detaljplaner, men länsstyrelsen beslutar i strandskyddsfrågan. De strandskyddsavgränsningar som gjorts bygger i stor utsträckning på kriterier som rör tillgänglighet för det rörliga friluftslivet eller är områden med viktiga livsmiljöer för växter och djur.

Länsstyrelsen genomförde en översyn av det utvidgade strandskyddet som avslutades 2014. Syftet med översynen var att klargöra de utvidgade strandskyddsområdena och att få en bättre anpassning till strandskyddets syften. För Nynäshamns kommun infördes endast marginella ändringar mot tidigare strandskyddsområden.

Intresset för strandnära bebyggelse ökar vilket innebär att konflikt kan uppstå mellan enskilda och allmänna intressen. Strandskyddsområden får inte bebyggas om inte särskilda skäl finns. Kommunen har ansvar för tillsyn och prövning av strandskyddsdispenser. Länsstyrelsen kan upphäva kommunens beslut. Kommunen har därför ett stort och viktigt ansvar för att säkerställa passager till havet och längs stränderna så att dessa även fortsatt är tillgängliga för alla, både människor och växt- och djurlivet.

Den globala uppvärmningen leder till förändringar av havsnivåer, något som kan bli viktigt att hantera vid prövning av strandskyddsdispenser framöver.

Social hållbarhet

Hållbarhet utgör stommen för Nynäshamns kommuns utveckling och tillsammans med de ekologiska och ekonomiska målen ska kommunen vara socialt hållbar. Det innebär att alla invånare får sina rättigheter respekterade. Oavsett behov och förutsättningar ska alla ges lika möjlighet till en livsmiljö där de kan utvecklas, tillgodogöra sig kunskap och ha förutsättningar för en god hälsa.

Hållbarhet utgör stommen för Nynäshamns kommuns utveckling och tillsammans med de ekologiska och ekonomiska målen ska kommunen vara socialt hållbar. Det innebär att alla invånare får sina rättigheter respekterade. Oavsett behov och förutsättningar ska alla ges lika möjlighet till en livsmiljö där de kan utvecklas, tillgodogöra sig kunskap och ha förutsättningar för en god hälsa.

Den byggda miljön har en central roll för människors hälsa och välbefinnande. Det finns en stark koppling mellan hur vi planerar och bygger samhällen och invånarnas hälsa, livsmiljö samt trygghet. Genom samhällsplaneringen går det att skapa förutsättningar för människor att välja goda levnadsvanor och på så vis förbättra folkhälsan och skapa trygga miljöer där invånarna vill bo och skapa sig en framtid.

För att uppnå det måste de sociala aspekterna i samhällsplaneringen få väga tungt. Det handlar om att beakta sociala perspektiv så som folkhälsa, integration, jämställdhet, barnens perspektiv, tillgänglighet och trygghet i den översiktliga planeringen. Den fysiska miljön ska fungera för de individer som använder den oavsett ålder, kön eller funktionsförmåga.

PLATSENS BETYDELSE FÖR FOLKHÄLSAN

Den fysiska utformningen av samhället kan främja människors hälsa eftersom den påverkar och styr våra vardagsliv och levnadsvanor. Ett aktivt vardagsliv med hälsofrämjande faktorer som rörelse, fysisk aktivitet och närhet till kultur, lek, motion och annan utevistelse är viktiga aspekter för individers hälsa och genom fysisk planering kan kommunen bidra till att detta tillgodoses.

Strategin att bygga inifrån och ut ger goda förutsättningar för att förenkla i vardagen. Genom att bygga i redan bebyggda områden, där service är etablerad med väl utvecklad kollektivtrafik ökar förutsättningarna för kvinnor och män att dela på vardagsarbetet. Samtidigt gynnas de som inte har tillgång till bil, till exempel unga och låginkomsttagare. Med förtätning inom orterna skapas också möjligheter till mer levande utemiljöer där gator och offentliga rum befolkas under en större del av dygnet. Vid förtätning är det dock viktigt att ge plats för hälsofrämjande faktorer, och stadsdelsparker eller större grönområden kan inte ersättas med mikroparker eller gröna stråk.
Vad platsen används till har också stor betydelse för folkhälsan. Vid bostadsområden är tillgängliga mötesplatser, nära grönområden och möjlighet att välja olika boendeform viktiga aspekter. På verksamhetsmark är buller, ljus och trafiksäkerhet viktiga frågor som kan ha stor påverkan för de som verkar i området eller bor i närheten.

Åtgärder för en mer jämlik hälsa bör också riktas mot att bryta boendesegregation. Det kan bland annat möjliggöras genom att stärka möjligheten för fler att bo på olika ställer runt om i kommunen, genom blandade upplåtelseformer och tillgängliggöra offentliga rum. Genom svar från Stockholmsenkäten kan vi se att det finns skillnader i hur skolelevers trygghet, hälsa och upplevelse av sitt bostadsområde skiljer sig beroende på vilken skola de går i och således vilken del av kommunen de bor i. Därför är arbetet med att bryta bostadssegregation högst aktuellt i Nynäshamns kommun och den framtida planeringen av kommunen.

Riktlinjer för Social hållbarhet

- Säkerställ att alla kvinnor och män har möjlighet att vara med i utformandet och dialogen för ett hållbart samhällsbyggande
- Kartläggning av platsens sociala värden ska föregå alla stora projekt (se avsnittet om Social inventering som utgångspunkt)
- Promenadstråk ska vara väl upplysta och har gott om sittmöjligheter
- Etablera ett varierat utbud av service och samhällsfunktioner i strategiska lägen för att underlätta en fungerande vardag
- Prioritera universella lösningar utifrån ett tillgänglighets- och funktionshinderperspektiv
- Utforma bebyggelse och utemiljöer så att de bidrar till liv och rörelse en större del av dygnet
- Ny bebyggelsestruktur ska bidra till att minska barriäreffekter som förhindrar rumslig och social integration
- Använd kommunens checklista för jämställdhet och jämlikhet i fysisk planering
- Engagera barn och unga i utformandet av platser som berör dem
- Plats för lek ska avsättas närmast bostadsområdet
- Skydda och stärk tillgängligheten till viktiga kultur-, natur- och rekreationsområden
- Planera för blandade upplåtelseformer

JÄMSTÄLLDHET

Det nationella målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Där beslut fattas har vi makt att främja jämställdhet men kan också fortsätta att upprätthålla ojämställda strukturer. Därför måste jämställdhetsperspektivet finnas med i det dagliga arbetet och tidigt i besluts- och planeringsprocesser.

Att ha underlag som belyser skillnaderna som finns mellan kvinnor och män är avgörande för att planera för ett jämställt och socialt hållbart samhälle. I de trygghetsundersökningar som görs årligen i Nynäshamns kommun kan vi se att det finns skillnader i hur kvinnor och män upplever och använder det offentliga rummet. Undersökningarna visar att kvinnor känner

sig mer otrygga och på grund av otrygghet avstår aktiviteter så som att gå på restaurang, bar, sportevenemang eller att åka buss eller tåg i större utsträckning än vad män gör. Tydliga skillnader ses även mellan olika kommundelar inom kommunen vilket är viktigt ur ett jämlikhetsperspektiv.

Att planera för jämställhet innebär inom fysisk planering att lyfta fram kunskaper, erfarenheter och önskemål från både kvinnor och män samt att klargöra hur olika beslut påverkar könen. I det sammanhanget är det mycket viktigt att både kvinnor och män är del i samråd, dialoger och diskussioner om hur stadsmiljön ska utvecklas.

BARNS PERSPEKTIV

Planering och utformning av den byggda miljön har stor betydelse för barns och ungas livsmiljöer. Barn som grupp använder de flesta miljöer i sin vardag men har oftast ingen eller liten möjlighet att påverka utformandet genom medborgardialoger eller samråd. Barns rättigheter i samhällsplaneringen har stärkts ytterligare sedan barnkonventionen blev svensk lag.

Samhällen planeras oftast med ett barnperspektiv, vilket är vuxnas tolkning av barns bästa och vilja. För att verkligen få reda på barns upplevelser och förståelse av staden måste man se till barnets perspektiv, vilket man endast kan få genom att barn själva får komma till tals.

Under hösten 2019 gjordes en undersökning bland elever i årskurs 5 i Nynäshamns kommun. Syftet med undersökningen var att utreda vilka förbättringar eleverna anser behöver göras gällande gång- och cykelbanor, övergångsställen, belysning samt övriga förbättringsområden i trafiken. Resultatet gav konkreta exempel på områden som särskilt upplevdes som problematiska. Det största trafikproblemet var dock att barnen upplever att bilar kör för fort och att det är svårt att veta om de tänker stanna vid övergångsställen.

TRYGGHET

Att känna sig trygg är en demokratiskt viktig aspekt som är avgörande för att kunna delta i samhället på sina egna villkor. Men att vara aktiv i samhället är svårt om känslan av otrygghet gör att människor begränsar rörelsemönster och deltagande i aktiviteter. Trygghet handlar om individers upplevelse av platser och situationer men också den faktiska och upplevda risken att utsättas för brott. Därför är det viktigt att kommunen arbetar med både trygghetsskapande och brottsförebyggande perspektivet vid planering av nya och befintliga områden. För att skapa ett tryggt offentligt rum måste platsen förstås ur olika perspektiv och olika gruppers behov vägas mot varandra för att hitta en balans som fungerar för alla.

Statistik visar tydligt att upplevelsen av trygghet och att vara utsatt för brott ser olika ut beroende på var du bor och vem du är. Nynäshamns kommun genomför en trygghetsmätning varje år där medborgare bjuds in att besvara en enkät om upplevd trygghet och utsatthet för brott. Det är ett viktigt underlag vars resultat är en stor tillgång i den fysiska planeringen. Genom enkäten får vi bland annat svar på medborgarnas upplevelse av utemiljön, utomhusstörningar, utsatthet för brott, oro

och känsla av otrygghet samt deras vanor av att avstå aktiviteter till följd av oro och otrygghet. Förutom att vi kan se hur svaren skiljer sig mellan kvinnor och män kan vi också få svar på hur trygghetsbilden ser ut i olika delar av kommunen.

TILLGÄNGLIGHET

När vi planerar och bygger i Nynäshamns kommun ska universella lösningar som fungerar för alla prioriteras. Med utgångspunkt i principen att samhället är till för alla, ska tillgänglighets- och funktionshinderperspektivet finnas med i kommunens samtliga planer och verksamheter. Det betyder bland annat att lokaler, gator, offentliga miljöer, städer, samhällen och landsbygd planeras och byggs så att gemensamma miljöer kan användas av alla på ett likvärdigt sätt, oavsett ålder eller funktionsnedsättning. För att möjliggöra det behöver kommunen regelbundet identifiera och åtgärda hinder för delaktighet i den befintliga miljön och säkerställa att inte nya hinder uppstår.

SOCIAL INVENTERING SOM UTGÅNGSPUNKT

Nynäshamn är en kommun med en varierad sammansättning samhällstyper: småstad, landsbygd och skärgård, var och en med unika förutsättningar och egenskaper. Vad som bidrar till ett socialt hållbart samhälle är alltid kontextbundet. En miljö behöver därför förstås utifrån sitt unika sammanhang, där det som fungerar bra och värdesätts av invånarna ska bevaras och stärkas.

Miljöer i det offentliga rummet ska utformas så att de uppmuntrar till möten olika grupper emellan. Bra mötesplatser kan bidra till en ökad tillit och överbrygga sociala barriärer. För att främja spontana möten ska utemiljön vara fotgängarvänlig, tillgänglighetsanpassad och trevlig att stanna upp och vistas på. Barns platser ska vara sammanlänkade med övriga samhället för att uppmuntra möten över generationsgränserna. Med hjälp av ny kompletterande bebyggelse i orterna kan fysiskt separerade områden bindas samman och sociala barriärer rivas, i och med att nya grupper och verksamheter kommer in. Hänsyn behöver samtidigt tas till redan befintliga informella mötesplatser som kan ha ett högt socialt värde, det kan till exempel vara platser där ungdomar träffas på fritiden- platser som inte är utmärkta på en karta. Sådana platser behöver identifieras, bevaras och stärkas vid kommande projekt.

I takt med att kommunen utvecklas ska kartläggning av de sociala värdena göras i dialog med medborgarna. De som bor och verkar i området har god lokalkännedom och kan sin närmiljö bäst. Särskild vikt bör läggas vid barns platser. Barn är bundna till den absoluta närmiljön och har inte egna resurser att välja sin livssituation.

Principer för social inventering

Samlat kunskapsunderlag
Vad vet vi om platsen utifrån statistik och befintligt kunskapsunderlag? Hur upplevs platsen av de som bor och verkar i området i termer av friluftsliv, mötesplatser, service, plats för rekreation och lek? Upplevs området som tryggt och säkert?

Bevara och stärk
Vilka platser är idag socialt värdefulla? Bevara och stärk dessa. Det kan till exempel handla om att stärka ett befintligt grönområde genom att komplettera med lekplats eller att stärka det lokala föreningslivet.

Förbättra
Vad saknas? Behöver befintliga mötesplatser omgestaltas för att locka fler målgrupper? Behöver nya mötesplatser skapas? Vilka trygghetsskapande åtgärder behöver sättas in? Hur kan tillgången på service förbättras?

Kompensera
Om ny bebyggelse tar socialt värdefulla miljöer i anspråk måste dessa kompenseras. Detta ska dock vara ett sista alternativ efter att andra alternativ prövats. Socialt värdefulla miljöer är ofta beroende av sin kontext och värdet kan gå förlorat när det tas ur sitt sammanhang.

Bebyggelse och kulturmiljö

Nya kulturmiljövärden skapas idag och detta ska beaktas vid ny bebyggelse. Hänsyn ska även tas till nya byggnader av speciell karaktär som kan sägas vara tidstypiska, även om de är relativt nya och ännu inte klassats som kulturhistoriskt viktiga.

Riktlinjer för bebyggelsemiljö

Staden och orterna ska planeras så att de blir:

- sammanhållna
- integrerade
- inbjudande
- fulla av aktiviteter

Riktlinjer för hållbart och energieffektivt byggande

Vid planering och projektering av ny bebyggelse, samt vid om- och tillbyggnad, ska:

- hushållas med energi, vatten och byggnadsmaterial. Såväl byggprocessen som förvaltningen under byggnadens hela livscykel ska miljöanpassas.
- byggnadsmaterial användas med minimal klimatpåverkan i såväl tillverkning, byggprocess, transporter och uppförande. Exempelvis genom träkonstruktioner eller användande av grön cement.
- bebyggelsen lokaliseras på ett sådant sätt att ett optimalt energiutnyttjande kan erhållas och så att topografi och värdefulla natur- och vattenmiljöer bevaras.
- de högsta miljökraven enligt Miljöbyggnad eller motsvarande certifiering uppfyllas samt Energimyndighetens definition för energieffektiva byggnader följas.

Riktlinjer för bevarande av kulturmiljöer

Inom områden som bedömts vara särskilt värdefulla ur kulturmiljösynpunkt ska:

- kulturmiljön lyftas fram som en resurs som gör området attraktivt.
- kulturmiljöaspekterna väga tungt vid planering och nybyggnation, i synnerhet inom riksintresseområden.
- större bebyggelsegrupper eller andra större förändringar inte tillkomma.
- placeringen av nya hus på landsbygden ska ske i anslutning till befintliga gårdar, i skogsbryn etcetera i enlighet med bebyggelsetraditionen.
- ny bebyggelse utformas och placeras så att det kulturhistoriska värdet i området bevaras.
- landskapskaraktärer och sammanhang i landskapet bevaras inklusive kulturhistoriska vägar.
- byggnader inte förvanskas vid renovering eller ombyggnader.
- ljudmiljön beaktas, exempelvis kyrkklockor och vattendrag.
- kulturhistoriskt värdefulla fastigheter och områden som pekas ut i detaljplan eller genom områdesbestämmelser värnas och planbestämmelserna följas.

NY BEBYGGELSE

Nya hus byggs och kan finnas kvar under hundratals år. Samtidigt som ny bebyggelse ska visa respekt för den befintliga bebyggelsemiljön ska den vara ett verk av sin tid. Bebyggelsen ska kunna anpassas och användas efter tidens behov och samtidigt ta hänsyn till befintliga miljöer, vilket bidrar till en framåtsträvande och miljösmart kommun. För att möjliggöra en varierad användning av bebyggelsen krävs att det i detaljplaner tillåts fler ändamål än bostad i de lägen där det är eftersträvansvärt.

Kvaliteter i bebyggelsemiljön

Arkitektur och stadsplanering är en del av vår kultur och vårt samhälle. Det som byggs och de mellanrum som skapas i staden mellan byggnaderna påverkar människors sätt att leva. I staden och i kommunens orter eftersträvas ett hållbart liv enligt kommunens strategier för samhällsutveckling. Det innebär att byggnader och verksamheter ska placeras så att de upplevs som nära, att det är korta gångavstånd. Om det finns något att titta på och upplevelser längs vägen blir det intressant att röra sig i de offentliga rummen. Mindre torg kan skapas för att bjuda in den förbipasserande att sätta sig en stund, spela ett parti boule eller liknande. Flera entréer längs en fasad gör gatorna mer levande.

Se även Bygga på landsbygden, med råd och inspiration för ny bebyggelse utanför tätorterna.

KULTURMILJÖER

Ansvaret för att bevara och föra vidare kulturmiljöer till kommande generationer är en nationell angelägenhet som delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön så långt möjligt undviks eller begränsas.

Det är lätt att tänka på kulturmiljöer som något som måste vara mycket gammalt. Även relativt nya byggnader och miljöer kan vara så typiska för sin tid att de kan betraktas som kulturmiljöer värda att bevara. Samtidigt som det vi bygger idag ska ta hänsyn till befintliga miljöer är de skapelser av nuet. Det är därför intressant att under hela planprocessen ställa sig frågan vad av det vi bygger idag som framtida generationer kommer att vilja bevara?

De områden som har bedömts som särskilt värdefulla ur kulturmiljösynpunkt är klassade som riksintresse för kulturmiljövård eller utpekade som helhets- och närmiljöer i kommunens kulturmiljöprogram, i bebyggelseinventeringar, industriminnesförteckningar och liknande. En ny inventering av kommunens kulturmiljöer pågår. Den första etappen, som omfattar bland annat Ösmo och Sorunda, färdigställdes under 2020.

I de kulturhistoriskt intressanta by- och gårdsmiljöerna, så kallade närmiljöer, som är utpekade och beskrivna i kulturmiljöprogrammet och den nya kulturmiljöinventeringen, samt i områden av riksintresse, ska den ursprungliga karaktären bevaras. För att skydda kulturhistoriskt värdefull bebyggelse kan kommunen, enligt plan- och bygglagen, i detaljplan använda beteckningen K, k, Q eller q i kombination med skyddsbestämmelser och rivningsförbud, alternativt reglera skyddet genom områdesbestämmelser. I del 3 under avsnittet Områdesbestämmelser anges var sådana finns och var det ska tas fram nya.

I kulturmiljöprogrammet har ett antal helhetsmiljöer definierats, dessa sammanfaller till stor del med områden som är klassade som riksintressen. En helhetsmiljö definieras som områden där en kulturhistoriskt värdefull struktur finns bevarad.

Byggnader är en stor och viktig del av vårt kulturarv, de berättar om sin tids behov och stil. Hus byggda före 1930 finns beskrivna i en bebyggelseinventering som omfattar hela kommunen. En kulturhistorisk värdering har gjorts i klasserna omistlig, värdefull och intressant. Inventeringen ska uppdateras. En särskild inventering kan behöva göras för tätorternas kulturmiljöer. Inventering pågår för en del av staden i och med arbetet med att ändra Nynäshamns första stadsplan, S1. Planändringen beräknas vara klar under 2021. För andra delar kan områdesbestämmelser behöva antas.

Även landskapsavsnitt som är värdefulla ur kulturmiljöhänseende, exempelvis jordbrukslandskapet vid Djursnäs, ska bevaras. Många av de traditionella byggnaderna på landsbygden, så som lador, kvarnar och magasin, har förlorat sin funktion. Byggnaderna är viktiga för helhetsupplevelsen av landskapet och kulturarvet. För att motivera att byggnaderna bevaras kan de få nya användningsområden.

Byggnadsminnen

Syftet med byggnadsminnen är att bevara spår av historien som har stor betydelse för förståelsen av dagens och morgondagens samhälle. Det är länsstyrelserna som beslutar om en byggnad ska byggnadsminnesförklaras. För att reglera hur det kulturhistoriska värdet ska tas tillvara fastställs skyddsbestämmelser eller föreskrifter för varje byggnadsminne.

I Nynäshamns kommun finns nio anläggningar och miljöer som är skyddade som byggnadsminnen. Dessa är; Fållnäs gård i Sorunda (1) och Norr Enby gård i Sorunda (2), Nynäs Gårds lokstall (3), Sandtäppan (4) som är Asplunds sommarvilla, Villa Torsvi (5) i Torö socken, Ösmo station (6), Landsorts fyr (7), Kustartilleriebatteriet på Landsort (8) samt Kustartilleribatteriet på Järflotta (9).

Fornlämningar

I Nynäshamns kommun finns många fornlämningar, det vill säga spår efter äldre mänsklig verksamhet. Fornlämningar skyddas av Lagen om kulturminnen (KML). Det är förbjudet att utan tillstånd från Länsstyrelsen på något sätt förändra, ta bort, skada eller täcka över en fornlämning.
De äldsta fornlämningarna i kommunen är från cirka 4 500 f. Kr. och återfinns i norra Sorunda, vid Pipartorp och Fagersjön. Då, efter den senaste istiden, stod de låglänta delarna av Södertörn under vatten. Södertörn var ett skärgårdslandskap, här fanns gott om fisk, säl och sjöfågel. De trånga vikarna gav ett gott skydd åt människornas boplatser.

Människorna som fanns här under mellersta stenåldern levde i små kringströvande grupper, de livnärde sig främst av det som havet gav. Boplatserna var troligen tillfälliga lägerplatser. Lite längre fram i tiden, under yngre stenålder (cirka 2 5001 500 f.Kr.), livnärde sig människorna i huvudsak av säljakt och fiske. Ett stort antal så kallade gropkeramiska boplatser är kända på Södertörn, bland annat vid Stora Vika och vid Sittesta.

I och med att landhöjningen fortgick förändrades så småningom livsbetingelserna. Den dominerande näringen under bronsåldern (cirka 1 500-2 000 f. Kr.) var troligen boskapsskötsel. Fynden från bronsålder är relativt få. Bebyggelsen verkar ha varit begränsad till västra delen av Sorunda och mellersta delen av Ösmo.

Huvuddelen av kommunens fornlämningar är gravfält från järnålder (cirka 200 f.Kr. – 1000 e.Kr.) då bygden börjar befolkas. Många av gravfälten är stora, däribland Ottersta, Berga, Blista och Tibble i Sorunda samt Älby, Blista, Säby och Stymninge i Ösmo. Alla gravfälten ligger i anslutning till de förhistoriska byarna. Bebyggelselägena sammanfaller till stor del med de nuvarande byarna. Vid slutet av järnåldern var troligen drygt 75 av de nuvarande byarna och gårdarna i kommunen bebyggda. Bebyggelsen bestod oftast av ensamgårdar med hushåll bestående av 8-10 personer.

Det betyder att det skulle ha bott cirka 600-700 invånare i kommunen år 1000 e.Kr. När kristendomen gjorde sitt intåg i slutet av 1100-talet byggdes kyrkorna i Sorunda och Ösmo. De gamla gravfälten övergavs till förmån för kyrkogårdarna.

Klimatpåverkan och klimatanpassning

Det senaste seklet har halten av växthusgaser i atmosfären till följd av mänskliga aktiviteter ökat drastiskt. Resultatet av de höga växthusgashalterna är att jordens medeltemperatur ökar och orsakar globalt omfattande klimatförändringar. För att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser har världens länder enats om att begränsa den globala uppvärmningen till långt under 2°C jämfört med den förindustriella nivån och sträva efter att begränsa den till 1,5°C.
För att lyckas med detta åtagande krävs drastiska minskningar av nettoutsläppen av växthusgaser och ett välstrukturerat och kraftfullt klimatstrategiskt arbete i samtliga nationer.

Enligt de svenska miljömålen ska ”Halten av växthusgaser i atmosfären i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig.”. Sveriges långsiktiga klimatmål är att nettoutsläppen av växthusgaser ska vara noll senast år 2045. Kommuner är viktiga aktörer i Sveriges klimatarbete i och med närheten till medborgarna, ansvaret för fysisk planering och energistyrning samt genom rollen som stora arbetsgivare. För att bidra till uppfyllandet av det nationella klimatmålet arbetar Nynäshamns kommun aktivt för att reducera utsläppen av växthusgaser till atmosfären. Arbetet sker med utgångspunkt i tre övergripande växthusgasmål.

- År 2030 har utsläppen av växthusgaser i kommunen som geografiskt område minskat med 63 procent jämfört med 1990 och den kommunala organisationen är fossilbränslefri.
- År 2040 har utsläppen av växthusgaser i kommunen som geografiskt område minskat med 75 procent jämfört med 1990.
- År 2045 har Nynäshamns kommun netto-noll-utsläpp.[1]

[1] *Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från kommunen som geografiskt område ska vara minst 85% lägre år 2045 än utsläppen år 1990.*

KLIMATSMART BYGGANDE

År 2017 svarade bygg- och fastighetssektorn för 19 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser[2]. Sektorn bidrar dessutom till stora utsläpp utomlands genom importvaror. Att bygga hållbart och klimatsmart är följaktligen en förutsättning i omställningen till ett klimatneutralt samhälle.

Energieffektiva byggnader är en god framtidsinvestering som skapar långsiktig hållbarhet. Genom att ställa krav på energieffektivitet i nya byggnader minskas både klimatpåverkan och energikostnader, vilket är hållbart ur såväl ett ekologiskt som socialt och ekonomiskt perspektiv. Från och med 1 januari 2021 ska därför alla nya byggnader i Europa vara så kallade nära noll-energibyggnader[3]. För myndigheter som äger och använder nya byggnader infördes kraven på nära-nollenergibyggnader redan 2019.

I takt med att byggnaderna blir mer energieffektiva och att utsläppen från uppvärmningssystemen minskar blir utsläppen från byggskedet allt viktigare för att bedöma byggnaders klimatpåverkan utifrån ett livscykelperspektiv. Att optimera materialval från klimat- och resurssynpunkt, välja rätt material för rätt tillämpningar och att använda material med lång livslängd är några exempel på åtgärder som aktörer inom bygg- och fastighetssektorn kan tillämpa för att reducera utsläppen av växthusgaser under byggskedet. Även översikts- och detaljplanering har betydelse för klimatpåverkan under byggskedet genom att de utgör förutsättningar för markarbeten, transporter med mera.

För att bidra till ett mer hållbart och energieffektivt byggande ska all nybyggnation i kommunens egen regi ske med höga krav på energieffektivitet. Vidare tillämpar kommunen lokala riktlinjer för hållbart byggande i alla samhällsbyggnadsprojekt. Syftet med riktlinjerna är att säkerställa att allt som byggs i kommunen håller en hög ambitionsnivå på hållbarhetsområdet.

Vid nybyggnation som genomförs av externa aktörer har kommunen ingen möjlighet att ställa kommunala särkrav. Detta innebär i korthet att när kommunen som myndighet tillämpar plan- och bygglagen får inga egna krav ställas på de som bygger (exempelvis gällande energianvändning) utöver de bestämmelser som finns i Boverkets byggregler. För att ändå säkerställa att kommunen utvecklas på ett hållbart sätt har kommunens riktlinjer för hållbart byggande utformats så att de även kan tillämpas i projekt som genomförs av externa aktörer.

LÄS MER: Kommunens riktlinjer för hållbart byggande.

Riktlinjer

Vid planering och projektering av ny bebyggelse, samt vid om- och tillbyggnad ska:

- Det hushållas med energi, vatten och byggmaterial. Såväl byggprocessen som förvaltningen under byggnadens hela livscykel ska miljöanpassas.
- Byggnadsmaterial användas med minimal klimatpåverkan i såväl tillverkning, byggprocess, transporter och uppförande. Exempelvis genom träkonstruktioner eller användande av grön cement.
- Bebyggelsen lokaliseras på ett sådant sätt att ett optimalt energiutnyttjande kan erhållas och så att topografi och värdefulla natur- och vattenmiljöer bevaras.
- Kraven enligt Miljöbyggnad silver eller motsvarande certifiering uppfyllas samt Energimyndighetens definition för energieffektiva byggnader följas.
- Kommunens riktlinjer för hållbart byggande tillämpas i interna såväl som externa samhällsbyggnadsprojekt och den högsta betygsnivån eftersträvas i så stor utsträckning som möjligt.

[2] *https://www.boverket.se/sv/byggande/hallbart-byggande-och-forvaltning/miljoindikatorer---aktuell-status/vaxthusgaser/*
[3] *https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2016/12/regeringen-beslutar-om-krav-pa-nara-noll-energibyggnader/*

KLIMATANPASSNING

Den globala uppvärmningen medför globala konsekvenser såsom ökande temperaturer, förändrade nederbördsmängder och höjda havsnivåer. I takt med att klimatet förändras ökar även risken för naturhändelser. Med naturhändelser avses exempelvis ras och skred, översvämning, starka vindar, vegetationsbränder och erosion. Dessa faktorer har stor betydelse för strategiska val av framtida markanvändning. Hur sårbara vi är beror på hur mycket klimatet förändras, men också på hur väl förberett samhället är för att möta och anpassa sig till nya förutsättningar. Det kan bland annat handla om skydd mot översvämningar och skred, men även planering av infrastruktur och skydd av dricksvatten och kommunens vattentäkter.

Hur klimatet i Stockholms län utvecklas beror på hur användningen av fossila bränslen blir i framtiden, det vill säga hur mycket mängden växthusgaser ökar i atmosfären. Enligt SMHI:s regionala klimatanalys för Stockholms län från 2015 beräknas årsmedeltemperaturen för Stockholms län öka med 3–5 grader till år 2100[4]. Årsnederbörden bedöms öka med 20-30 procent, och de extrema skyfallen blir vanligare: den maximala dygnsnederbörden beräknas öka med 20-30 procent. Tillrinningen till sjöar och vattendrag kommer att öka under vintern, men minska under vår och sommar. Det kommer att bli vanligare med värmeböljor och torka sommartid. Klimatförändringarna väntas innebära en ökad risk för bland annat störningar i dricksvattenförsörjning, skred och översvämning.

Klimatanpassning handlar om att vidta åtgärder för att anpassa samhället till de klimatförändringar som märks av redan idag, och de som antas komma i framtiden. Kommunen ska verka förebyggande genom att lokalisera ny bebyggelse och infrastruktur till mark som är lämplig för ändamålet med hänsyn till risker som är kopplade till ett förändrat klimat. Även den befintliga miljön behöver skyddas och anpassas för kommande klimatförändringar.

Kommunen har en översiktlig klimat- och sårbarhetsanalys avseende naturolyckor. Syftet med analysen är att klargöra konsekvenserna av ett förändrat klimat med stigande havsnivå och ökad nederbörd när det gäller naturolyckor i form av översvämning, erosion samt skred och ras. Analysen visar var risker för naturolyckor för befintlig bebyggd miljö finns och fungerar som underlag för exploatering av ny bebyggelse. Konsekvenser redovisas för befintlig bebyggd miljö och planerade utbyggnadsområden på tillhörande kartor samt med klimatscenarier gällande till slutet av detta århundrade. Låglänta områden som vattenfylls vid regn har studerats, men inte konsekvenser av intensiva skyfall. Analysen tar inte upp vattendragen, då dessa översiktligt inte bedöms innebära någon större risk.

Klimatanpassning av befintlig bebyggd miljö som bebyggelse, infrastrukturanläggningar etcetera kan innebära att åtgärder måste vidtas för att hindra skador till följd av naturolyckor. Den översiktliga risk- och sårbarhetsutredningen redovisar på en översiktlig nivå var sådana områden finns inom de aktuella utbyggnadsområdena. Platser med svåra geotekniska förhållanden har begränsad byggbarhet. Vid eventuell byggnation på dessa platser krävs särskilda åtgärder. Generellt bör tillämpas en strategi som präglas av tillräckliga säkerhetsmarginaler i den långsiktiga fysiska planeringen. Det är också viktigt att skapa flexibilitet, det vill säga att undvika att bygga fast sig i lösningar som är svåra att korrigera i efterhand.

[4] *SMHI:s Framtidsklimat i Stockholms län från 2015*

Riktlinjer för att förebygga naturolyckor

Vid planering och projektering av ny bebyggelse, samt vid om- och tillbyggnad ska:

- De förväntade effekterna av ett förändrat klimat under byggnaders och infrastrukturs livslängd ska alltid beaktas.
- För sådana områden där risken för naturolyckor är stor ska utredningar av geotekniska och hydrologiska förhållanden genomföras.
- Åtgärder för att reducera de risker som följer av ett förändrat klimat behöver utredas närmare, exempelvis genom en klimatanpassningsplan.
- Vid planläggning och prövning ska hänsyn tas till de förhöjda havsnivåer, översvämnings-, samt skred- och erosionsrisker som enligt det aktuella kunskapsläget bedömts inträffa i ett framtida klimat.

Översvämningar

Klimatförändringarna medför ökad risk för översvämning genom stigande havsnivå samt genom skyfall och ökad nederbörd, stigande grundvattennivåer och ökade flöden i sjöar och vattendrag. Områden med förhöjd risk för översvämning förutsätts i PBL vara identifierade och ska redovisas för att ligga till grund för beslut om användningen av mark- och vattenområden.

FN:s klimatpanel IPCC bedömer att den globala havsnivån kan komma att stiga med 0,3–1,1 meter fram till 2100, enligt klimatpanelens lägsta respektive högsta utsläppsscenario. Bortom år 2100 beräknas havsnivån fortsätta stiga under flera sekel. Hur mycket den globala havsnivån kan komma att förändras på lång sikt rymmer dock stora osäkerheter. På grund av dessa osäkerheter är det viktigt att försiktighetsprincipen tillämpas när ny bebyggelse planeras. En höjning av havsnivån kan komma att påverka låglänta områden i kommunen, som då riskerar att påverkas genom saltvatteninträngning och erosion. Detta kan i sin tur leda till betydande skador på anläggningar, bebyggelse och infrastruktur. De områden som är speciellt utsatta för erosion i kommunen är låglänta områden i delar av Nynäshamns tätort och Stora Vika.

Vad gäller skyfall så har kommunen valt att använda återkomsttiden 100-årsregn som vägledning när en bedömning av översvämningsrisken ska göras, vilket går i linje med Länsstyrelsens rekommendationer . Hantering av översvämningsrisken till följd av ett 100-årsregn kan alltså betraktas som ett lägsta tröskelvärde för att skapa en säkerhetsnivå. Länsstyrelsen har tagit fram en regional skyfallskartering som omfattar Nynäshamns tätort och eventuellt även Ösmo, den publiceras i början av 2021. En skyfallskartering visar vilka områden som översvämmas vid extrema regn när markens infiltrationsförmåga och dagvattensystemets kapacitet inte räcker till.

Lågt liggande områden som i framtiden riskerar att översvämmas kan klimatanpassas genom grönstruktur och så kallade mångfunktionella ytor, exempelvis attraktiva vattenstråk och dammar.

Lägsta grundläggningsnivå

För att minska risken för stora skador och höga kostnader i framtiden till följd av den planering som görs idag anger Nynäshamns kommun en lägsta grundläggningsnivå för nybyggnation i riskområden för översvämning. Nivån gäller för all ny bebyggelse samt samhällsviktig verksamhet . Det ger en tydlig signal till exploatörer, byggbolag och fastighetsägare angående vilka säkerhetsmarginaler som gäller inom kommunens låglänta områden, vilket underlättar för planerade projekt. Säkerhetsnivån är satt till 2,70 meter räknat i höjdsystem RH2000, vilket följer Länsstyrelsen i Stockholms läns rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå längs med Östersjökusten . Om Länsstyrelsens rekommendationer förändras kommer kommunens säkerhetsnivå att revideras i enlighet med detta.

Riktlinjer översvämningar

- Ny bebyggelse planeras så att den inte riskerar att ta skada eller orsaka skada vid en översvämning till följd av höjda havsnivåer och/eller minst ett 100-årsregn. Länsstyrelsens riktlinjer för exploatering i riskområden för översvämning följs.
- Risken för översvämning från höjda havsnivåer och/eller ett 100-årsregn bedöms i detaljplan och eventuella skyddsåtgärder säkerställs.
- All bebyggelse ska planeras utifrån en lägsta grundläggningsnivå om 2,70 meter räknat i höjdsystem RH2000.
- Vid planläggning och prövning ska förutsättningar skapas för kontrollerad översvämning som en lösning för att hantera det regn som inte får plats i dagvattenanläggningar. Mångfunktionella grönytor ska eftersträvas så att översvämningsytan kan kombineras med andra funktioner.

I områden som bedöms som mycket attraktiva för bostäder eller andra verksamheter kan en lägre grundläggningsnivå eventuellt accepteras om det finns tekniska lösningar som kan säkerställa verksamheternas och byggnadernas funktion vid höga vattennivåer, exempelvis genom invallning eller byggande i tråg. Avsteg från säkerhetsnivån måste motiveras genom exempelvis riskbedömningar, utredningar eller karteringar som påvisar att den planerade exploateringen inte drabbas på ett sätt som innebär risk för hälsa och säkerhet eller att bebyggelsen tar ekonomisk skada i en översvämningssituation.

[5] *https://www.lansstyrelsen.se/download/18.6ae610001636c-9c68e5474bf/1530519037587/Fakta%202018-5%20Rekommendationer%20f%C3%B6r%20hantering%20av%20%C3%B6versv%C3%A4mning%20till%20f%C3%B6ljd%20av%20skyfall.pdf*

[6] *Samhällsviktig verksamhet är sådan som måste fungera för att vi inte ska hamna i allvarliga kriser och som ska hantera kriser när de väl inträffar. Exempel på samhällsviktig verksamhet är transportinfrastruktur, energi- och kommunalteknisk försörjning, hälso- och sjukvård samt omsorg.*

[7] *https://www.lansstyrelsen.se/download/18.4771ab7716298e-d82ba6ec4e/1526068443621/Fakta%202015-14%20L%C3%A4gsta%20grundl%C3%A4ggningsniv%C3%A5%20l%C3%A4ngs%20%C3%96stersj%C3%B6kusten.pdf*

Värmeböljor

Klimatförändringarna kommer att medföra fler och längre värmeböljor. Värmebölja är ett begrepp som används för en längre period med höga dagstemperaturer. SMHI har beräknat att extremt varma tillfällen som hittills inträffat vart tjugonde år i genomsnitt, kan inträffa vart tredje till femte år i slutet av århundradet.

Långvariga perioder av värme under sommaren kan orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. I den byggda miljön förstärks det varmare klimatet ytterligare på grund av den så kallade urbana värmeöeffekten. Denna effekt gör att skillnaden i temperatur mellan stad och landsbygd ibland kan vara flera grader. Även inom en stad kan temperaturskillnaderna vara stora beroende på ytmaterial och närhet till träd och grönska. Den fysiska planeringen av stadsmiljön kan följaktligen skapa en grund för en god beredskap för att hantera värmeböljor.

Länsstyrelsen i Stockholms län har tagit fram en värmekartläggning över länet baserad på satellitdata. Värmekartläggningen visar högsta uppmätta yttemperatur. Materialet kan tillämpas för att identifiera värmeöar eller analysera skillnader mellan olika bebyggelsetyper och strukturer. Enligt kartläggningen är de högst uppmätta yttemperaturerna i huvudsak koncentrerade till kommunens västra delar, i och runtom Sorunda. Kartläggningen visar dock även på att höga temperaturer uppmätts i tätorterna Nynäshamn och Ösmo.

Riktlinjer

- Utforma utemiljöer med fokus på grönska som exempelvis träd, buskar och gräsytor för att skapa skugga och mildra temperaturen vid värmeböljor.
- Skapa eller bevara områden med sammanhängande grönstruktur som kyler och dämpar värmen i tätare bebyggelse.
- Utforma byggnader för att kunna skärma av solinstrålning och ta tillvara svalare nattluft.
- Vård- och omsorgsboenden, skolor och förskolor ska utformas så att inomhustemperaturen inte blir ohälsosamt hög i samband med värmeböljor.

Ras, skred och erosion

Ras och skred är exempel på snabba rörelser i jord eller berg som kan orsaka stora skador dels på mark och byggnader inom det drabbade området, dels inom nedanförliggande markområden där massorna hamnar. Erosion är den nednötning och borttransport av jord och berg i landskapet som orsakas av bland annat rinnande vatten, vågor, vind och is. Erosion kan orsaka problem för bebyggelse och infrastruktur och indirekt leda till ras och skred längs vattendrag, klintkuster och branta sluttningar.

Ett förändrat klimat med mer nederbörd, höjda havsnivåer och ökade flöden i sjöar och vattendrag ökar risken för ras, skred och erosion. För att minska sårbarheten behöver hänsyn tas till de ökade riskerna för ras, skred och erosion vid fysisk planering och utformning av infrastruktur och byggnader.

För de kuststräckor som studerats i den översiktliga risk- och sårbarhetsutredningen finns sammanfattningsvis mycket begränsade områden med förutsättningar för erosion på stränder. För delar av Norvik och Nicksta i Nynäshamn kommer erosion att beröra ett område cirka 25-30 meter från strandlinjen om inga åtgärder vidtas. Områdena vid Fagerviken är mer skyddade mot vågexponering, här bedöms erosionen komma att omfatta en bredd på cirka 15-20 meter längs stranden. Här finns vissa byggnader och anläggningar som kan påverkas av erosion. Det finns behov av att närmare studera erosionsförhållandena och eventuellt vidta åtgärder för att skydda kuststräckan mot erosion. Dessutom kan stränder behöva förstärkas för att motstå framtida vattenståndshöjningar och förhindra översvämning.

I risk- och sårbarhetsanalysen har även stabilitetsförhållandena i anslutning till vattendrag och lutande lerterräng där det kan finnas förutsättningar för skred och ras studerats. Jordlagren är i huvudsak fasta, men i anslutning till vattendrag förekommer lera, ställvis överlagrad av gyttjelera och/eller organisk jord. Om marken inte med säkerhet kan klassas som stabil bör en gå vidare och utreda stabilitetsförhållandena.

Inom följande delområden har risker identifierats för skred och behov av kompletterande utredningar:

- I Grödby finns ett mindre område närmast Fagersjön och i Sunnerby-Spångsbro områden i anslutning till vattendrag, här finns även närliggande bebyggelse. I Segersäng finns ett område vid ett vattendrag samt områden längs järnvägen och i Landfjärden områden längs två vattendrag samt utmed kusten.
- I Ösmo ligger obebyggda områden med förutsättningar för låg stabilitet närmast sjön samt ett område med sluttande lerterräng i den östra delen.
- I Lidatorp finns områden längs Älvvikssjön och anslutande vattendrag samt ett område med lutande lerterräng i de centrala delarna. I Stora Vika finns tre områden vid Fållviken samt området kring branddammarna.
- I Nynäshamns tätort finns områden längs kusten, längs vattendrag och vid våtmarksområdet i den nordliga delen av området, där det finns förutsättningar för skred.

Riktlinjer för ras, skred och erosion

- Vid planläggning och lovgivning ska hänsyn tas till lokala geotekniska förhållanden.
- Ingen ny bebyggelse ska tillkomma i områden med risk för ras, skred eller erosion utan att en geoteknisk utredning genomförts och eventuella åtgärder vidtagits.
- Konsekvenserna av klimatförändringar ska särskilt beaktas inom riskområden för ras, skred och erosion, till exempel riskutveckling med högre vattenstånd och stora dagvattenmängder vid kraftigare regn.

Riskobjekt

Riskobjekt omfattar sådana objekt eller verksamheter som ska skyddas, det rör sig om både så kallad samhällsviktig verksamhet och om riskkällor som, om de utsätts för en oönskad händelse, kan förvärra konsekvenserna av det inträffade. Ett exempel kan vara att räddningstjänsten inte kan genomföra en insats för att undsätta drabbade av en översvämning om själva stationen översvämmats. I kommunen finns ett flertal vatten- och avloppsanläggningar samt pumpstationer inom områden med risk för naturolyckor. Förorenade områden är i vissa fall belägna vid randen av utredningsområden för ras och skred, men inga miljöfarliga verksamheter ligger inom områden som markerats som riskområden.

Kommunen har två så kallade Sevesoanläggningar: oljeraffinaderiet och LNG-terminalen. Båda dessa anläggningar behandlas i den riskstrategi som togs fram i arbetet med den fördjupade översiktsplanen för Nynäshamns stad[8].

[8] *Riskstrategi för markanvändning/bebyggelse nära farlig och miljöfarlig verksamhet i Nynäshamns Stad, WSP 2013.*

Teknisk försörjning

VATTEN- OCH AVLOPPS-FÖRSÖRJNINGSSYSTEM

Vatten- och avloppsförsörjningen är en grundläggande förutsättning vid lämplighetsprövning av ny bebyggelse, vare sig det gäller en egen brunn eller möjlighet till kommunal anslutning. Kommunens planering för en hållbar VA-försörjning beskrivs i VA-planen.

VA-planen

Nynäshamns kommun arbetar med en revidering av kommunens VA-plan som blir mer heltäckande än den första VA-planen från 2014 och där en annan bedömning görs för många områden som idag har enskild VA-försörjning. VA-planen kommer att innehålla en översyn av dagens vatten- och avloppsförsörjning och en VA-policy som belyser kommunens ambitioner för att nå en långsiktig hållbar VA-försörjning med hänsyn till miljö, möjligheter att uppnå miljökvalitetsnormer för vatten, säkerhet, hälsa och tillväxt. VA-planen kommer också innehålla en plan för kommunalt vatten och avlopp med beskrivning av förnyelseplanering för befintligt VA-system och beskrivning av kommande investeringsbehov inklusive en VA-utbyggnadsplan. En viktig del i VA-planen är kommunens bedömning av områden som idag har enskilt vatten och avlopp och en plan för hur de ska uppnå en hållbar VA-försörjning.

Verksamhetsområden för kommunalt vatten och avlopp

I Nynäshamns kommun finns verksamhetsområden för dricksvatten, spillvatten och dagvatten främst i områden med tät bebyggelse i och omkring tätorterna. I vissa områden ingår inte dagvatten som en vattentjänst, exempelvis i Segersäng och delar av Lidatorp. Av Nynäshamns kommuns cirka 29 000 invånare är cirka 23 000 anslutna till den allmänna vatten- och avloppsanläggningen. Antalet anslutna kommer successivt att öka, dels genom förtätning av bebyggelse inom de nuvarande verksamhetsområdena och dels genom utbyggnad av den allmänna anläggningen till nya exploateringsområden och omvandlingsområden. Till 2030 uppskattas 30 000 invånare vara anslutna till kommunalt VA.

Dricksvatten

Regional dricksvattenförsörjning genom ledningen till Stockholm är en viktig förutsättning för vattenförsörjningen i kommunen. Utgångspunkten är att även i framtiden säkra tillgången på Mälarvatten genom avtal och kapacitet i överföringsledningar.
Egen produktion i Sunneby vattenverk som tar sitt råvatten i Gorrans vattentäkt i den mäktiga Sorundaåsen är ett komplement som blir allt viktigare i framtiden. Vattenförsörjningen behöver kontinuerligt ses över för att svara upp mot en ökande befolkning. Genom att utöka uttaget i Gorran och binda ihop det östra och västra ledningsnätet utnyttjas kommunens egna resurser bättre och kommunens vattenförsörjning blir mer självständig.

Reservvattenlösning finns för hushållen i upp till en vecka vid avbrott på Stockholmsledningen genom Berga grundvattentäkt i norra Nynäshamn.

Vattenskyddsområden

Vattentäkter är en av våra allra viktigaste naturresurser och samhällsintressen. Det ställer höga krav på att resursen utnyttjas rätt och att den skyddas från verksamheter och åtgärder som kan påverka vattnets kvalitet och kvantitet negativt. Syftet med vattenskyddsområden är att ge vattenförekomster som är viktiga för dricksvattenförsörjningen ett tillräckligt gott skydd så att råvattentillgångar säkras i ett långsiktigt perspektiv – ett flergenerationsperspektiv.

Nynäshamns kommun har två vattenskyddsområden; Gorran och Berga. Vattenskyddsområden för dessa har funnits en längre tid och reviderade skyddsområden och föreskrifter fastställdes 2019.

Gorrans vattenskyddsområde har mycket hög känslighet mot föroreningar eftersom det genomsläppliga åsmaterialet, isälvsavlagringarna, går upp till markytan. I Berga vattenskyddsområde ligger det vattenförande lagret på de flesta ställen under ett skyddande lager av lera. Berga vattenskyddsområde har utökats för att innefatta sjön Fjättern som kan komma att användas som reservvattentäkt i framtiden.
I kommunen finns också fler områden med isälvsavlagringar som skulle kunna användas för framtida vattenförsörjning. Ingen ny exploatering bör tillkomma inom dessa områden eftersom de har hög eller extrem känslighet för föroreningar.

Avlopp

I kommunen finns tre avloppsreningsverk som tar emot och renar spillvatten från hushåll och verksamheter. Nynäshamns reningsverk med tillhörande våtmark Alhagen är det största och byggs ut och anpassas till den växande kommunen. Det har tillstånd för en belastning motsvarande 30 000 personekvivalenter. De två mindre verken, Marsta vid Stora Vika och Torp i Sorunda, har idag utsläppspunkter i mer känslig miljö och planen är på sikt att lägga ner dem och föra avloppsvattnet till Nynäshamn.

Dagvatten

Dagvatten är regn-, smält-, och dräneringsvatten som rinner från vägar, parkeringsplatser och hustak. Dagvattenmängderna beror på nederbördens intensitet och varaktighet, markytans beskaffenhet samt avrinningsområdets storlek och form. Föroreningar i dagvatten blir alltmer uppmärksammade. Dagvattnets innehåll av metaller, olja mm varierar men är generellt sett störst från större vägar och industriområden och minst från villabebyggelse.

Kommunens dagvattenpolicy ger vägledning för att möta de utmaningar som tillkommande bebyggelse innebär för dagvattenhanteringen. Ställningstagandet är att dagvatten i första hand ska hanteras lokalt inom kvartersmark. Vid detaljplaneläggning kan ytor behöva säkerställas för fördröjning, rening eller möjlig översvämning.

Enskild vatten- och avloppsförsörjning

I Nynäshamns kommun finns omkring 4 700 fastigheter som inte har kommunalt VA utan har egen eller gemensam avloppsanläggning och dricksvattenförsörjning. Tillståndsprövning sker hos Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund.
Kommunen har varierande förutsättningar för att få till en hållbar enskild VA-försörjning, från gles landsbygdsbebyggelse till fritidshusbebyggelse nära kusten. Grundvattenmagasinen utanför grusåsarna är ofta små eftersom berggrunden är tät och jordlagren tunna, framför allt vid kusten, och saltvatteninträngning är en risk vid överanvändning. Nya grundvattenberäkningar visar att det finns risk för grundvattenbrist, framför allt för kustnära mindre fastigheter vid torrår, men att den befintliga bebyggelsen i stort borde klara en hållbar enskild eller samfälld vattenförsörjning. Det förutsätter många gånger att naturmark runt områdena bevaras.

För att värna om grund- och ytvatten samt minska risk för människors hälsa är det viktigt med avloppslösningar som har bra reningsförmåga. Kretsloppsanpassade små avlopp med extremt snålspolande toalett till sluten tank är förstahandsvalet vid prövning av nya avloppsanläggningar enligt riktlinjer i kommunens VA-plan.

Som ett led i arbetet att uppfylla Vattendirektivets krav har Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund sedan 2015 utövat tillsyn på omkring xxx enskilda avlopp. Generellt går att konstatera att många fastigheter haft enskilda anläggningar som inte uppfyllt dagens lagkrav men detta åtgärdas nu successivt, vilket minskar belastningen för intilliggande vattendrag och kustvatten samt minskar risken för förorenade vattentäkter. Kommunen erbjuder också VA-rådgivning.

Fritidshus, omvandlingsområden och VA

Av fritidshusen i Nynäshamns kommun ligger drygt hälften i kustnära områden och i många pågår sakta en omvandling mot permanentboende. För att minska omvandlingen och belastningen på miljön begränsades byggrätten på 1980-talet genom områdesbestämmelser, ofta till cirka 60-80 kvadratmeter.

I dessa områden är det av yttersta vikt att behålla ett hållbart (litet) grundvattenuttag så att vattnet räcker över sommarperioden även i ett framtida klimat. Om grundvattenresurserna blir överutnyttjade i framtiden skulle det kunna resultera i att kommunalt VA behöver byggas ut och särtaxa sannolikt tas ut.

Med ny teknik som exempelvis regnvatteninsamling, vakuumtoaletter och ett medvetet vattensnålt beteende samt med ny kunskap om grundvattensituationen finns det ur VA-synpunkt möjlighet att se över återförandet av de ursprungliga lite större byggrätterna i flera fall.

Mer permanentboende kan innebära krav på ökad service från kommunen vilket påverkar kommunens ekonomi och frågan om utökade byggrätter i dessa områden behöver avgöras i ett helhetssammanhang.

Förtätningar (nya bostäder) i eller nära dessa bebyggelseområden är inte lämpligt ur grundvattensynpunkt. Flera av områdena är beroende av att naturmark bevaras i närheten för sin grundvattenförsörjning.

ENERGIFÖRSÖRJNING

Detta kapitel i översiktsplanen utgör kommunens energiplan enligt Lag (1977:439) om kommunal energiplanering.

Kommunens övergripande målsättning för energiförsörjningen är ett hållbart klimatneutralt samhälle och att styra utvecklingen mot hållbara energisystem. Nynäshamns kommun är i stor utsträckning beroende av införd energi i form av el och olja. Den energi som faktiskt produceras i kommunen är enbart förnyelsebar energi i form av fjärrvärme, biobränsle till småskalig vedeldning, berg och sjövärme samt metangas från rötning vid reningsverket. Fjärrvärme finns utbyggt i Nynäshamns tätort samt i Ösmo och Stora Vika. Som energikälla till fjärrvärmen används huvudsakligen returträ eller skogsflis.

Nynäshamns kommuns omvärldsberoende när det gäller energiförsörjningen ska minska genom en ökad lokal produktion av förnybar energi. För att minska kommunens omvärldsberoende av energi krävs utbyggnad av vindkraft, vågkraft och solenergi i kombination med utökad fjärr- och bergvärme.

Förnybara energikällor bidrar inte till växthuseffekten, men påverkar i vissa fall miljön på andra sätt. Det är därför av stor vikt att hushålla med energiresurser inom såväl industri, bostäder som service och övrig konsumtion, även om källan är förnybar. Kommunen arbetar, genom SRV, för att framställa biogas producerat av insamlat matavfall. Genom att planera i lägen med goda kommunikationer, främst spårbunden, främja energieffektivt byggande och planera för förnyelsebar energiproduktion, kan kommunen bidra till en god hushållning av energi.

För att kommunen ska kunna växa samtidigt som samhället elektrifieras ytterligare behöver också kraftnätet få en högre kapacitet. Projekt pågår för att höja spänningen i de två regionnätsledningar som försörjer kommunen med elektricitet.

Vindkraft

Vindkraft är en viktig förnybar energikälla och kommunen är positiv till vindkraftsetableringar. Vindkraft kan, utifrån ett globalt perspektiv, bidra till bevarande av natur- och kulturvärden, men lokalt kan landskapet och kultur- och naturmiljön påverkas negativt eller positivt, beroende på hur man ser på saken.

På kartan "teknisk försörjning" pekas tre landområden ut som kan bli aktuella för etablering av vindkraftsparker. Områdena har lokaliserats med hänsyn till vindförutsättningar och avstånd till närmsta bostadsfastighet (minst 500 meter). När etablering blir aktuell kommer avvägningar gentemot andra intressen som landskapsbild, bevarandeintressen, boende, friluftsliv och turism, även tekniska förutsättningar som närhet till elnät,

Riktlinjer för energi

- Utbyggnad av vindkraft (både på land och till havs), vågkraft och anläggningar för solenergi ska främjas förutsatt att det inte medför betydande konflikter.
- I kommunens egna byggnadsbestånd ska energieffektiv teknik utvecklas och tillämpas så att kommunen verkar som förebild för andra fastighetsägare.
- Vågkraft bör om möjligt samordnas med vindkraft till havs inom riksintresseområdena.
- Användandet av passiv såväl som aktiv solenergi ska främjas.
- Förutsättningar för nyttjande av solenergi ska beaktas vid all ny- och ombyggnad.
- Ny bebyggelse bör om möjligt kopplas in på befintliga fjärrvärmenät.

kapacitet och möjlighet att anlägga anslutningsvägar att studeras närmare. För att göra så små ingrepp som möjligt i natur- och kulturmiljöer placeras enskilda vindturbiner på bergsryggarnas hällmarker.

Förutsättningarna för havsbaserade vindkraftsaggregat är, ur vindenergisynpunkt, ännu mer gynnsam än för vindkraft på land. Begränsande faktorer för lokalisering av havsbaserad vindkraft kan vara vattendjup, botten-, ström-, våg- och isförhållanden. En fördel med havsförlagda anläggningar är att konflikterna med andra intressen kan upplevas som färre/mindre än på land.

I kommunen finns två utpekade områden av riksintresse för vindkraft till havs. Båda ligger inom riksintresseområde för totalförsvaret och enligt miljöbalken ges försvarsintressen företräde framför energiutvinning. Läs mer i kapitlet om riksintressen.

Om det blir aktuellt att bygga ut vindkraft inom dessa områden bör möjligheterna att placera vågkraft i anslutning till vindkraftverken utredas. Det norra riksintresseområdet är mer utrett än det södra. Området utgörs av tre grundområden där bottnarna består av berg med omgivande djupare mjukbottnar. Vindkraftsfundamenten kan placeras runt omkring grunden på hårdbotten vilket bland annat ger följande fördelar: 1) Vindturbinerna ger en synlig markering av grundområdena vilket torde öka sjösäkerheten. 2) Fundamenten kan anläggas utan omfattande muddringar. 3) Fundamenten kan utformas så att påväxt befrämjas till fromma för det marina livet och därmed yrkesfisket, så kallad reveffekt. Lokaliseringen öster om Landsort/Öja gör att flyttfåglar har fri inflygning till Landsort från söder. De flesta fast- och fritidsboende på Öja har dessutom sin havsutsikt mot väster.

Vågkraft

Vågkraft är en teknik som globalt sett har stor potential som förnybar och miljövänlig energikälla. Till lokaliseringsfaktorerna hör kraften i vågorna, även botten/grundförhållanden samt avstånd till och kapacitet i kraftledningsnätet. Övriga faktorer är exempelvis samtliga riksintressen, hänsyn till sjöfart, fiske och totalförsvaret. I samband med utbyggnad av vågkraft åligger det exploatören att visa på ett områdes lämplighet och hur konflikter med motstående intressen ska hanteras. Byggs vindkraft i de för ändamålet utpekade riksintresseområdena bör möjligheterna att placera vågkraft i anslutning till vindkraftverken utredas.

Solenergi

Solen är en av våra renaste energikällor, användningen av den ger varken giftiga utsläpp eller farligt avfall. Möjligheterna att nyttja solenergi är stora i Nynäshamns kommun eftersom Nynäshamn, tillsammans med Ölands norra udde och Gotland, har flest soltimmar i Sverige. Hur solenergi kan användas beror på hur mycket och när solen strålar samt på hur effektivt energin tillgodogörs. Kommunförbundet Stockholms län och Energi- och klimatrådgivningen i Stockholmsregionen har tagit fram en digital solkarta[9] för samtliga kommuner i Stockholms län. Solkartan visar hur stor potentialen för solel respektive solvärme är på hustaken i respektive kommun.

Solenergi kan användas både för energiuttag och för värmealstring. Förutsättningarna för att använda solenergi är att hus placeras och utformas så att solförhållandena nyttjas maximalt (ej skuggar varandra, långsida och fönster mot söder, skyddade från nordliga vindar, adekvat isolerade) och att värmesystemen är vattenburna eller av annan likvärdig teknik. Solenergi kan integreras i enskilda byggnader eller längs exempelvis bullerplank, så att solens värmestrålning och ljus tas tillvara. Solvärme och el kan integreras i tak och fasader.

[9] *https://energiradgivningen.se/solkartan/*

Riksintressen

KULTURMILJÖVÅRD

Riksintressebeskrivningar för kulturmiljövården
Riksantikvarieämbetet genomförde en revidering av landets riksintressen för kulturmiljövården mellan åren 2021–2023. Arbetet har resulterat i vissa ändringar angående indelning och istället för att ange geografiska områden som tidigare så är den nya indelningen istället uppdelad i olika temagrupper. I Nynäshamnskommun så har vi exempelvis värdefulla herrgårds-, industri- och skärgårdsmiljöer, men vi har även gamla sockencentrum och landsbygd med höga kulturmiljövärden. Riksintressena för kulturmiljövården är av stor betydelse och berättar för oss om Sveriges viktiga områden och dess historia.

Beskrivningar av riksintressen för kulturmiljövården finns i separat bilaga.

Länk till Riksintressebeskrivningar på Länsstyrelsens hemsida: https://extgeoportal.lansstyrelsen.se/arcgis/apps/MapSeries/index.html?appid=f6021ff43247409cb6bfa58fdd2b6bfd

Länk till riksintresset för kulturmiljövården på Riksantikvarieämbetets sida. https://www.raa.se/app/uploads/2022/01/Stockholm-AB_riksintressen.pdf

TRANSPORTINFRASTRUKTUR

Områden som är av riksintresse för anläggningar för kommunikationer i mark och vattenområden, som är särskilt lämpliga, ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Såväl Nynäshamns hamn med Gotlandstrafiken och färjor till Baltikum och Tyskland, liksom hamnen i Norvik med sitt speciella djuphamnsläge samt färjor till Polen, är av riksintresse. Det är även anslutande väg 73 och Nynäsbanan, då de är viktiga för trafikförsörjningen till hamnarna. Vägen har en viktig funktion som ett regionalt stråk mellan Stockholm och Nynäshamn och som en interregional förbindelse för trafiken mellan Stockholm och Gotland. Den är också en viktig länk mellan Sverige och Östersjöstaterna. I kommunen finns tre farleder av riksintresse; kustfarleden, farleden in till Nynäshamn samt farleden in till Södertälje. En av farlederna står i konflikt med riksintresseområde för vindkraft. En ny farled, Landsortsfarleden, är under utredning.

Trafikverket betonar att det är riksintressenas funktion som ska skyddas och att bedömningen av om översiktsplanen tillgodoser riksintresset ska fokusera på om planen riskerar att påverka anläggningarnas funktion negativt.

Samtliga riksintressen för transportkommunikationer värderas av kommunen högt och kommunen arbetar aktivt för att förbättra deras funktion. Se kapitlet om Transporter och hållbart resande.

YRKESFISKE

Områden som är av riksintresse för yrkesfisket ska, så långt möjligt, skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande och som har betydelse för yrkesfisket.[10] Riksintressen för yrkesfisket pekas ut av Havs- och vattenmyndigheten (f.d. Fiskeriverket.).

I Nynäshamns kommun ligger delar av två riksintresseområden för yrkesfisket, men fler angränsar till kommunen. De två områdena är Muskö-Järflotta (fångstområde för ål och sötvattensarter) samt Fållnäsviken-Himmerfjärden (fångstområde för sötvattensarter). En förutsättning för att fiske ska kunna bedrivas inom ett avgränsat havsområde är att det finns hamnar som kan tillhandahålla service till fiskefartygen samt att det finns landningsmöjligheter. De viktigaste hemma- och/eller landningshamnarna inom respektive havsområde bedöms också som riksintresse för yrkesfisket och i Nynäshamns kommun gäller detta hamnarna i Nynäshamn och på Torö.

En grundförutsättning för ett långsiktigt fiske är hållbara fiskbestånd. Goda fiskbestånd kräver att fisken har tillgång till livsmiljöer under sina olika livsstadier. I Nynäshamns kommun finns många viktiga lek- och uppväxtområden i form av grunda havsområden och vattendrag, till exempel de inre vikarna i kommunens södra och östra delar. Mer info finns i kommunens Yt- och grundvattenplan.

[10] *3 kap 5 § MB*

ENERGIPRODUKTION

I Nynäshamn finns två områden av riksintresse för vindkraft i havet. De ligger syd och sydöst om Öja/Landsort. Områdena överlappar helt eller delvis med ett flertal andra riksintressen. Båda områdena ligger helt inom riksintresseområdet för rörligt friluftsliv/högexploaterad kust som täcker stora delar av kommunen, samt delvis inom det riksintresseområdet för friluftsliv som omfattar yttre delen av Stockholms skärgård, där även ett område av riksintresse för naturvården ingår. Nära det mindre riksintresseområdet för vindkraft (sydöst) ligger Gunnarstenarna som är Natura 2000-område, naturreservat och fågelskyddsområde. Genom det södra området går en större farled av riksintresse. Båda områdena ligger inom totalförsvarets riksintresseområde (sjöövningsområde). Enligt 3 kap. 10 § miljöbalken ges försvarsintressen företräde framför energiutvinning och de båda användningarna bedöms inte kunna samexistera. Det sydligaste området omfattas även av havsplanen, vilken anger försvar och natur som de mest lämpliga användningarna för det specifika området.

Kommunen är angelägen om att bidra till produktionen av förnyelsebar el och nationellt finns höga mål för etablering av vindkraft. Innan en etablering kan ske måste flera frågor lösas, exempelvis hur hänsyn kan tas till totalförsvarets intressen, till radarsignaler, farleder, till att farvattnen används som marint skjutområde med mera. Det finns rapporterade fartygsförlisningar, vilket innebär att vrak kan finnas. Runt Landsort rör sig flyttfåglar, lax vandrar utmed Landsorts västra kust, rundar den södra udden och fortsätter österut och säl finns i området. Områden för riksintresse för vindkraft har även utpekats i havet utanför Trosa, Nyköping och Oxelösund och här planeras för etablering av vindkraftsparker.

INDUSTRIELL PRODUKTION

Oljeraffinaderiet i Nynäshamn utgör riksintresse för industriell produktion. Anläggningens funktion ska bevaras och konkurrerande markanvändning tillåts inte.

TOTALFÖRSVARET

Mark- och vattenområden som är av riksintresse för totalförsvaret ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna, eller påtagligt motverka totalförsvarets intressen. Riksintresssen för totalförsvarets militära del omfattar bland annat skjutfält och övningsområden till havs. Vissa riksintressen kan på grund av sekretess inte redovisas öppet. Bland annat gäller det radarsystem och kommunikationssystem. Hela landet är samrådsområde för objekt högre än 20 meter utanför samlad bebyggelse respektive 45 meter inom samlad bebyggelse. Vid planering och lovgivning inom totalförsvarets samrådsområden ska dialog föras i tidigt skede mellan kommunen och försvarsmakten.

RIKSINTRESSE FÖR FRILUFTSLIV

Nynäshamns kommun ingår i riksintresset för friluftsliv för Stockholms yttre skärgård och innefattar främst den södra delen av kommunens kust och skärgård. Områden som är av riksintresse för friluftslivet pekas ut på grund av deras natur- och kulturkvalitéer, en hög variation i landskapet samt att allmänheten har en god tillgänglighet till områdena. Riksintresse för friluftsliv är utpekat utifrån 3 kap. 6 § miljöbalken. Riksintresseområdet ska skyddas mot åtgärder i mark- och vattenområden som påtagligt kan skada natur- eller naturmiljön. Behovet av grönområden i och i närheten av tätorter ska särskilt beaktas.

Huvudkriteriet för riksintresseområdet i Nynäshamns kommun är att det innehåller områden med särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och/eller kulturmiljöer, områden med särskilt goda förutsättningar för friluftsaktiviteter och därmed berikande upplevelser, samt områden med särskilt goda förutsättningar för vattenanknutna friluftsaktiviteter och därmed berikande upplevelser. De största värdena för friluftslivet ligger i den oexploaterade naturen med mycket höga natur- och kulturvärden och god tillgång på naturhamnar.

Som förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden nämns i värdebeskrivningen: Områdets karaktär av oexploaterad skärgård behålls. Stränder hålls allemansrättsligt tillgängliga. En god vattenkvalitet upprätthålls. Områdets värden för friluftslivet kan påtagligt skadas av nyetablering av bebyggelse och anläggningar som inte främjar friluftslivet inom områdets oexploaterade delar samt bullerstörande verksamheter och åtgärder i för friluftslivet känsliga delområden. Värden kan också påtagligt skadas av omfattande kalavverkning och upphörd hävd av kulturvärden. Områdets värden för friluftslivet kan utvecklas om den reguljära skärgårdsbåttrafiken utökas så att skärgården blir mer tillgänglig för alla som annars inte har tillgång till båt. Skogsbruket bör anpassas till friluftslivet.

RIKSINTRESSE FÖR SAMLADE NATUR- OCH KULTURVÄRDEN

Riksintresse för de samlade natur- och kulturvärden pekas ut i 4 kap 1, 2, 4 §§ miljöbalken och är så kallade geografiska riksintressen då de är generellt utpekade i lagtexten. Syftet är att skydda ett antal större områden som i ett nationellt perspektiv bedöms vara särskilt viktiga på grund av de natur- och kulturvärden som finns i områdena och deras förutsättningar för turism och friluftsliv. Tidigare har de geografiska riksintresseområdena benämnts som riksintresse för högexploaterad kust samt riksintresse för rörligt friluftsliv. Riksintresse för högexploaterad kust är kopplat till 1 och 4 §§, medan rörligt friluftsliv hör till § 2. Vidare är Natura 2000-områden kopplade till § 1.
Exploatering och andra ingrepp i miljön kan tillåtas om det inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden. Bestämmelserna hindrar inte utvecklingen av befintliga tätorter, av det lokala "

RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD

Områden av riksintresse för naturvård är mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt, som på grund av dess naturvärden ska bevaras och, så långt som möjligt, skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter ska särskilt beaktas.

Områden av riksintresse för naturvård är ett urval områden med de bästa exemplen på landskapstyper, naturtyper och andra naturvärden karakteristiska för landets olika naturgeografiska regioner. De kan också representera mycket sällsynta företeelser utifrån ett nationellt eller internationellt perspektiv.
Nynäshamns kommun har fem områden av riksintresse för naturvård: Muskån-Hammersta-Häringe, Slätmossen, Östra Styran, Koholmen, Öja-Landsortsdjupet och Långö-Fifång-Södra Torö-Järflotta, de två sistnämnda ingår i området för Stockholms skärgård (yttre delen). Riksintresseområden för naturvård beskrivs närmare i bilaga.

NATURA 2000

Inom EU finns områden som är utpekade för att skydda enskilda arter och livsmiljöer som är särskilt skyddsvärda ur ett europeiskt perspektiv. Områdena benämns Natura 2000 och är ett nätverk av naturområden som är skyddade enligt EU-rätten genom art- och habitatdirektivet och/eller fågeldirektivet. Natura 2000-områden utgör riksintressen och omfattas även av bestämmelser om områdesskydd enligt miljöbalken. Områdena ska bevaras och skyddas, vilket ofta görs genom att naturreservat bildas. Inom Natura 2000områden krävs tillstånd för att bedriva verksamhet och vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön. Tillstånd får inte ges till verksamheter och åtgärder som kan skada den livsmiljö eller medföra störningar för den art som avses skyddas. Länsstyrelsen är prövningsmyndighet.

I Nynäshamns kommun finns elva Natura 2000-områden varav nio sammanfaller med naturreservaten. Österby naturreservat omfattas av Natura 2000 från båda EU-direktiven.

Kommunens Natura 2000-områden är; Morakärren (a), Engården (b), Borgberget (c), Slätmossen (d), delar av Häringe-Hammersta (e), Koholmen (f), Käringboda (g), Järflotta (h), Reveln-Kolguskär (i) och Gunnarstenarna (j).

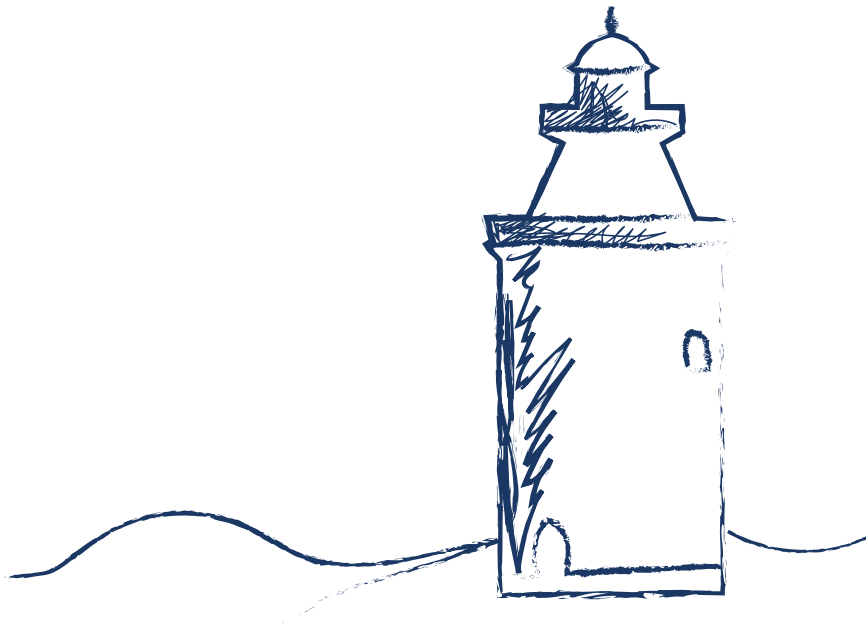
För varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan som innehåller en beskrivning av naturvärdena, möjliga hot, förslag till skötsel och bevarandeåtgärder. Länsstyrelsen upprättar planerna som är ett kunskaps- och planeringsunderlag.

Riksintresseområden för Natura 2000 beskrivs närmare i bilaga.

LÄS MER: Naturvårdsverkets kartverktyg Skyddad natur, https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/

Nynäshamns kommun

Stadshusplatsen 1, 149 81 Nynäshamn, Tel 08 520 680 00, www.nynashamn.se